

ZOO BRATISLAVA

VÝROČNÁ SPRÁVA 2015 ANNUAL REPORT

Zoologická záhrada Bratislava
Slovenská republika

VÝROČNÁ SPRÁVA 2015

Annual Report 2015

OBSAH

CONTENT

- 5 VŠEOBECNÉ INFORMÁCIE
GENERAL INFORMATION
- 6 PERSONÁLNE OBSADENIE
PERSONNEL STAFF
- 7 ČLENSTVO V ODBORNÝCH
ORGANIZÁCIÁCH
*MEMBERSHIP IN SPECIALIZED
ORGANIZATIONS*
- 8 Z POHĽADU RIADITEĽKY ZOO
ZOO DIRECTOR'S VIEW
- 10 Z POHĽADU ZOOLOGA
ZOOLOGIST'S VIEW
- 29 Z POHĽADU KRMOVINÁRKY
NUTRITIONIST'S VIEW
- 34 Z POHĽADU VETERINÁRA
VETERINARIAN'S VIEW
- 38 ORANGUTANY SUMATRIANSKE –
MENGALA, VILMOS A FILIP
*SUMATRAN ORANG UTANS –
MENGALA, VILMOS AND FILIP*
- 45 HNIEZDENIE SÝKORKY VEĽKEJ
V AREÁLI ZOO BRATISLAVA
*NESTING OF GREAT TIT IN AREA
OF BRATISLAVA ZOO*
- 48 ROK GIBONA
THE YEAR OF THE GIBON
- 52 DAR PRE ĽUDOOPY
PRESENT FOR GREAT APES
- 55 VZDELÁVANIE A MARKETING
EDUCATION AND MARKETING
- 65 ZOO V ZOO
ALEBO „TICHO PROSIM, Klapka!“
ZOO IN THE ZOO
- 68 SPONZORING ZVIERAT
ANIMAL SPONSORSHIP
- 70 DINOPARK
DINOPARK
- 72 VÝSTAVBA, ÚDRŽBA AREÁLU ZOO
A TVORBA ZELENÉ
*DEVELOPMENT, MAINTENANCE
AND LANDSCAPING*
- 77 Z POHĽADU EKONÓMKY
ECONOMIST'S VIEW
- 81 NAŠI PARTNERI
OUR PARTNERS
- 82 PRÍLOHA
APPENDIX
- 83 PREHĽAD POČTU ZVIERAT
TOTAL STATUS OF ANIMALS
- 84 STAVY ZVIERAT
STATUS OF ANIMALS
- 104 PARTICIPÁCIA ZOO BRATISLAVA
NA PROGRAMOCH EEP A ESB
*PARTICIPATION OF BRATISLAVA ZOO
IN PROGRAMMES EEP AND ESB*
- 106 DARCOVIA A SPONZORI
DONORS AND SPONSORS
- 108 NÁVŠTEVNOSŤ
ATTENDANCE
- 109 PRÍJMY, NÁKLADY A ČERPANIE
REVENUE, EXPENDITURE AND UTILIZATION

VŠEOBECNÉ INFORMÁCIE

GENERAL INFORMATION

Adresa / Address	Zoologická záhrada Bratislava Mlynská dolina 842 27 Bratislava, Slovak Republic
Právna forma / Legal status	obecná príspevková organizácia <i>Municipal Contributively Institution</i>
Tel.	+421 2 60 10 21 11
E-mail	zoo@zoobratislava.sk
Web	www.zoobratislava.sk
Zriaďovateľ <i>Founded by</i>	Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava <i>Bratislava, the Capital of the Slovak Republic</i>
Primátor hl. m. SR Bratislavy <i>Mayor of Bratislava</i>	JUDr. Ivo Nesrovnal, LL.M.
Námestníci primátora hl. m. SR Bratislavy <i>Deputies of the Mayor of Bratislava</i>	Ing. Milan Černý, <i>1.námestník primátora</i> MUDr. Iveta Plšeková, <i>námestníčka primátora</i> PhDr. Ľudmila Farkašovská, <i>námestníčka primátora</i>
Riaditeľka sekcie sociálnych vecí, kultúry, školstva a športu <i>General manager of social and cultural affairs, education and sports</i>	Mgr. Elena Poláková
Vedúca oddelenia kultúry, školstva, športu a mládeže <i>Head of the Department of culture, education, sports and youth</i>	PhDr. Žofia Halmová

PERSONÁLNE OBSADENIE

PERSONNEL STAFF

Ing. Miloslava Šavelová	riaditeľka <i>Director</i>
Mgr. Milena Sakačová	vedúca ekonomického odd. a riadenie ľudských zdrojov <i>Head of the Economical Department and Human Resources</i>
JUDr. Jozef Žák	vedúci hospodárskej správy <i>Head of the Technical Department</i>
Ing. Katarína Moravcová	vedúca oddelenia vzdelávania a marketingu <i>Head of the Education and Marketing Department</i>
Mgr. Silvia Pirošková	vedúca zoologického oddelenia <i>Head of the Zoological Department</i>
RNDr. Martina Nemčeková	zoológ <i>Zoologist</i>
Ing. Róbert Kondrk	inšpektor chovu <i>Animal Husbandry Supervisor</i>
Mgr. Marína Adamová	zoologička / evidencia zvierat <i>Zoologist / Animal Registration</i>
Ing. Lýdia Mitterpachová	krmovínárka <i>Animal Nutritionist</i>
Eva Matulová	vedúca ZOOshopu, archivárka, vnútorná kontrola <i>ZooShop Management, Archivist, and Internal Regulation</i>
Ing. Július Eliáš	investično – prevádzkový pracovník <i>Investment and Operating Manager</i>
Ing. Vladimír Kráľovič	investično – prevádzkový pracovník <i>Investment and Operating Manager</i>
Ostatní zamestnanci <i>Other staff members</i>	57
Spolu <i>Total</i>	70
MVDr. Zuzana Bartová MVDr. Andrej Barta	privátni veterinári <i>Private Veterinarians</i>

ČLENSTVO V ODBORNÝCH ORGANIZÁCIÁCH

MEMBERSHIP IN SPECIALIZED ORGANIZATIONS

Európska asociácia ZOO a akvárií
European Association of Zoos and Aquaria

Únia českých a slovenských zoológických záhrad
Union of Czech and Slovak Zoological Gardens

Medzinárodná asociácia vzdelávacích
pracovníkov zoológických záhrad
International Association of Zoo Educators

Medzinárodný druhový informačný systém
International Species Information System

Eurázijská regionálna asociácia zoológických
záhrad a akvárií
*Eurasian Regional Association of Zoological Parks
and Aquariums*

Z POHLÁDU RIADITEĽKY ZOO DIRECTOR'S VIEW

Vážení priatelia,

v roku 2015 Zoologická záhrada Bratislava zavŕšila 55 rokov svojej činnosti. Za toto obdobie prešla veľmi zložitým vývojom. Pri otvorení mala ZOO plochu 9 ha, no ešte v prvom desaťročí sa areál rozšíril na 96 ha.

V druhom desaťročí môžeme hovoriť o zvýšenom stavebnom ruchu, ako aj významných chovateľských úspechoch.

Tretie desaťročie ZOO bolo najprv poznačené prudkým rozvojom po stavebnej i chovateľskej stránke. Žiaľ následne do života ZOO zasiahlo niekoľko tvrdých rozhodnutí o likvidácii už vybudovanej expozičnej časti. Zanikla práve tá časť, ktorá bola pre návštevníkov najzaujímavejšia.

Štvrté desaťročie bolo obdobím veľmi zložitým a náročným. Bolo poznačené riešením situácie, ktorá nastala po likvidácii dvoch tretín expozičnej časti ZOO, ekonomickými podmienkami a novým rozhodnutím o výstavbe diaľnice, kto-

Dear friends,

In 2015, Bratislava Zoo completed 55 years of its activity. During this period, there were some very tough times. When opening, the Zoo area had nine ha. In the first decade of its existence, the area spread to 96 ha.

In the second decade, there were increased construction activities, as well as important husbandry successes.

The third decade of the Zoo was at first marked by rapid construction and breeding development. Unfortunately, the Zoo was hit by some tough decisions on already built exhibits. Demolished was exactly that part which was the most interesting to visitors.

The fourth decade was a very difficult and challenging period. It was marked by the demolition decision of two-thirds of the Zoo, economic condition and a decision of building a motorway, which carries partly through the territory of the Zoo.

rá je trasovaná čiastočne cez teritórium zoolo-
gickej záhrady.

V piatom desaťročí sme dosiahli významné úspechy v chovateľskej práci a medzinárodne ocenenie za záchranu ohrozeného druhu *Oryx dammah* – na 6. zasadnutí Dohovoru o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov v Kapskom meste bol zdôraznený význam úspešného projektu záchranu sahelosaharských antilop, ktorý pripravila ZOO Bratislava spolu so ZOO Marwell. Ďalej boli vybudované dva významné pavilóny – mačkovitých šeliem a ľudoopov.

V posledných piatich rokoch sme sa sústreďovali na zlepšenie chovných podmienok pre zvieratá, dopĺňanie a rozširovanie kolekcie zvierat, ako aj sme sa zamerali na genetickú obnovu chovných skupín, či párov.

55. výročie činnosti ZOO Bratislava sme si pripomenuli v rámci podujatia „Bratislava pre všetkých“, ktoré sa uskutočnilo 25. a 26. apríla 2015. Pri bilancovaní roku 2015 naďalej platí, že naša činnosť bola výrazne ovplyvnená finančnou situáciou nášho zriaďovateľa. Napriek uvedenému sme naše úsilie zamerali najmä na to, aby sa ZOO Bratislava stala „bratislavským prírodným oddychovým parkom“.

V hodnotenom období sme vybudovali nové detské ihrisko, tzv. „Detskú rezerváciu“. Popri tom bola prehodnotená koncepcia rozvoja ZOO Bratislava a následne vytýčené ciele a úlohy na roky 2016 – 2018.

Na jednotlivých úsekoch činnosti boli úlohy plnené tak, ako je ďalej v správe uvedené.

Záverom mi dovoľte poďakovať nášmu zriaďovateľovi, ktorým je Hlavné mesto SR Bratislava na čele s primátorom JUDr. Ivom Nesrovnalom, LL.M., všetkým pracovníkom ZOO Bratislava, sponzorom a priaznivcom našej ZOO za pomoc, podporu a obetavú prácu.

In the fifth decade, we have achieved significant successes in husbandry, and the international award for the preservation of endangered species *Oryx dammah* – on the 6th meeting of the Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals in Cape Town, highlighted was the importance of a successful rescue project of the Oryx antelopes, drawn up together by Bratislava Zoo and Marvell Zoo. Furthermore, two major pavilions were built – Big Cats House and Primate House.

In the last five years we have concentrated on improving housing conditions for animals, complementing and expanding collection of animals, and we have looked for genetic restoration of breeding groups and pairs.

The 55th anniversary of Bratislava Zoo was commemorated by the event “Bratislava for All”, held on April 25 and 26 2015.

When summarizing year 2015, the fact remains that our work has been greatly affected by the financial situation of our founder. Despite this, our efforts were focused mainly on the Zoo becoming “Natural resting Bratislava park”.

In the reporting period we have built a new playground called “Children’ sanctuary”. In addition, the concept of development of Bratislava Zoo has been reviewed and goals and targets were set for the period of 2016-2018.

Activities of each section are reported in this Annual Report.

In the end, I would like to thank our founder, the Capital City of Slovakia, Bratislava, led by Mayor JUDr. Ivo Nesrovnal, LL.M., all Bratislava Zoo employees, as well as sponsors and supporters of our Zoo for their help, support and dedicated work.

Ing. Miloslava Šavelová
riaditeľka / Director

Z POHĽADU ZOOLOGÁ

ZOOLOGIST'S VIEW

Mgr. Silvia Pirošková

vedúca zoológického oddelenia / Head of the Zoological Department

Tak ako po minulé roky aj v roku 2015 sme postupne zlepšovali v rámci našich možností chovné podmienky pre zvieratá, skvalitňovali zoohygienu, zvyšovali bezpečnosť práce so zvieratami, dopĺňali chovné skupiny o geneticky nepríbuzné jedince a čiastočne obohatili kolekciu zvierat o nové druhy. Naše plány rozširovania kolekcie zvierat však značne limituje zlý technický stav mnohých chovných zariadení, ktoré potrebujú komplexnú rekonštrukciu a absencia chovných zariadení pre chovateľsky vzácne a návštevnícky atraktívne druhy zvierat. Z uvedeného dôvodu nie je v našich silách významne zvýšiť počet chovaných druhov a jedincov, dokážeme každoročne len symbolicky doplniť kolekciu zvierat. Oproti minulému roku sme chovali v roku 2015 o 9 druhov zvierat menej, ale naopak celkový počet chovaných zvierat stúpol o 44 jedincov.

Mnohé technické problémy, úpravy a opravy chovných zariadení sme riešili svojpomocne.

Väčšina opráv bola zameraná na udržanie prevádzkového stavu starých chovných zariadení, takže sme riešili zamedzenie zatekania chovných priestorov, opravy brán, plotov a preddvorčekov kvôli bezpečnosti zvierat a bezpečnej manipulácii so zvieratami, ďalej opravy krmných zariadení, palánd a prístreškov, aby sa neznehodnocovalo krmivo a zvieratá mali primerané úkryty a miesta na odpočinok. Okrem základných opráv sme zrealizovali svojpomocne nasledovné väčšie úpravy, ktoré výrazne zlepšili welfare a bezpečnosť zvierat:

- ✿ Inštalácia ležadiel, krmných bední a veľkých pňov do expozícií a výbehov pre orangutany a šimpanzy
- ✿ Inštalácia ležadiel, kmeňov, polien, konárov, lán, palánd a košíkov do výbehov gibbonov, makakov a pavianov
- ✿ Inštalácia automatických napájačiek pre zebry a úprava vnútorného chovného priestoru

pre žirafy, vďaka čomu môžu zvieratá využívať celý vnútorný priestor

- ✿ Kompletná výmena rozpadnutého bočného a predného oplotenía výbehu poníkov a somárov
- ✿ Kompletná výmena zhnitého predného oplotenía výbehu kengúr a altánku pre návštevníkov
- ✿ Kompletná výmena separačného oplotenía na jazere plameniakov, ktoré bolo zničené pádom vrby pri víchrici

Na jar sme pripravovali chovné priestory a areál na novú sezónu a na jeseň sme sa venovali prípravám chovných priestorov na zimu a zazimovaniu zvierat, pričom štandardne je súčasťou týchto aktivít komplexná dezinfekcia a deratizácia chovných zariadení a skladových priestorov.

V priebehu roka sme spracovali návrh na vybudovanie zimoviska pre ibisy červené a lyžičiare ružovonohé a návrh úpravy príľahlej voliéry. Spolupracovali sme so štúdiom Zoo Design na finalizácii aktualizácie generálneho plánu rozvoja ZOO Bratislava a príprave architektonickej štúdie lesnej expozičnej časti areálu so zameraním na nový výbeh pre vlka európskeho. Zahájili sme spoluprácu s oddelením služobnej kynológie Finančného riaditeľstva SR na výcviku služobných psov určených na vyhľadávanie pašovaných zvierat zaradených do príloh Washingtonského dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES).

TERÁRIUM A EXOTÁRIUM

V priebehu roka 2015 bola prevádzka terária a exotária komplikovaná nutnými opravami kanalizácie v jednej z budov, čo bolo spojené s búracími a inými hlučnými a zároveň prašnými prácami vo vnútorných aj vonkajších priestoroch. Aby sme chované zvieratá nevystavili nadmernému stresu z prác, mnohé z nich sme načas presťahovali do druhej budovy, ktorú sme museli pre návštevníkov uzavrieť. Napriek obmedzeniam, sme zaznamenali aj niekoľko chovateľských úspechov.

15. júla nás potešili dvojčkami kosmáče striebřité (*Mico argentatus*), je to prvýkrát od roku 2012, čo sa rodinke podarilo odchovať naraz dve mláďatá.

30. júla sme priviezli mladú samičku leňocha dvojprstého (*Choloepus didactylus*) zo ZOO Emmen, Holandsko. Je veľmi zvedavá a reaguje

Pytón kráľovský
Ball Python

Chameleón jemenský
Veiled Chameleon

Kosmáč striebřitý
Silvery Marmoset

Surikata vlnková
Slender-tailed Meerkat

Leňoch dvojrstý
Southern Two-toed Sloth

Bazilišok zelený
Green Crested Basilisk

na meno, preto je s ňou ľahšia manipulácia, čo nám veľmi pomohlo najmä pri jej sťahovaní do náhradnej ubikácie počas opráv. Pred jej príchodom sme chovali dospelého samca, ktorého sme deponovali do ZOO Opolé, kde chovajú dospelú samicu. Koordinátor ESB zostavil pár podľa genetiky, veku jedincov a skúseností samice odchovať mláďa.

Bazilišok zelený (*Basiliscus plumifrons*) je zaujímavý hmyzožravý druh jaštera. Aktívna jašterica, ktorá obýva Karibik a rada sa zdržiava v blízkosti vodných plôch a odpočíva na konároch, spestrue aj našu kolekciu zvierat. V júli sme dostali darom samicu zo ZOO Hamburg.

V auguste sme zistili, že páriku surikát vlnkavých (*Suricata suricatta*) sa podarilo odchovať 5 životaschopných mláďat, ktoré začali vyliezať z nory vo vonkajšom výbehu. Mláďatá sa narodili ešte v júli, vieme to podľa toho, že obaja rodičia sa pár dní neukazovali.

Darom sme dostali aj samicu leguána zeleného (*Iguana iguana*), aktuálne chováme samca a dve samice.

Pribudlo nám aj niekoľko druhov hmyzu, ktoré zatiaľ chováme v zázemí, ale v budúcnosti by mohli byť pre návštevníkov zaujímavým spestrením kolekcie zvierat v teráriu.

Ešte koncom roka 2014 jedna zo samíc chameleóna jemenského (*Chameleo calpytratus*) a samica trñojaštera kozieho (*Acanthosaura capra*) nakládli vajíčka, pri inkubácii však došlo k pokazeniu vajec a vyliahlo sa v roku 2015 len zo pár chameleónov. Vajíčka od trñojaštera neboli oplodnené.

VTÁKY

V rozširovaní kolekcie vtákov sa nám naďalej nedarí vzhľadom na zastarané a absentujúce chovné zariadenia. Určitý pokrok by sme dosiahli vybudovaním zimoviska pre ibisy červené a lyžičiare ružovonohé a rekonštrukciou príslušnej voliéry, ktorá je v havarijnom stave. Po jej rekonštrukcii bude vhodná na chov euroázijských druhov vtákov, ktoré nepotrebujú zimovisko. Vznikne tak možnosť vytvoriť zmiešanú vtáčiu expozíciu vrátane simulácie pôvodného biotopu euroázijských druhov vtákov. Chovný priestor nám umožní zvýšiť nielen celkový počet chovaných druhov a jedincov zvierat, ale aj zvýšiť počet chovaných vtákov, ktoré absentujú v našej kolekcii. Spestrenie druhovej skladby určite ocenia návštevníci ZOO.

Napriek tomu, že sme dosiahli odporúčaný vyvážený počet samcov a samíc v skupine pelikána ružového (*Pelecanus onocrotalus*), zmenili sme

chovateľský postup a vtáky na jar zahniezdili, nepodarilo sa nám odchovať mláďatá. Dlhodobosúladené chovné páry sa spoľahlivo striedali na hniezdach, navzájom si znášky neničili, ale samec, ktorému sme doviezli mladú samicu aktívne rozbíjal vajíčka. O mladú samicu záujem nemá, zabáva sa likvidáciou znášok a vyrušovaním hniezdiacich párov. Preto sme sa dohodli s francúzskou ZOO Thoiry na jeho presune, ktorý sa realizuje budúci rok.

Nepodarilo sa nám v roku 2015 odchovať ani jedno mláďa ibisa červeného (*Eudocimus ruber*), všetky znášky boli zlikvidované predátormi (pravdepodobne užovkami), ktoré sa do voliéry dostanú kvôli pomerne veľkému rozmeru pletivového oka. Nevyhnutne musíme vykonať úpravu voliéry a zamedziť prístupu voľne žijúcich predátorov do voliéry.

Úspešne sme opäť odchovali 7 mláďat plameňniaka ružového (*Phoenicopterus roseus*), ďalej kačičky mandarínske (*Aix galericulata*) a labute čierne (*Cygnus atratus*). Koncom roka sme kolekciu vodného vtáctva doplnili o domáce husy – pár husy labutej – bielej (*Anser cygnoides f. domestica*) a 2 páry husy landeskej (*Anser anser f. domestica*). Z ďalších plánovaných úprav by sme chceli čo najskôr zrealizovať výstavbu voliér pre belaňu tundrovú (v súčasnej voliére je tento druh veľmi rušený a nemá vhodné mikroklimatické podmienky), plamienku dremavú a krkavca čierneho (oba druhy chováme v zázemí).

Plameniak ružový
Greater Flamingo

Labuť čierna
Black Swan

KOPYTNÍKY

V chove kopytníkov sme mali tradične najviac zaujímavých udalostí a odchovaných mláďat. Nový chovný samec lamy krotkej (*Lama glama*), ktorého sme doviezli v roku 2014 úspešne napáril všetky 3 naše samice. Dve porodili krásne životaschopné mláďatá na jar a jeden z pôrodov mali možnosť počas dňa sledovať v priamom prenose aj naši návštevníci. Žiaľ, tretia najstaršia samica mala pri pôrode obrovské problémy a aj napriek okamžitému veterinárnemu zásahu sa nám samici ani mláďa nepodarilo zachrániť a uhynula na kardiálne zlyhanie.

Mladý párik lamy alpaky (*Lama pacos*), samca Diega a samicu Lolu sme doplnili o ďalšiu mladú chovnú samicu Taru zo ZOO Hamburg. Hoci ešte nie sú naše alpaky dospelé, Diego prejavuje o samice záujem a pokúša sa ich páriť. S alpakami sa intenzívne pracuje, aby boli zvyknuté na ohlávky a vodidlo, čo značne uľahčuje prácu so zvieratami hlavne v prípade veterinárnych zákrokov a základného ošetrovania.

K nášmu chovnému samcovi muntiaka malého (*Muntiacus reevesi*) sme taktiež v tomto roku priviezli novú samičku zo ZOO Hamburg, keďže stará samica uhynula.

Oryx arabský
Arabian Oryx

Veľkým úspechom bol odchov dvoch mláďat oryxa arabského (*Oryx leucoryx*), keďže sme jediná ZOO v rámci českých a slovenských zoológických záhrad, ktorá tento druh chová a rozmnožuje. Prvé mláďa – samičku porodila 17. mája chovná samica Dora vo výbehu ráno v prítomnosti samca Thioryho a ďalšej samice Haiti. Mláďa bolo slabšie, malo spočiatku prob-

Lama krotká
Llama

lém postaviť sa, nakoniec vstalo až po 4 hodinách a napilo sa. Naďalej však bolo slabé a až po druhom napití bolo oveľa čulejšie, silnejšie. Na druhý – tretí deň už bolo zjavné, že napriek počiatočným problémom je mláďa životaschopné. Ďalšiu zvláštnosť, ktorú sme pri prirodzenom odchove zaznamenali bolo olizovanie celého mláďaťa matkou na 13. deň po narodení presne tak, ako samice olizujú čerstvo narodené mláďa. Chovný samec si samicu počas pôrodu nevyšimľal, neskôr po pôrode ju aj mláďa očuchával bez akýchkoľvek prejavov agresivity. Malá samička bola prvý mesiac života „odložená“ v húštine. V 4. mesiaci života začalo mláďa prijímať tuhú potravu. Druhé mláďa – samčeka porodila 4. júna samica Haiti taktiež vo výbehu v prítomnosti samca a ďalšej samice s mláďaťom. Mláďa sa po 45 minútach po narodení postavilo a napilo. Druhá samica Dora spočiatku útočila na nové mláďa, ale len chvíľu, kým sa nepostavilo a nenapilo. Thiory sa voči matke a mláďaťu opäť neprejavoval agresívne, len ich pozoroval, čuchom kontroloval. Haiti si „odkladala“ v húštine svojho potomka len 2 týždne spolu so starším mláďaťom samice Dory. Mláďa začalo prijímať tuhú potravu v 4. mesiaci života. Mláďaťá oboch samíc sa spolu hrávali až do 6. mesiaca života. Obe chovné samice boli prvoroďičky. Celá skupina je zosúladená, harmonická.

Kulan turkménsky
Turkmenian Kulan

Ďalším významným odchovom bolo narodenie dvoch mláďat kulana turkménskeho (*Equus hemionus kulan*), čím sme obnovili našu dlhoročnú prestíž v rámci zoologických záhrad v kvalitných odchovoch. Tento zaujímavý druh ázijského koňovitého kopytníka chová v rámci českých a slovenských ZOO len ZOO Plzeň, naša ZOO a ZOO Košice. V prírode je kulan turkménsky ohrozený vyhynutím, jeho početnosť sa odhaduje len na približne 1500 jedincov v Turkmenistane. Naša ZOO má z genetického hľadiska výborne zostave-

Jeleň európsky
Red Deer

nú chovnú skupinu, dlhoročné skúsenosti s chovom a odchovmi kulanov a patríme v rámci EEP k 7 zoologickým záhradám s najkvalitnejším chovom tohto druhu. Prvá porodila samica Marka 7. mája skoro ráno bez komplikácií vo výbehu za prítomnosti samca Henryho a druhej samice. Malá samička Mei Lin bola životaschopná, nasledovala svoju starostlivú matku. Po Marke porodila 12. júna samica Principa rovnako bez komplikácií samčeka Kublaia. Chovný samec Henry vzorne ochraňuje svoje stádo.

V skupine našich tiav dvojhrbých (*Camelus bactrianus*) tento rok pribudlo len jedno mláďa, samička Liu sa narodila 3. júla. Matkou je samica Lou. Je to jej prvý materský úspech po predošlých dvoch neúspechoch. Mláďa sme museli prvý týždeň prikladať k vemenu matky, ktorú sme na tento úkon v priebehu celej gravidity pripravovali. Mláďa je veľmi mocné, zdravé a niekedy nadmieru hravé.

Všetky tri samice siky vietnamského (*Cervus nippon pseudaxis*) dovezené v roku 2014 k nám prišli gravidné. Porodili mláďatá, ale prežila z nich len jedna samička. Ostatné dve mláďatá uhynuli tesne po pôrode. Mladá samička u nás zostane v chove, nakoľko je nepríbuzná k nášmu chovnému samcovi.

V skupine žirafy Rothschildovej (*Giraffa camelopardalis rothschildi*) nastalo v priebehu roka viac zmien. Mladý samec Melman bol na základe odporúčania EEP koordinátora v apríli presunutý do ZOO Győr do samčej skupiny. Samica Layla prvýkrát porodila 20. júna. Jej nebojácny potomok – samček dostal meno Bubák. Počas pôrodu a pár dní po pôrode bola samica s mláďaťom oddelená v pôrodnom boxe a v preddvorčeku, kde mala možnosť kontaktovať sa so stádom a ukázať svoje mláďa chovnému samcovi Jimmymu. Keďže Jimmy bol skúsený samec, ktorý nikdy neútočil na mláďatá, rozhodli sme sa spojiť celú skupinu. Jimmy rituálne ukázal synovi svoju dominanciu, ale Bubák naďalej smelo obťažoval otca. Ten nakoniec rezignoval a odkráčal do odľahlého rohu výbe-

Sitatunga západná
Western Sitatunga

hu, aby mal pokoj. Bubák postupne pochopil, že Jimmy sa s ním nebude hrať a Jimmy veľmi dôstojne toleroval mláďa. K žiadnej agresivite nedošlo. Najstaršia samica v stáde Tejla taktiež porodila. Mláďa však bolo veľmi slabé a po pôrode uhynulo. U chovného samca Jimmyho sa na jeseň začali prejavovať príznaky ochorenia – nemal záujem o potravu a vodu, močil po kvapkách, mal krčovitý postoj a zvesené ušnice. Na základe príznakov veterinár stanovil diagnózu – obštrukciu močovej rúry močovými kameňmi. Typickými príznakmi tohto ochorenia je, že sa zvierata stavia na močenie, avšak moč neodteká, prípadne odteká len po kvapkách, čo je pre zvierata nepríjemný stav. Ak zvierata nemočia, začína byť intoxikované a v dôsledku toho prestáva prijímať potravu a tekutiny. Je veľmi ťažké hodnotiť zdravotný stav divo žijúcich zvierat, nakoľko dokážu dokonale maskovať závažnosť chorobného stavu. Vo voľnej prírode kamuflovanie ochorenia pomáha kopytníkom čo najdlhšie žiť v skupine a nepriťahovať pozornosť predátorov. Tento stav vznikol pravdepodobne v dôsledku vrodenej predispozície na tvorbu močových kameňov. Táto diagnóza však nie je u prežúvavcov ojedinelá. Operácia samca žiaľ nebola možná. Močová rúra žiráf je veľmi tenká, niekoľkokrát oblúkovite zahnutá s dĺžkou viac ako dva metre, pričom sa lievikovito zužuje k vývodu, ktorý má u samcov cca 2 mm (približne ako neuvarená špageta). V rámci tejto anatómie je nemožné močové kamene z rúry odstrániť a rúru tak spriechodniť. Jediným možným riešením stavu bolo podávanie liekov, ktoré pomáhajú zmierňovať bolesti, krče a napomáhajú spriechod-

Hrošík libérijský
Pygmy Hippopotamus

neniu močovej rúry. Napriek nasadenej terapii nedošlo k zlepšeniu stavu, naopak moč samcov neodteká už ani po kvapkách a mal bolesti. Predĺžovanie trápenia zvierata by viedlo k bolestivej smrti. Preto sme pristúpili k eutanázii samca. Pitva potvrdila stanovenú diagnózu. Vývod močovej rúry bol zablokovaný močovým kameňom a aj keby sa podarilo liekmi rúru spriechodniť, v dohľadnej dobe by sa zopakoval rovnako vážny chorobný stav – v močovom mechúre sa pri pitve našlo približne 40 ml močových kameňov a piesku rôznych veľkostí. Skôr, či neskôr by sa ďalší kameň uvoľnil a spôsobil by samcovi znova obrovské trápenie. Jimmy ešte pred ochorením páril dve naše samice, takže predpokladáme, že sú obe gravidné.

V chove hrošíka libérijského (*Choeropsis liberiensis*) taktiež došlo k zaujímavým zmenám. Mladá samička Dášenka, narodená v roku 2014, bola na základe odporúčania EEP koordinátorky a rozhodnutia TAG-u premiestnená 27. mája do Centra pre záchranu kopytníkov z tropických oblastí (Center for Conservation of Tropical Ungulates, CCTU) v Punta Gorda, Florida, USA. CCTU je členom Americkej asociácie zoológických záhrad (ZAA) a venuje sa záchrane a chovu ohrozených druhov kopytníkov, medzi ktoré patria napr. hrošíky libérijské, nosorožce či tapíry. Okrem našej samice boli do centra prevezené ďalšie tri hrošíky z európskych ZOO: samec a samica zo ZOO Zürich, Švajčiarsko a samica zo ZOO Lisieux, Francúzsko. Celý transport sa z našej strany začal naložením Dášenky hodinu po polnoci. Vďaka tréningu nastupovania do transportnej debny

Diviak lesný
Wild boar

Zebra Chapmannova
Chapmann's Zebra

Leopard cejlónsky
Sri Lankan Leopard

prebehla nakládká veľmi rýchlo a bez problémov. Po vybavení colných záležitostí sme ju o 4. hodine ranej prenechali prepravcovi, pričom odlet z letiska Schwechat, Rakúsko, bol naplánovaný na 7:20. Zo Schwechatu letela Dášenka do Zürichu, kde sa k nej pridali oba hrošíky zo ZOO Zürich a spolu boli všetky tri hrošíky letecky transportované do USA v popoludňajších hodinách. Zamestnanci CCTU nás informovali, že hrošíky cestu zvládli výborne, počas letu nenastali žiadne komplikácie a z lietadla boli vyložené vo veľmi dobrom stave a odvezené do centra, kde sa už udomáčňujú.

Na základe povolenia EEP koordinátorky sme pripúšťali nášho chovného samca Paula k našej mladšej chovnej samici Dimbe, ktorú po úspešnom párení pozorujeme, či je gravidná.

V chovnom stáde zubra európskeho (*Bison bonasus*) pribudli dve mláďatá – samček a samička a po dlhom čakaní sme konečne dostali aj odporúčanie od EEP koordinátora na umiestnenie odchovaných jedincov. Rozrástlo sa aj stádo zebry Chapmanovej (*Equus quagga chapmanni*) o dvoch samčekov a samičku. Do Sedliackeho dvora sme doviezli holandské mini kozičky - troch kastrovaných capkov, tri kozičky a jedného chovného capka. Ukončili sme chov svine domácej – vietnamskej a zakrslej a plánujeme ich výbeh zrekonštruovať a pripraviť na chov iného druhu.

ŠELMY

V chove šeliem bolo našou prioritou pripraviť architektonickú štúdiu na nový výbeh pre vlka európskeho (*Canis lupus lupus*), ktorý plánujeme vybudovať na mieste súčasného výbehu pre jeleňa milu. Výstavbou nového výbehu pre vlky výrazne skvalitníme chovné podmienky, keďže ich nový životný priestor bude v značnej miere imitovať prírodné podmienky pôvodného biotopu výskytu tohto druhu. Výbeh spĺňajúci všetky fyziologické, etologické a ekologické požiadavky chovu bude umiestnený v lesnej časti areálu, kde sú ideálne mikroklimatické a terénne podmienky, ktoré budú motivovať chované jedince k prirodzenému spôsobu života a správania (vyhrabávanie nôr, hliadkovanie na vyvýšených miestach, značkovanie teritória, požieranie hmyzu spod suchých pňov, zahrabávanie zvyškov potravy a pod.). Súčasťou výbehu bude aj zázemie so separačným a odchytovým priestorom a vzdelávanie verejnosti v oblasti ochrany našej prírody v nadväznosti na ekologickú úlohu vlka v príro-

Panda červená
Red Panda

de, jeho ochranu a manažment na Slovensku. Po presťahovaní vlkov by sme ich výbeh upravili a využili na spájanie nášho páru hyen pásavých (*Hyaena hyaena*). Tohto roku sme ich zatiaľ pripravovali na spájanie pomocou vzájomného kontaktu medzi dvoma výbehmi. Toto kontaktovanie prebiehalo úspešne a obidva jedinca majú o seba evidentne záujem.

Mladá samica rysa kanadského (*Lynx canadensis*) Lily na jeseň začala intenzívne vokalizovať, čo znamená, že je pohlavne dospelá a začiatkom budúceho roka ju presunieme k chovnému samcovi Félixovi.

Podľa odporúčania EEP koordinátora sme na jar zrealizovali transfer mladej samičky pandy červenej (*Ailurus fulgens*) Pam do ZOO Pistoia v Taliansku. Premiestnenie jej brata Pima do Anglicka sa neuskutočnilo, pretože Safari Zoo Dalton-Furness na poslednú chvíľu odstúpila od transferu. 12. júla opäť porodila naša chovná samica Coco dvojčatá – samčeka Taj Min a samičku Lan-li. Pôrod a odchov prebiehal štandardne bez komplikácií. Naďalej čakáme na odporúčanie koordinátora pre ročného samčeka Pima a aj pre tohtoročné mláďatá. Chováme momentálne 5 pánd a dosť ťažko im zabezpečujeme dostatok bambusu, navyše chovný priestor je kapacitne nedostatočný. Na základe plánu dlhodobého manažmentu európskej populácie pandy červenej v zoologických záhradách, ktorý sme dostali od európskeho koordinátora chovu, je nutné

spomaliť celkový reprodukčný nárast uvedeného druhu. Plánujeme vybudovať ďalší výbeh pre pandy, ktorý bude slúžiť na oddeľovanie odchovaných mláďat a počas ruje aj na oddelenie samca od samice. Provizórne sme zabránili nežiaducemu páreniu našich chovných jedincov a aj možnému inbridingu presťahovaním chovného samca Punga a jeho syna Pima do výbehu pre medvedíky čistotné (*Procyon lotor*). Tie sme museli presťahovať do kletky po mačke divjej (*Felis silvestris*) a mačku divú sme presťahovali do jej pôvodnej kletky.

Rys kanadský
Canadian Lynx

Tiger - biela forma
Tiger - white form

Genetické analýzy EEP koordinátora pre leoparda cejlónskeho (*Panthera pardus kotiya*) viedli k jeho odporúčaniam na presun našej chovnej samice Sarisky do ZOO Banham (Anglicko) ku geneticky vhodnejšiemu samcovi než je náš chovný samec Wanja. Ako chovná samica u nás zostala Nimali - dcéra Sarisky a Lothara, ktorého sme v roku 2014 museli utraťiť kvôli vážnym neliečiteľným geriatrickým problémom pohybového aparátu.

Mačka divá
Wild cat

PRIMÁTY

V chove primátov sme sa zamerali najmä na skvalitnenie vybavenia chovných zariadení, enrichment zvierat a úprave kŕmnych dávok podľa aktuálnych odporúčaní na výživu primátov (žiadne mliečne výrobky, zníženie cukrov, zvýšenie vlákniny).

V skupine lemura kata (*Lemur catta*) sa stále niečo dialo – na jar sme deponovali mladého samčeka z minulého roka do ZOO Ostrava do samčej skupiny. Zostala u nás jeho sestra Nela (nepribúzná k nášmu chovnému samcovi), matka Kasijy a jej najstaršia dcéra Alaotra. Alaotra minulý rok porodila slabé mláďa, ktoré uhynulo. V roku 2015 porodila druhý raz a úspešne odchovala mláďa, hoci v starostlivosti a opatrnosti sa svojej matke nevyrovná. Kasijy často dcérine mláďa olizovala, ošetrovala, až kým neporodila 1. júla svoje vlastné mláďatko.

V rodine gibona zlatolíceho (*Nomascus gabrielae*) sa obaja rodičia obetavo starajú o svojho potomka, mláďa po dosiahnutí jedného roka začalo postupne meniť farbu zo zlatistej na sivú, prijíma aj tuhú potravu a zároveň je naďalej dojčené.

Skupina šimpanza učeníveho (*Pan troglodytes*) je stabilná, zosúladená. Mláďa Shani-Kimani robí všetkým členom skupiny celodenný „program“, ktorý napriek niektorým skutočne drsným kúskom všetky šimpanzy trpezlivo znášajú a do-

konca sa do jej huncútstiev radi zapájajú. Shani-Kimani je sústavne pod ochranou svojej matky Uschi, ktorá ju stále dojčí aj v priebehu dňa aj pred spaním. Uschi sa na jar obnovil po viac ako 4 rokoch od pôrodu cyklus a keďže nie je vhodné vzhľadom k jej veku a EEP manažmentu populácie druhu, aby mala ďalšie mláďa, bola jej nasadená antikoncepcia.

Významný pokrok sme dosiahli v chove orangutana sumatrianskeho (*Pongo abelii*). Začiatkom roka začala medzi bratmi Filipom a Pagym narastať neznášanlivosť, stále výraznejšie a častejšie naznačovali svoju prirodzenú potrebu samotárskeho života a vlastného teritória. Dlhodobý trezplivý, pokojný a submisívny Filip sa jedného dňa veľmi agresívne hájil voči dominantnosti Pagyho a to bol jasný signál na rozdelenie samcov. Nedošlo k žiadnemu zraneniu, ale opätovné spojenie bratov by bolo podľa ich správania veľkým hazardom, ktorý by vyústil do vážnej bitky. Bratia sa jeden druhému vyhrážali aj cez bariéru, Filip bol najspokojnejší, keď Pagyho celý deň nevidel, čo sa v zime nedá zabezpečiť. Naopak od jari sa vidali málo – cez deň bol striedavo jeden samec v expozícii a druhý vo výbehu. Zvieratá aj pri tomto oddelenom chove veľmi dobre spolupracovali s chovateľmi, takže napriek komplikovanejšej manipulácii s nimi, nejednalo

Gibon zlatolíci
Buff-cheeked Gibbon

sa o nezvládnuteľnú situáciu, ktorá by samcom spôsobovala stres. Naopak bratia pôsobili spokojne a po rozdelení zmohutneli, zvýraznili sa im sekundárne pohlavné znaky a samotu si užívali. Začiatkom roka EEP koordinátor sformuloval odporúčanie pre Pagyho, ktorý sa 24. júla vrátil do ZOO Praha ako nový chovný samec k samici

Lemur kata
Ring-tailed Lemur

Orangutan sumatriansky
Sumatran Orangutan

Mawar po úhyne pražského chovného samca Padanga. Transport bol dôkladne naplánovaný a zrealizovaný bez komplikácií a Pagy si začal zvykať na svoj staro-nový domov. Po jeho odchode z našej ZOO sme zaznamenali ďalší progres v dospievaní Filipa, ktorý 2 mesiace obýval celé chovné zariadenie pre orangutany sám. Filip bol len v deň transportu Pagyho vyplašený a opatrný, ale hneď na druhý deň zistil, že v jeho teritóriu sa už nenachádza žiadny konkurenčný samec a postupne ešte viac zmohutnel, narástla mu briadka, zvýraznil sa hrdelný vak a narástli mu dlhé chlpy na rukách. Napriek smutným konštatovaniam návštevníkov, že on je chudák sám a nešťastný, nie je samota pre orangutana ničो neprirodzené. Aby sme však naplnili odporúčanie koordinátora a v budúcnosti prispeli odchovmi k zvýšeniu početnosti tohto druhu v zoologických záhradách, preťali sme v 29. septembra Filipov mladický samotársky život. Zo ZOO Lipsko k nám bola dovezená samica Mengala so synom

Vimosom. Transport prebehol bez komplikácií a po vypustení samice s mláďaťom do chovného zázemia sa začal ich aklimatizačný proces v bratislavskej ZOO.

Do austrálskeho výbehu, kde úspešne prebehlo kontaktovanie medzi samcami emu (*Dromaius novaehollandiae*) a kengurami červenými (*Macropus rufus*) sme v lete priviezli tri ďalšie samičky zo ZOO Hamburg a ZOO Emmen. Tešili sme sa zo 6-člennej skupiny kengúr a siedma vykúkala z matkinho vaku. Naša radosť netrvala dlho a v priebehu dvoch dní uhynuli dve naše pôvodné samice vrátane mláďaťa a samica z Nemecka. Príčiny ich náhleho úhynu ani po pitvách a analýzach vzoriek sa nepodarilo zistiť. Krátko po tejto smutnej udalosti sme museli ďalšiu samicu utradiť kvôli vážnemu zraneniu. Zostal nám len chovný samec a jedna z holandských samic. Našťastie v tomto nešťastí sa nám podarilo v decembri doviezť samičku z poľskej ZOO Opole. Samec má o obe samice veľký záujem, dúfame, že sa nám už v chove kengúr bude smola vyhýbať.

Do juhoamerického výbehu sme na spestrenie doviezli 5-člennú samčiu skupinu mary stepnej (*Dolichotis patagonum*) a k nášmu samcovi dikobraza bielochového (*Mystrix indica*) sme doviezli samičku. Dikobrazy sme krátko po dovoze samičky spojili a zaznamenali sme pred kopulačné správanie, takže je veľká pravdepodobnosť, že budúci rok pribudnú mláďatá.

ODCHOVY:

Cicavce:

0.0.1 kengura červená (*Macropus rufus*); 0.0.2 kosmáč striebřistý (*Mico argentatus*); 0.0.2 lemura kata (*Lemur catta*); 1.1 panda červená (*Ailurus fulgens*); 0.0.5 surikata vlnká (*Suricata suricatta*); 1.0 tiger – biela forma (*Panthera tigris*); 5.3.2 diviak lesný (*Sus scrofa*); 0.1 jeleň európsky (*Cervus elaphus*); 3.4 koza domáca – kamerúnska (*Capra hircus*); 1.1 kulan turkménsky (*Equus hemionus kulan*); 2.0 lama krotká (*Lama glama*); 0.0.1 muntiak malý (*Muntiacus reevesi*); 1.1 oryx arabský (*Oryx leucoryx*); 1.1 ovca domáca – valaška (*Ovis aries*); 0.1 sika vietnamský (*Cervus nippon pseudaxis*); 0.1 sitatunga západná (*Tragelaphus spekii gratus*); 1.1.9 sviňa domáca – vietnamská (*Sus domesticus*); 0.1 ťava dvojhrbá (*Camelus bactrianus*); 2.1 zebra Chapmanova (*Equus quagga chapmanni*); 1.1 zubor európsky (*Bison bonasus*); 1.0 žirafa Rothschildova (*Giraffa camelopardalis rothschildi*)

Vtáky:

0.0.7 plameňák ružový (*Phoenicopterus roseus*); 0.0.5 kačička mandarínska (*Aix galericulata*); 0.0.8 labuť čierna (*Cygnus atratus*); 0.2 sliepka domáca – wyandotka (*Gallus gallus f. domestica*); 0.0.4 zebrička austrálska (*Taeniopygia guttata*)

Plazy:

0.0.5 chameleón jemenský (*Chameleo calyptratus*)

Ryby:

0.0.11 prísavník (*Ancistrus sp.*)

Bezstavovce:

0.0.1 zákernica (*Platyeris biguttata*)

PRÍCHODY:

Cicavce:

0.4 kengura červená (*Macropus rufus*); 0.1 leňoch dvojprstý (*Choloepus didactylus*); 1.1 orangutan sumatriansky (*Pongo abelii*), 1.1 ocelot veľký (*Leopardus pardalis*); 4.3 koza domáca – holandská (*Capra hircus*); 0.1 lama alpaka (*Lama pacos*); 0.1 muntiak malý (*Muntiacus reevesi*); 0.1 dikobraz bielochvostý (*Hystrix indica*); 5.0 mara stepná (*Dolichotis patagonum*)

Vtáky:

2.2 hus domáca – landská (*Anser anser f. domestica*); 1.1 hus labutia – domáca biela (*Anser cygnoides f. domestica*); 1.4 sliepka domáca – wyandotka (*Gallus gallus f. domestica*); 0.1 belaňa tundrová (*Bubo scandiacus*)

Plazy:

1.0 agama bradatá (*Pogona vitticeps*); 0.1 bazilišok zelený (*Basiliscus plumifrons*); 0.1 leguán zelený (*Iguana iguana*)

Bezstavovce:

0.0.1 pakobylka drapľavá (*Eurycantha calcarata*); 0.0.17 pakobylka diabolská (*Peruphasma shultei*); 1.1 pakobylka obrovská (*Heteropteryx dilatata*); 0.0.5 zákernica (*Platyeris biguttata*); 0.1 vtáčkar (*Nhandu chromatus*)

Koza domáca kamerúnska
Domestic Pygmy Goat

**Prehľad o účasti zástupcov ZOO Bratislava
na zasadaniach odborných komisií
a konferencií v roku 2015**

11. – 12. 3. 2015

zasadanie komisie pre jelene, ovce a kozy Únie českých a slovenských zoologických záhrad v Zooparku Chomutov, ČR

8. – 10. 4. 2015

zasadanie komisie pre žirafy, antilopy, koňovité, lamy a ťavy Únie českých a slovenský zoologických záhrad v ZOO Olomouc, ČR

14. – 17. 4. 2015

zasadanie komisie pre primáty, veľké a malé mačky Únie českých a slovenský zoologických záhrad v ZOO Ostrava, ČR

22. – 23. 4. 2015

II. Ročník seminára pre ZOO o tvorbe krmnej dávky pre malé prežúvavce v ZOO a oborách, výžive malých prežúvavcov v ZOO a oborách, potrebe živín, vzťahu výživy a parazitov a parazitológii malých prežúvavcov, organizátor Spoločnosť Mikrop Slovensko, s. r. o., v ZOO Hodonín, ČR

10. – 13. 8. 2015

EAZA Animal Welfare Workshop v ZOO Košice, SR

15. – 20. 9. 2015

výročná konferencia Európskej asociácie zoologických záhrad a akvárií v ZOO Vroclav, Poľsko

23. – 25. 9. 2015

odborná pracovná cesta po českých zoologických záhradách (Hodonín, Olomouc, Dvůr Králové) a ZOO Lipsko venovaná výžive exotických zvierat chovaných v podmienkach zoologických záhrad organizovaná Spoločnosť Mikrop Slovensko, s. r. o.

3. – 4. 10. 2015

zasadanie komisie veterinárnej Únie českých a slovenských zoologických záhrad v Jihlave, ČR

Prehľad o spolupráci ZOO Bratislava na výskumných projektoch a odborných prácach v roku 2015

- ✿ participácia na 40 programoch Európskej asociácie zoologických záhrad a akvárií, z toho je 24 Európskych záchranných programov pre ohrozené druhy a 16 Európskych plemenných kníh, v rámci ktorých sa priebežne počas roka uskutočňujú parciálne výskumy zamerané na chov, správanie, welfare a ochranu zvierat
- ✿ školský rok 2015 - výučba a prax študentov Súkromnej strednej odbornej veterinárnej školy v učebných predmetoch etológia zvierat, zoológia, chovateľstvo, výživa zvierat
- ✿ spolupráca s Univerzitou Komenského v Bratislave, Prírodovedeckou fakultou, Katedrou živočíšnej fyziológie a etológie – priame krátkodobé etologické pozorovania zvierat v rámci predmetu Experimentálna etológia a týždenné pozorovania zvierat v rámci predmetu Terénne práce z etológie
- ✿ spolupráca s Univerzitou Komenského v Bratislave, Prírodovedeckou fakultou, Katedrou živočíšnej fyziológie a etológie – priame dlhodobé etologické pozorovania zvierat v rámci bakalárskych a diplomových prác: výskum etológie hyeny pásavej, problémové správanie šimpanzov a vplyv vybraných environmentálnych a sociálnych faktorov na správanie surikaty vlnkavej v prostredí zoologických záhrad; spracovanie oponentského posudku na diplomovú prácu „Sociálne správanie pánd červených v podmienkach ZOO Bratislava“
- ✿ spolupráca s Univerzitou Komenského v Bratislave, Prírodovedeckou fakultou, Katedrou zoológie – priame dlhodobé ornitologické pozorovania voľne žijúcich vtákov v areáli ZOO Bratislava – získané údaje slúžia ako podklad na vypracovanie doktorských, diplomových a bakalárskych prác
- ✿ spolupráca so vzdelávacím centrom rekvalifikačných kurzov SVOPAP, s. r. o., Praha – odborná prax a praktické cvičenia v ZOO Bratislava v rámci rekvalifikačného kurzu Chovateľ zvierat v ZOO
- ✿ spolupráca so Strednou odbornou školou a Stredným odborným učilištom v Prahe – Čakoviciach – odborná prax žiakov v ZOO Bratislava zo študijného odboru „Chovateľ cudzokrajných zvierat“
- ✿ spolupráca s Českou zemědělskou univerzitou v Prahe, Fakultou agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Katedrou obecné zootechniky a etologie – zber dát o chove plameniakov ružových v ZOO Bratislava na bakalársku prácu
- ✿ spolupráca so Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre, Fakultou agrobiológie a potravinových zdrojov – zber dát o chove lemurov kata v ZOO Bratislava na bakalársku prácu a zber dát o inbrídingu koní Przewalského na bakalársku prácu
- ✿ spolupráca s Univerzitou technológie a prírodných vied v Bydgoszcz, Poľsko, Fakultou biológie a chovu zvierat – zber dát o chovných podmienkach leopardov cejlónskych v ZOO Bratislava na inžiniersku prácu
- ✿ spolupráca so Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre – konzultácie k diplomovej práci o chove žirafy Rothschildovej v podmienkach ZOO Bratislava a k semestrálnej práci o chove hrošíkov libérijských v podmienkach ZOO Bratislava

SUMMARY

As in the previous years, also in 2015 have we gradually improved, within our means, welfare conditions for animals, as well as hygiene, increased health and safety of our employees working with animals, added genetically unrelated animals to our breeding groups. Compared to last year, we kept nine species less, but the total number of all animals was increased by 44 individuals.

All animal facilities were cleaned and disinfected.

In addition to basic repairs, we implemented adaptations, which greatly improved the security and welfare of animals.

Together with Zoo Design studio, we finalized an updated Bratislava Zoo General Development Plan and prepared architectural studies of woodland part of the Zoo with focus on area allocated for new Grey Wolf enclosure.

TERRARIUM HOUSE

Throughout the year, we had to do some necessary indoor and outdoor repairs which placed some constraints on our visitors and animals.

Born were two Pygmy Marmosets, five Slender-tailed Meerkats, and several Veiled Chameleons offspring hatched.

Imported was female Southern Two-toed Sloth from Emmen Zoo, Netherlands, female Green Crested Basilisk from Hamburg Zoo, Germany, female Green Iguana, and several insect species.

BIRDS

Reconstruction of aviaries would present suitable conditions for breeding Eurasian bird species that do not need wintering grounds, providing opportunity to create mixed bird exposure, including simulation of the original habitat of Eurasian birds.

Despite the fact that we have reached the recommended balanced number of males and females in the Great White Pelican flock, changed husbandry practices, and the birds started to nest in the spring, they were unable to raise chicks.

All Scarlet Ibis eggs were eaten by predators, therefore we have to construct adjustment

aviary and prevent the entry of wild predators inside.

We also plan on building aviaries for Snowy Owl, because current aviary surrounding is noisy and climatic conditions are not suitable for this kind of species.

Seven Greater Flamingos and several Mandarin Ducks and Black Swans hatched in our Zoo in 2015. We imported pair of white Domestic Swan Goose and two pairs of Domestic Goose.

UNGULATES

New Llama stud male, which we imported in 2014, was seen mating with all three of our females; two gave birth to a healthy offspring each.

We added another female Alpaca Tara from Hamburg Zoo to our male Diego and female Lola. Diego is showing interest in both females. We also added a female Reeve's Muntjac from Hamburg Zoo to our breeding male.

Great success was rearing two young Arabian Oryxes, since we are the only Zoo in the Czech and Slovak Republics that keeps this species. Both breeding females were new mothers; the entire group is coherent and harmonious.

Another success was the birth of two Turkmenian Kulan males. From genetic pool point of view, our Zoo has got quality breeding group, and also long term experiences in breeding this species.

Only one calf was born in the Bactrian Camel group in 2015. Its mother gave birth twice before, but both calves died soon after, therefore she was an inexperienced mother. We had to

help the young Camel to find its mother's udder during the first week. Keepers prepared the mother well for this task.

All three Vietnamese Sika Deer females were imported to our Zoo in 2014 pregnant. They all gave birth to calves, but only one female calf survived.

EEP coordinator recommended that Rothschild Giraffe male Melman would be transported to male group in Győr Zoo in April. Female Layla gave birth for the first time on June 20 to a male. The oldest female in the herd, Tejla, also gave birth, but the calf was very weak and died soon after birth. Breeding male Jimmy started to show symptoms of a disease in autumn. Based on the symptoms, our veterinarians diagnosed an obstruction of the urethra bladder by stones. Despite administered therapy, his condition did not improve and we were forced to euthanize him. An autopsy confirmed the diagnosis. Before the disease started to show, Jimmy mated with two of our females, therefore we assume they are both pregnant. Based on the recommendations and decisions of the EEP coordinator, Pygmy Hippo Dášenka, born in 2014, was transported to the Center for Conservation of Tropical Ungulates in Punta Gorda, Florida, USA. Thanks to training procedures, loading into the transport crates was very quick and easy. By permission of the EEP coordinator, we let our breeding male Paul to mate with breeding female Dimba, who we monitor closely to see whether or not she is pregnant.

CARNIVORES

In this department, our priority was to prepare architectural studies for new enclosure for Grey Wolf. Construction of the enclosure will greatly improve husbandry conditions as their new

living space will largely mimic their natural habitat. Important part of the enclosure will be separating and capturing space. Education area will inform the public about the need for protection of our nature in response to the ecological role of the Wolf, its protection, and management in Slovakia.

After moving the Wolves, the old enclosure will be modified and used for our pair of Striped Hyenas.

Young female Canadian Lynx began intensive vocalizing in autumn, suggesting that she is sexually mature. Early next year she will be moved in with our breeding male.

As recommended by the EEP coordinator, in the spring we will transport our young female Red Panda Pam to Pistoia Zoo in Italy. Her mother Coco gave birth to twins in July, male Taj Min and female Lan-li. The birth and rearing took place with no complications. We continue waiting for the recommendations of the coordinator regarding male Pim, as well as the young twins. Based on the long-term management plan for European population of Red Pandas in Zoos, it is necessary to slow down the overall reproductive growth of this species. We plan to build additional enclosure for Red Pandas, which will be used for separation of matured offspring, as well as separating the male from female during heat. We moved the two males, male Pung and his son Pim to another enclosure to prevent inadvertent mating and inbreeding.

Genetic analysis of EEP coordinator for Sri Lankan Leopards led to the recommendation for transfer of our breeding female Sariska to Banham Zoo, England, to genetically more appropriate male than our breeding male Wanja. We kept Sariska's daughter Nimali as a mate for Wanja.

PRIMATES

We focused mainly on improving husbandry, animal enrichment and adjusting food rations according to current recommendations for nutrition of primates.

We transported male Ring-tailed Lemur to Ostrava Zoo, and kept three females and one male. Two offspring were born into this group in 2015.

In the Buff-cheeked Gibbon family, both parents have shown parental care for their offspring which reached one year in July and gradually began to change colour from golden to gray. Bany still nurses her baby but it also eats solid food.

Our Common Chimpanzees are living in stable group. Shani-Kimani is constantly under the protection of her mother Uschi, who is still breastfeeding her. Uschi's cycle had restored in the spring after more than four years after giving birth, but since EEP management did not recommend further breeding of our Chimps, and also considering Uschi's age, we have deployed contraception.

Significant progress has been made in Sumatran Orangutans group. In the beginning of 2015, we observed increasing intolerance between the two brothers, Pagy and Filip, which indicated their natural need for reclusion and their own territory. To us, this was a clear signal to their separation. Despite the new situation, both animals continued to work well together with breeders, showing no signs of stress. On the contrary, both brothers seemed to calm down after the separation, developed second-

ary sexual characteristics and enjoyed the solitude. EEP coordinator formulated recommendations for Pagy to return to his home, Prague Zoo, on July 24. After his departure from our Zoo, we saw progression in Filip's maturing, who lived two months without companion - growing in size, growing beard and long hair on his arms, as well as cheek pads and throat sack. On September 29, we ended Filip's youthful solitary life by importing female Mengala and her son Vilmos from Leipzig Zoo. Transport proceeded without a hitch, and after the female and young Orangutan were let into the facilities, they both began acclimatization process in Bratislava Zoo.

In the Australian enclosure, we successfully put together a mixed group of Emus and Red Kangaroos in the summer by importing three females from Hamburg Zoo and Emmen Zoo. Unfortunately, within two days of their arrival, two of our original females and one of their offspring, as well as newly imported female from Germany, died. Soon after, we had to euthanize another female due to serious injury. Only one male, together with female from the Netherlands, survived in our group.

In the South American enclosure, five male Maras were imported in December from Opole Zoo, Poland.

We also imported a female Indian Crested Porcupine to join our male. Reproduction behaviour was observed between these new partners; therefore we are hoping for offspring during next year.

Z POHĽADU KRMOVINÁRKY

NUTRITIONIST'S VIEW

Ing. Lýdia Mitterpachová
krmovínárka/Animal nutritionist

Kŕmenie zvierat v zoologických záhradách je ovplyvnené rôznymi potrebami jednotlivých druhov, zložením krmív na trhu a niekedy nedostupnosťou primeraných krmív s potrebnou výživovou hodnotou. Zabezpečenie krmovinej základne a celý systém výživy je postavený na zložení tráviacej sústavy zvierat. Aby sme vyhovelí všetkým týmto požiadavkám musíme brať do úvahy rôzne faktory na zabezpečenie optimálneho a kvalitného života zvierat. Dôležitou súčasťou je dodržiavať výživné hodnoty krmovín, správne uskladnenie a hygienu kŕmenia (dezinfekcia prostredia, zariadení používaných pri kŕmení, rozbory krmív).

Naša snaha zabezpečiť kvalitné kŕmenie bola limitovaná rozpočtom na rok 2015. Na väčšinu krmovinárskeho komodit boli po verejnom obstarávaní vyhotovené celoročné objednávky, čím boli zabezpečené požadované množstvá krmiva

v špecifikovanej kvalite. Zároveň sme dodržali kŕmne dávky stanovené k danému počtu zvierat. V roku 2015 sme mali oproti roku 2014 zvýšené množstvo objemových krmív o 10236,97 € a to z viacerých dôvodov. Najväčším nedostatkom bolo, a predpokladáme, že aj v budúcom roku bude, nedostatok vlastných trvalých trávnatých porastov. V roku 2015 sme z vlastných zdrojov kŕmili veľmi málo. Pokryli sme necelé dva mesiace v roku. To sa neskôr odrazilo aj v množstve skŕmeného sena za celý rok. Našou snahou do budúcnosti je prispôsobiť kŕmenie tak, aby sme mohli trvalými trávnatými porastmi kŕmiť aspoň 5 – 6 mesiacov. Z vlastných zdrojov sa nám to určite nepodarí, čo súvisí s veľkosťou obrábaných plôch a dnes už aj s neodmysliteľným zavlažovaním pri zvyšovaní teplôt v letných obdobiach. Budeme sa musieť poobzerať po alternatívnej náhrade. Aj v roku 2015 sme sa pokúšali zohnať

Narodeninová oslava hrošika liberijského
Birthday party of Pygmy Hippo

do dávatel'ov na TTP (trvalé trávnaté porasty) v najbližšom okolí, čo sa nám nepodarilo. Nezanedbateľným negatívnym faktorom je aj zastaraná poľnohospodárska technika v našej ZOO. Popri kŕmení zelenými porastmi nesmieme zabú-

dať na kŕmenie čerstvým ohryzom, ktorým sme kŕmili od apríla do októbra. Taktiež sme sušili ohryz na zimné obdobie v dostatočnom množstve a kvalite pre žirafy a v malom množstve pre sitatungy.

Oslava narodenín orangutana sumatrianskeho - Pagyho
Birthday Party of Sumatran Orangutan Pagyho

Enrichment u paviano'ov pláštikových
Enrichment for Hamadryas Baboons

Ďalším zvýšením o 12799,84 € bol nákup ovocia a zeleniny a to z dvoch dôvodov. Prvým dôvodom v roku 2015 boli vyššie ceny ovocia a zeleniny. Spôsobili to nadmerné až extrémne vysoké teploty. Druhým dôvodom bolo nedostatočné množstvo zeleniny a ovocia zabezpečené od našich sponzorov tak, ako v roku 2014. Preto sme v roku 2015 museli nakupovať väčšinu zeleniny a ovocia za obchodné ceny. To sa hlavne týkalo nákupu pre všetky primáty, kde sa samozrejme musí dodržiavať množstvo, kvalita a hlavne pestrosť nakúpenej zeleniny a ovocia, ktoré boli väčšinou dovozové, čo sa odrazilo aj v cenových reláciách. Treba však aj pripomenúť, že v tomto roku sa opäť nepodarila rekultivácia nášho prestarnutého sadu, čo by nám prinieslo za pár rokov tiež istú úsporu peňazi.

Ušetriť sa nám podarilo 1464,91 € na potravinách, pri nákupe mäsa 1502,65 € a tiež pri nákupe jadrového krmiva 1374,70 €.

I keď nevieme poskytnúť zvieratám takú potravu akú majú v prírode, snažíme sa zabezpečiť čo najrozmanitejšie a samozrejme kvalitnejšie krmivá. Keďže krmná dávka by mala byť z hľadiska nutričných hodnôt vyvážená a mala by spĺňať všetky parametre pre optimálny výživný program, je nesmierne dôležité, aby bola správne stanovená, osobitne pre každý druh zvierat. Už niekoľko rokov spolupracujeme s renomovanou firmou Mikrop Slovensko s.r.o., ktorá je významným výrobcom prípravkov minerálovo-vitaminovej výživy na našom trhu. Našou vzájomnou spoluprácou sa snažíme optimalizovať krmné dávky pre naše zvieratá. V rámci porovnávania zásad kŕmenia a prípravy krmných dávok zorganizovala spoločnosť Mikrop Slovensko s.r.o. návštevu zahraničných zoologických záhrad. Jednou z nich bola aj zoologická záhrada v Lipsku, ktorá patrí medzi tie najmodernejšie a najznámejšie ZOO v Európe. Pri konfrontovaní našich skúseností a procesov so zamestnancami lipskej ZOO sme si potvrdili, že naša cesta na poli výživy a kŕmenia postupuje správnym smerom. Aj napriek nepostačujúcemu technologickému vybaveniu, máme vedomosti a postupy, vďaka ktorým dokážeme našim zvieratám poskytnúť optimálne vyvážené krmné dávky.

Enrichment u šimpanzov učenívých
Enrichment for Common Chimpanzees

Zebra Chapmannova
Chapmann's Zebra

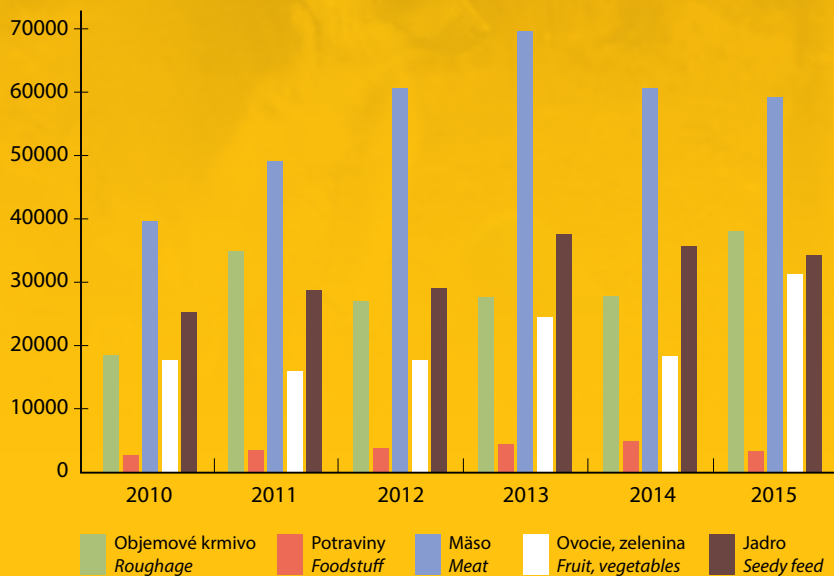
Kŕmna debna
Feeding box

SPOTREBA KRMIVA V ROKU 2015 V €
FEED CONSUMPTION IN 2015 (IN EUROS)

DRUH KRMIVA	SPOTREBA V €
objemové krmivo	37771,39
potraviny	3397,96
mäso	58630,87
ovocie a zelenina	30969,84
jadrové krmivo	34059,73
ostatné krmivá	184,65
Celkom	165014,40

POROVNANIE SPOTREBY KRMÍV V ROKOCH 2010 AŽ 2015 V €
COMPARISON OF FEED CONSUMPTION IN 2010-2015 (IN EUROS)

SUMMARY

Feeding of Zoo animals is affected by the different needs of the species, composition of the food market, and availability of appropriate food stuff with the necessary nutritional value. Compared to the year 2014, in 2015 we increased the amount of roughage of 10,236.97 €. The biggest problem was the lack of our own permanent grassland products. Our aim in the future is to adjust feeding so that we can use our own grassland products for at least five - six months. In addition to grass products, mentioned must be green branches fed to Giraffes and Sitatungas from April to October.

Another increase of 12,799.84 € was for purchasing fruits and vegetables. Higher prices were caused by high summer temperatures, as well as lower supply provided by our sponsors than in 2014.

We managed to save 1,464.91 € on various food stuff, 1,502.65 € on meat, and also 1,374.70 € on the purchase of feed grain.

Although we cannot provide the animals with food such as they have in nature, we try to ensure the most diverse and, of course, the best quality feed, correctly assessed for each species.

For several years, we have worked with the company Mikrop Slovakia Ltd., a manufacturer of mineral-vitamin nutrition products. Our mutual partnership is aimed to optimize food rations for our animals. Mikrop company organized a visit to foreign Zoos, one of them in Leipzig. When we compared our experiences and processes with employees of the Leipzig Zoo, we have confirmed to ourselves that in the field of nutrition and feeding progresses we are heading in the right direction.

Enrichment u vari čiernobieleho
Enrichment for Black and White Ruffed Lemur

Z POHĽADU VETERINÁRA VETERINARIAN'S VIEW

MVDr. Zuzana Bartová, MVDr. Andrej Barta
privátni veterinári/Private veterinarians

Rok 2015 z pohľadu veterinára priniesol niekoľko pozoruhodných udalostí. Prvou z nich bolo ochorenie samca žirafy Rothschildovej Jimmyho. Chovateľ nahlásil, že podstielka v boxe žirafy je suchá a ani on nevidel zviera za posledných 24 hodín močiť. Inak sa Jimmy choval normálne, dokonca v tom čase ešte prijímal potravu. Adspekčne sme nepozorovali žiadne zmeny v správaní, snáď len mierny nepokoj sprevádzaný častejším chodením zvieraťa v boxe. Neskôr už nemal záujem o potravu a vodu, mal kĺčovitý postoj so zvesenými ušnicami. Vyslovili sme podozrenie na obštrukciu močovej rúry konkrementom. Aplikovali sme spasmolytiká vo vysokých dávkach. V priebehu niekoľkých hodín sa zviera opakovane začalo stavať na močenie, avšak podarilo sa mu vytlačiť vždy iba minimálne množstvo moču. Nakoľko sme v tom čase nevedeli s istotou vylúčiť aj možnosť, že sa diferencially diagnosticky jedná o cys-

titídu s edémom sliznice, profylakticky sme nasadili aj antibiotickú terapiu.

Podávanie liečiv a možnosti liečby sme konzultovali aj s kolegami veterinármi z iných ZOO na Slovensku aj v Českej republike. Možnosť anestézie a pokus o mechanické spriechodnenie močovej rúry sme zavrhlí z dôvodu nízkej pravdepodobnosti úspešnosti takéhoto zákroku a veľkého rizika skoréj recidívy obštrukcie ďalšími konkrementami.

Ani po 2 dňoch trvajúcej terapii nedošlo k uvoľneniu kameňa z močovej rúry. Pre infaustnú prognózu ochorenia a postupne sa zhoršujúci stav pacienta sme pristúpili k eutanázii.

Pitvou bola potvrdená správnosť vyslovenej diagnózy. Processus urethralis bol vyplnený konkrementmi bielej farby, veľkosti 1 - 5 mm. V močovom mechúre sa nachádzalo asi 40 litrov krvavého moču a približne 40 ml konkrementov.

Vypúšťanie maryl stepnej do vonkajšieho výbehu
Releasing of Mara into outdoor enclosure

Chemicky sa jednálo o struvit. Zápalový podklad ochorenia nebol preukázaný.

U starého samca komby Garnettovej bolo nahlásené náhle zväčšenie a sčervenanie očnému bulbu. Klinickým vyšetrením sme zistili, že došlo k uvoľneniu očnej šošovky postihnutej kataraktou a k následnému vzniku glaukómu s intraokulárnym krvácaním. Stav sme riešili enukleáciou postihnutého bulbu. Napriek vysokému veku pacienta prebehla anestézia, zákrok aj rekonvalescencia bez komplikácií.

U samca leguána zeleného sme vykonali amputáciu chvosta. K tomuto zákroku sme pristúpili z dôvodu výskytu opakovane sa otvárajúcich granulomatózných lézií v dôsledku staršieho poranenia. Napriek dlhšie trvajúcej antibiotickej aj lokálnej terapii nedošlo k stabilizovaniu ochorenia. Leguán momentálne nemá žiadne zdravotné problémy.

Odoberanie vzoriek u korytnačky čiernobruchej
Taking sample of Indian Black Turtle

Čipovanie tигра bieleho
Microchipping of White Tiger

Čistenie abscesu v kopyte koňa domáceho
Abscess cleaning on the hoof of Domestic Horse

U páru psíkov medvedíkovitých bolo pozorované dlhodobé zhoršenie pohyblivosti, často progredujúce pri zhoršení počasia. Rozhodli sme sa pre vyšetrenie v sedácii. RTG vyšetrením boli potvrdené degeneratívne zmeny na chrbtici aj kĺboch končatín zodpovedajúce vysokému veku zvierat. Na podporu pohybového systému sme nasadili chondroprotektíva a nesteroidné antiflogistiká podávané v prípade závažnejšieho zhoršenia pohyblivosti.

Koncom roka zaznamenali chovatelia zvláštne pískavé zvuky pri dýchaní u samca mačička Brazzovho. Samca sme uspali a vyšetřili. Horné dýchacie cesty boli čisté a priechodné, ale pár predných pokazených zubov v hornej čeľusti spôsobovalo mierny zápal a opuch zasahujúci k nosným dierkam. Zuby boli extrahované a liečba pokračovala podávaním antibiotík. Rany sa do týždňa zahojili a dýchanie sa upravilo.

Transport orangutana sumatranskeho Pagyho
Transport of Sumatran Orangutan Pagy

Transport zebry Grévyho
Transport of Grevy's Zebra

SUMMARY

Year 2015 brought several notable events for the veterinarians.

Male Rothschild Giraffe, Jimmy: The animal was observed not to be able to urinate during the period of 24 hours. Later he no longer had an interest in food and water, had spasmodic attitude with drooping earlobes. We have voiced suspicion of obstruction of urethral calculi, applying spasmolytic drugs in high doses. We also consulted with fellow veterinarians from other Zoos in Slovakia and the Czech Republic about administrating drugs and treatment options. However, even after two days of therapy, Jimmy did not release the stone from the urethra. Due to gradually worsening condition of the patient, we decided to euthanize the Giraffe. Autopsy confirmed the accuracy of diagnosis. Processus urethral was filled with white calculi of 1 - 5 mm in size. The bladder was filled with about 40 liters of bloody urine and approximately 40 ml of concretions.

Male Garnett's Greater Galago: Reported was an increase and redness in the eyeball in the old animal. Clinical examination found that

there was a release of the eye lens affected by cataract, and the subsequent formation of glaucoma with intraocular haemorrhage. The problem was resolved by enucleating the affected eye globe.

Male Green Iguana: Amputation of the tail had to be performed due to repeated opening of granulomatous lesions due to earlier injury.

Pair of Raccoon Dogs: Long-term mobility impairments were observed in both animals. X-ray examination confirmed degenerative changes in the spine and limb joints combined with old age. To support the musculoskeletal system, we treated the animals with chondroprotective agents and nonsteroidal anti-inflammatory drugs.

Male De Brazza's Monkey: Keepers noticed strange whistling sounds in the animal while breathing. We anesthetized and examined the male and found front pair of decayed teeth in the upper jaw, causing mild inflammation and swelling extending to the nasal passages. The teeth were extracted, followed by administered antibiotics.

ORANGUTANY SUMATRIANSKE – MENGALA, VILMOS A FILIP

SUMATRAN ORANG UTANS – MENGALA, VILMOS AND FILIP

Mgr. Silvia Pirošková

vedúca zoologického oddelenia/Head of the Zoological Department

V roku 2010 sme dovozom dvoch bratov vo veku 10 a 9 rokov zo ZOO Praha začali s chovom orangutanov sumatrianskych (*Pongo abelii*) v novom Pavilóne primátov. V roku 2012 sme sa začali uchádzať u EEP koordinátora o odporúčanie na zostavenie chovného páru. V roku 2014 koordinátor odporučil presun mladšieho samca do pražskej ZOO a presun samice Mengaly so synom Vilmosom z lipskej ZOO do Bratislavy k staršiemu samcovi Filipovi.

FILIP

Narodil sa 27. 3. 2000 v ZOO Hodonín. Jeho rodičmi sú samica Upita a samec Kama, ktorý bol prvým orangutanom odchovaným v Československu a dožil sa takmer 42 rokov. Filip bol odchovaný chovateľmi. Ako 9-mesačný bol vrátený matke, ktorá v tej dobe očakávala druhé mláďa – samčeka Pagyho. Vyrastal s rodičmi a bratom. Filip a Paga k nám prišli 19.4.2010 a žili spolu do začiatku roka 2015, potom oddelene do odchodu Pagyho späť do Prahy 24.7.2015. Filip je zvedavý, mierumilovný mladý samec, dobre spolupracuje s chovateľmi. Okrem svojich príbuzných sa ešte nestretol s inými orangutanmi. Má skôr submisívnu povahu, čo bolo dobre pozorovateľné najmä počas dospievania s bratom Pagym, ktorý bol voči nemu jednoznačne dominantný. Medzi bratmi bol vekovo len ročný rozdiel, ale mladší Paga mal pred odchodom z našej ZOO výraznejšie sekundárne pohlavné znaky ako Filip.

MENGALA

Narodila sa 25. 4. 1996 v ZOO Budapešť. Jej rodičmi boli samica Maya narodená v ZOO Duisburg a samec Willem narodený v ZOO Dortmund. Mengala je prirodzene odchovaná rodičmi. V roku 2010 porodila svoje prvé a zatiaľ jediné mláďa. V roku 2012 bola presunutá aj s mláďaťom do ZOO Lipsko, kde žila v skupine orangutanov (samec, samice s mláďatami). 29.9.2015 prišla aj s mláďaťom do ZOO Bratislava. Mengala je skúsená samica, vie sa správať k samcom. Je to citlivá, introvertná, opatrná, veľmi múdra a starostlivá matka.

VILMOS

Narodil sa 9. 12. 2010 v ZOO Budapešť. Jeho rodičmi sú samica Mengala a samec Chuij narodený v ZOO Hagenbeck. V roku 2012 bol presunutý so svojou matkou do ZOO Lipsko, kde sa hrával s ostatnými orangutaniami mláďatami a bol samozrejme aj v kontakte s ostatnými samicami a dominantným samcom. 29. 9. 2015 k nám prišiel so svojou matkou. Na rozdiel od nej je Vilmos skôr extrovertnej povahy, hravý, občas výbušný až drzý ako asi každé mláďa v jeho veku. Je odvážny, otvorene dáva najavo čo sa mu páči a čo nie. Mengalu často provokuje k činnosti. Dobre spolupracuje s chovateľmi, keďže zvedavosť je silnejšia ako strach.

Bezpečný úkryt v novom domove
Safe hiding place in new home

PRED TRANSPORTOM

Pred dovozom nového zvieráťa do ZOO sa snažíme vždy získať o budúcom obyvateľovi našej ZOO čo najviac informácií. Je dôležité, aby sme vedeli aký malo zviera denný režim, akú má povahu, v akých podmienkach žije v odosielajúcej ZOO, ako spolupracuje s chovateľmi, aký má zdravotný stav a samozrejme pýtame sa aj na krmnú dávku, ktorá sa môže mierne líšiť. Všetky tieto informácie nám pomáhajú nasimulovať aspoň približne podobné podmienky pre nové zviera ako malo v odosielajúcej ZOO, aby sme mu minimalizovali stres počas aklimatizácie v novom prostredí. V prípade dovozu ľudoopov je veľmi dôležité vedieť o zvieratách čo najviac, lebo práca s tak inteligentnými a citlivými zvieratami si vyžaduje špeciálny prístup. O Mengale a Vilmosovi sme sa z Lipska dozvedeli nasledovné:

Mengala si nebrala krmivo z ruky chovateľov (až za veľmi dlhý čas, keď začala dôverovať chovateľom), Vilmos si od chovateľov krmivo bral (pozn.: prijímanie krmiva z ruky chovateľa je dôležité kvôli podávaniu liekov v prípade ochorenia a podávaniu vitamínov a minerálov, ktoré sú presne dávkované podľa veku, stavu a hmotnosti zvieráťa, aby nedošlo k predávkovaniu, či poddávkovaniu zvieráťa);

Mengala je dobrá matka a dobre sa stará o Vilmosa, vie sa správať voči samcom, veľmi si chráni syna pred každým, kto by ho chcel atakovať; Mengala potrebuje presný denný režim, ťažko si zvyká na nové situácie, nie je trpezlivá a ľahko

zostresuje, rada sa zakrýva drevitou vlnou, handrami, kartónmi;
obaja sú naučení žiť v blízkosti šimpanzov.

TRANSPORT NOVÝCH ORANGUTANOV

Pred transportom pobudla naša delegácia pár dní v Lipsku, aby sme získali čo najlepší obraz o tom ako kolegovia pracujú s orangutanmi. Skoro ráno 29.9.2015 vyrazil lipský kolega - chovateľ s nákladom a doprovodom našich ľudí na cestu do Bratislavy. Približne o 14.00 h sme samicu a mláďa vypustili z debne do vnútorných chovných priestorov pre orangutany (pracovne ich nazývame „spálne“) v zázemí pavilónu. Mengala vybehla prvá, za ňou vyšiel Vilmos. Obaja boli veľmi vyplašení, hneď ako sa trochu v novom priestore zorientovali, ľahli si spolu do ležadla a zakryli sa drevitou vlnou a dekou. V spálni mali k dispozícii vodu a potravu, ale ničoho sa nedotkli. Transport prebehol bez komplikácií. Chovateľ z Lipska, ktorý sa o Mengalu a Vilmosa staral, zostal v Bratislave pár dní, aby orangutany videli v novom prostredí známeho človeka.

PROCES AKLIMATIZÁCIE

V úvode aklimatizácie bolo pre nás najdôležitejšie, aby boli samica a mláďa čo najmenej vyrušovaní a prijímali potravu a vodu. 24 hodín po dovoze ponúknutá potravu zmizla a voda bola vypitá. Filip sa v deň dovozu nových obyvateľov bál, nechcel ísť do svojej spálne, ale zároveň bol zvedavý a nakúkal cez presklené dverka do

spálne. Na druhý deň Filip vošiel do svojej spálne, kde bol od nových obyvateľov oddelený dvojistou mrežou. Už sa nebál, spolupracoval s chovateľmi a bol zvedavý, nechcelo sa mu zo spálne ísť von. Z vedľajšej spálne ho sledovali dva páry očí vykúkajúcich z ležadla. Filipa sme krmili len v spálni, aby Mengala a Vilmos videli samca ako spolupracuje s chovateľmi, ako si pochutnáva na potrave a berie si ju z ruky chovateľov.

Spočiatku nové orangutany nekomunikovali s chovateľmi, celé dni preležali spolu v ležadle zakrytí dreivitou vlnou a handrami. Potravu prijímali hlavne v čase, keď sa v zázemí chovatelia nepohybovali a bol v pavilóne pokoj. Postupne sa začali viac chovateľom ukazovať. Na tretí deň po dovoze začal z ležadla vyliezať Vilmos, o niečo neskôr aj jeho matka, ktorá však oveľa viac preferovala utajený život pod dreivitou vlnou a plachtami. Jej syna však veľmi nebavilo skrývať sa a začal sa odvážne hojdať na lanách a šplhať po mrežiach. Silným motivačným faktorom v prijímaní potravy bol pre Mengalu a Vilmosa Filip. Kto by odolal jeho chutnému mľaskaniu v susednej spálni? Na siedmy deň po príchode si Vilmos vzal z ruky chovateľa banán a od tohto dňa si takto brával krmivo pravidelne. Dokonca nosil potravu aj matke do ležadla. Mengala len ticho sledovala svojho odvážneho potomka. Po pár dňoch bolo vidieť, že sa Mengala a Vilmos tešia, keď príde Filip do spálne a so záujmom ho sledovali. Ďalším motivačným faktorom k spolupráci s chovateľmi, najmä pre Mengalu, bol výhľad cez chodbu

do spálne šimpanzov, do ktorej chodí na krmivo a počas čistenia expozície Uschi s dcérou Shani-Kimani. Videla ako si aj šimpanzy berú krmivo z ruky, sledovala ako sa Uschi s Kimani hrajú a nie sú v strese. 16. októbra si Mengala vzala z ruky chovateľa banán, sedela na palande a sledovala ako Vilmos vracia chovateľom krmivo, ktoré nechce (nemá rád karfiol).

Ďalším aklimatizačným krokom bol tréning presunu Mengaly a Vilmosa do druhej spálne, aby sa ich časť dala pravidelne čistiť. Chovatelia im vždy nachystali čistú drevitú vlnu, handry a trochu ovocia do druhej spálne a takto nenásilne ich motivovali sa presúvať z miestnosti do miestnosti. Orangutany sa prvý mesiac presúvali nepravidelne, podľa nálady približne v týždňových intervaloch. Rovnako nepravidelne si Mengala brávala z rúk chovateľov krmivo. Naopak Vilmos bol už poriadny pirát, plul, búchal, prskal, komunikoval s chovateľmi a a pravidelne si bral z ruky krmivo. 4. novembra sme začali kontaktovať orangutany cez jednu mrežovú bariéru. Filipa sme púšťali na krmivo do spálne tesne susediacej so spálňou Mengaly a Vilmosa. Spočiatku sa navzájom len pozorovali, neprejavovali k sebe žiadnu agresivitu. Filip prestrkoval prsty cez mreže k ich palande a snažil sa dosiahnuť na zvyšky ovocia. Vilmos si na neho veľmi rýchlo zvykol a často bol pri mreži hneď vedľa Filipa, doslova sa pred ním predvádzal. Filip sa voči nemu vôbec neprejavoval agresívne, ani sa ho nebál, so záujmom sa díval na malého strapatého samčeka, ktorý sa hrá na

Proces aklimatizácie
Acclimation process

veľkého orangutana. Postupne aj Mengala začala byť aktívnejšia, viac sa v ležadle odkrývala, častejšie sedávala na palande a dôsledne sledovala, ako sa Filip správa k Vilmosovi. Od 10. novembra Mengala často čakala na palande Filipa a cez mrežu sa na seba dívali v tesnej blízkosti. Od polovice mesiaca sa pravidelne cez mreže šťuchali prstami do rúk, chrčba, dotýkali sa prstami. Mengala a Vilmos sa presúvali zo spálne do spálne približne v 5 – 6 dňových intervaloch, obaja si chodili k mreži pre krmivo a brali si aj od chovateľov z rúk.

Od začiatku decembra v komunikácii medzi orangutanmi cez mrežovú bariéru pribudlo pár nových prvkov. Filip a Mengala sa naďalej prstami podpichovali a ťahali sa za chlpy, prsty – neboli to však agresívne prejavy. Mengala prestrkávala Filipovi do spálne zvyšky krmiva, ktoré už nechcela. Vilmos búchal Filipovi po rukách a Filip bol ako socha, vôbec na to nereagoval. Intervaly medzi presunmi samice a mláďata z jednej spálne do druhej sa začiatkom mesiaca pohybovali v rozmedzí 2 – 5 dní, ku koncu mesiaca v rozmedzí 1 – 2 dní. Mengala si už zvykla na všetkých chovateľov a prijímala od nich krmivo. Filip dobre spolupracoval až do 19. decembra, kedy sa rozhodol, že bude pri Mengale a nepôjde von zo spálne. Zo spálne vychádzal až po dlhom presvedčaní a niekedy bol na chovateľov nahneván, že ho vydurili von. Naznačoval, že chce byť s Mengalou a ona bola v jeho prítomnosti spokojná. Pravidelne sa snažili otvoriť dverka, ktoré im bránili v priamom osobnom kontakte. Mengala si koncom roka pre krmivo chodila ako hodinky, šupky a niektoré druhy potravy, ktoré veľmi neobľubuje vracala chovateľom cez mrežu do rúk a pred presunom do vedľajšej spálne čakávala pri dvierkach.

NA ZÁVER

Koncom roka sme bilancovali a porovnali sme si naše skúsenosti s Mengalou a Vilmosom so skúsenosťami z Lipska:

Vilmos si vzal prvýkrát od chovateľa krmivo z ruky na 7. deň po príchode, Mengala si u nás prvýkrát vzala krmivo z ruky chovateľa na 17.

deň po príchode; od ľudí, ktorých nepoznajú krmivo neprijmú, dôverujú svojim chovateľom, k ostatným ľuďom sú nedôverčiví, uzavretí, Mengala je dobrá a starostlivá matka, je opatrná, tvrdohlavá, introvertná a veľmi inteligentná – po dlhom pozorovaní a skúmaní všetkých okolností a faktorov sa rozhoduje, či je pre ňu okolie dostatočne bezpečné a môže všetkým chovateľom dôverovať; presný denný režim je pre samicu dôležitý, ale dokáže sa aj prispôbiť, na nové situácie si u nás dokázala pomerne rýchlo zvyknúť, je nadmieru trpezlivá a rada skúša trpezlivosť chovateľov, nepodlieha ľahko stresu, naopak je dosť pokojná – počas troch mesiacov bola rozhnevaná len asi 3-krát, kým nadobudla dôveru v novom prostredí k novým chovateľom, často sa zakrývala drevitou vlnou, handrami, postupne sa začala viac odkrývať a dôverovať (vo všeobecnosti sa orangutany radi zakrývajú), pred ľuďmi, ktorých nepozná sa automaticky zakrýva hlučnosť a temperament šimpanzov jej a Vilmosovi neprekáža, je to pre nich zaujímavé divadlo.

Rozhodne nie je Mengala samica extrémne komplikovaná, s ktorou by sa nedalo spolupracovať. Je to orangutan s určitými životnými skúsenosťami. Opatrnosť a tvrdohlavosť nie sú patologické formy správania. V Lipsku žila Mengala s ďalšími konkurenčnými samicami. Pozitívna motivácia, pokoj a trpezlivosť chovateľov, jediný mladý samec v teritóriu – to všetko sú faktory u nás, ktoré samici významne pomohli v prvej trojmesačnej fáze procesu aklimatizácie. Tento proces bude pokračovať ďalšími fázami a jeho dĺžku nik nevie odhadnúť. Na nové prostredie si však tak inteligentné a introvertné zviera ako je orangutan nezvykne zo dňa na deň. Budúci rok plánujeme spojiť všetky tri orangutany do rodinnej skupiny, čo znova zmení určitý presný denný režim zvierat a ich správanie.

Vďaka za bezproblémový transport, empatický prístup k novým obyvateľom pavilónu a dobrý priebeh aklimatizácie zvierat patrí tímu našich chovateľov primátov a spolupracovníkov – Marcelovi, Slávke, Nikol, Katke, Robertovi z Lipska a Marekovi Žďanskému.

SUMMARY

In 2010 we imported two Sumatran Orangutan brothers aged 10 and nine years from Prague Zoo to our new Primate House. In 2012 we asked EEP coordinator for recommendation for a breeding pair. In 2014 coordinator recommended the transfer of a younger male, Pagy, back to Prague Zoo, and import female Mengala with her son Vilmos from Leipzig Zoo.

Filip was born on March 27 2000 in Hodonín Zoo. Filip and Pagy came to our Zoo on April 19 2010 and lived together until early 2015 when they had to be separated due to aggressive behaviour until Pagy's return to Prague on July 24 2015. Filip is a curious young male of peaceful nature, working well with keepers.

Mengala was born on April 25 1996 in Budapest Zoo. In 2010 she gave birth to her first and until today only offspring. In 2012 they were moved to Leipzig Zoo. On September 29 2015 she, together with Vilmos, was transported to Bratislava Zoo. Mengala is an experienced mother; she knows how to behave towards males. She is of sensitive nature, introverted, cautious, very smart and caring mother.

Vilmos was born on December 9 2010 in Budapest Zoo. In 2012, he was moved with his mother to the Leipzig Zoo, where he used to play with other young Orangutans. On September 29 2015, he was imported to our Zoo with his mother. Vilmos is rather extroverted, playful, sometimes explosive and cheeky, just like every Orangutan his age. He is bold, openly makes clear what he likes and what not, but at the same time, he works well with his keepers, as his curiosity is stronger than his fear.

BEFORE TRANSPORT

It is very important to know as much about animals before their transport, especially primates, because they are intelligent and sensitive animals which require special approach.

Mengala would not take food from the hands of her keepers, while Vilmos did. Mengala is a good mother, taking good care of Vilmos. She needed precise daily routine, it was hard for her to get used to a new situation. She was not patient and stressed out easily. She liked to cover herself with wooden wool, rags, card-

board. Both were used to living in the vicinity of Chimpanzees.

TRANSPORT OF THE ORANGUTANS

Around 2pm, we released Mengala and Vilmos from the transport crate. Mengala came out first, and then Vilmos followed. Both were very frightened from their new surroundings. They were provided by food and water in their bedroom but did not touch anything.

THE PROCESS OF ACCLIMATIZATION

24 hours after the import, food and water provided for Mengala and Vilmos were gone. At first, Filip was afraid of the incomers and would not go to his bedroom. The next day Filip did enter his bedroom, where he was separated from newcomers by double bars.

Initially, new Orangutans did not communicate with keepers, lying next to each other the whole day, covered with wooden wool and rags. On the third day after their arrival, Vilmos started to move around and later that day did Mengala as well. On the seventh day, Vilmos for the first time took banana from keeper's hand and ever since he did so on regular basis, even bringing food to his mother. Another motivating factor for cooperation with keepers, especially for Mengala, was the view through the hallway to Chimps Uschi and Shani-Kimani's bedroom, where she could see them taking food from keepers' hands, seeing them relaxed and playing. On October 16, for the first time did Mengala take banana from keeper's hand.

The next step was training sessions to teach Vilmos and Mengala to enter another bedroom. The first month they shifted irregularly, depending on the mood, at approximately weekly intervals. On November 4, we started to acquaint the new couple with Filip through a single barrier. Initially, they just watched each other but did not reveal any aggressive behaviour. Vilmos got used to Filip really fast and was often seen sitting on wooden platform next to the bars while Filip was sitting on the other side. Mengala also gradually began to be more active, sitting more and more often on the platform next to bars, monitoring closely Vilmos and Filip's interaction. From the middle of November, she also was spotted sticking her fingers through bars, trying to touch Filip's hands, back, and finger, as he did the same. Mengala and Vilmos had been moved from bedroom to bedroom in approximately five - six day intervals. Since the beginning of December, Mengala was offering food to Filip through bars. Intervals of transfers of the female and her son from one bedroom to another at the beginning of the month ranged from two to five days, at the end of the month in the range of one to two days.

OUR FINDINGS

We compared our experiences with Mengala and Vilmos with Leipzig Zoo keepers' experiences:

- Vilmos took food from a keeper for the first time on seventh day after their arrival, Mengala on 17th day.
- Mengala is a good and caring mother, cautious, stubborn, introverted and very intelligent - after a long observation and examination of all the circumstances and factors, she decided herself whether their surroundings were sufficiently secure and their keepers can be trusted.
- Precise daily routine is very important to her. She adapted to new conditions quickly, trying the patience of her keepers. She became angry only on three occasions during the three months since their arrival. She likes to cover herself with wooden wool and rags. She gradually began to show more trust in her keepers but if she does not know somebody, she goes back to covering herself.
- Mengala and Vilmos did not mind their noisy neighbours, Common Chimpanzees, quite the opposite; they like to watch what is going on in the Chimps enclosure.

Positive motivation, patience, calm keepers, and one young male in the territory – these were all factors which help the new inhabitants to get used to their new home. Next year we plan to combine all three Orangutans in a family group. Thanks to the smooth transport, empathetic approach of keepers (Marcel, Slávka, Nikol, and Katka, whom we thank) towards new residents, the animals got used to their new situation quickly. Our thanks also goes to Robert from Leipzig Zoo and Marek Žďánský.

HNIEZDENIE SÝKORKY VEĽKEJ V AREÁLI ZOO BRATISLAVA

NESTING OF GREAT TIT IN AREA OF BRATISLAVA ZOO

Martin Dolinský, Radka Lošáková

Katedra zoológie PriF UK, Bratislava / Faculty of Natural Sciences Comenius University Bratislava

VZOO Bratislava sa okrem najrôznejších chovaných zvierat z celého sveta vyskytujú aj voľne žijúce živočíchy. Najviac viditeľnou, resp. početnou skupinou, sú vtáky. Môžeme tu pozorovať veľkú druhovú rozmanitosť. Jedným zo známych druhov je aj sýkorka veľká (*Parus major* Linnaeus, 1758).

Sýkorka veľká je jedným z najadaptabilnejších a najúspešnejších vtákov v Európe. Okrem Európy je rozšírená v Ázii a severnej Afrike. Obýva i západnú Sibir. Na Slovensku hniezdi v podstate na celom území, ale so stúpajúcou nadmorskou výškou sa jej početnosť znižuje. Vyhľadáva najmä listnaté lesy, ale žije aj v ihličnatých (Ferianc 1979, Hudec a kol. 1983). Bežne sa vyskytuje v blízkosti ľudských sídlisk, v záhradách, parkoch, sadoch a pod. V posledných rokoch pravidelne hniezdi aj

na ľudských stavbách, predovšetkým v mestách, kde našla priestory na hniezdenie, napr. vo vetracích otvoroch čínžnikov na sídliskách Bratislavy (Országhová, Blázniková 1998).

Sýkorka veľká je prevažne stály druh, ale časť populácie vykonáva krátke ťahy. Z Poľska, Ukrajiny a Nemecka prilietajú na zimu na Slovensko, niektoré zo Slovenska odlietajú ďalej na juh (Hudec a kol. 1983).

Prirodzene hniezdia v dutinách rôznych druhov stromov, veľmi často však obývajú i búbky. Sú veľmi prispôsobivé, a preto ich môžeme nájsť i v hromadách dreva, kovových trúbkach, dutinách múrov, starých hniezdach strák a veвериčiek, ale aj v dierach v zemi. Dokonca boli nájdené aj v prázdnom úli (Hudec a kol. 1983, Ferianc 1979). V areáli ZOO Bratislava sme v rokoch 2012 – 2015

Liahnutie mláďaťa sýkorky veľkej (*Parus major*)
Hatching of Great Tit

experimentálne umiestnili umelé hniezdne dutiny, kde bol pravidelnými kontrolami sledovaný priebeh hniezdzenia vtákov. Búdky boli umiestnené mimo expozičnú časť v celkovom počte 20 (13 sýkorníkov, 7 škorečníkov). Umelé hniezdne dutiny boli rozmiestnené v istých rozostupoch (5 – 20 m) aby sa hniezdiace vtáky navzájom nerušili. Počas týchto rokov neboli obsadené všetky búdky. Dôvodom bola či už malá vzdialenosť medzi búdkami, prítomnosť užoviek, obsadenie búdky plchom a pod. Napríklad v roku 2015 v jednej z búdok hniezdila sýkorka veľká. Pri jednej z kontrol bola v búdke nájdená užovka stromová (*Zamenis longissimus* (Laurenti, 1768)), ktorá zožrala všetky mláďaťa a pravdepodobne aj dospelú sýkorku. Tiež v ďalšej zo sledovaných búdok, kde však hniezdila sýkorka belasá (*Parus caeruleus* (Linnaeus, 1758)), rovnako predpokláme útok užovky, pretože toto hniezdo bolo pri ďalšej kontrole vyplienené. V neobsadených búdkach sa veľmi často vyskytovali mravce, osy, sršne (zakladali si v nich kolónie) a v prípade, že v nich ostali zo starých hniezd zvyšky hnijujúcich rastlín, sme v búdkach nachádzali aj ucholoky.

V priebehu zimných mesiacov sýkorky často využívali umelé hniezdne dutiny na nocovanie, kedy naraz nocoval v búdke 1, prípadne aj 3 – 5 jedincov.

S obsadzovaním búdok a so stavbou hniezd začali sýkorky v sledovaných rokoch začiatkom marca.

Stavba hniezda trvala vo väčšine búdok priemerne 5 až 6 dní. V niektorých prípadoch stavba hniezda prebieha aj dlhšie obdobie, napr. 10, prípadne až 18 dní. Stavebný materiál hniezda tvoril predovšetkým mach, stéblá suchej trávy, srst rôznych druhov cicavcov ale vyskytlo sa aj perie nandu pampového (*Rhea americana* L., 1958), ktorého chovná expozícia sa nachádza v inej časti zoologickej záhrady vo vzdialenosti 300 – 400 metrov. Často sa stávalo, že v búdkach sa vyskytli kúsky machu, ktoré spravidla naznačujú počiatky stavby hniezda. Hniezda v nich napokon postavené byť nemuseli. V iných búdkach, kúsky machu zostali až deväť dní bez náznakov dostavania a až potom hniezdo sýkorky dostavali a zahniezdili. Samotné hniezdo vyplňalo celé dno búdky a v strede mali hniezdnu kotlinku okrúhleho tvaru, ktorá bola väčšinou vystlaná mäkkým materiálom ako je perie, srst, prípadne umelé vlákna, svojou štruktúrou pripomínajúce srst cicavcov. Rozmery hniezda, okrem jeho výšky, sú dané vnútornými rozmermi dna hniezdnej búdky. Hniezda boli rôzne vysoké od 6 do 10 cm. Ich výška sa menila s vekom mláďať, ktoré postupne ako rástli hniezdo postupne stále viac deformovali.

V priebehu sledovaných rokov bolo prvé vajíčko prvého hniezdzenia znesené 29. marca a posledné vajíčko bolo znesené, a teda znáška bola ukončená, 9. apríla. Posledná znáška druhého hniezdzenia začala 8. mája a skončila 15. mája.

Najväčší zaznamenaný počet vajčiek bol 12 a najmenej 8. Druhé hniezdenie v sezóne neprebehlo vo všetkých búdkach. Obdobie znášania vajčiek trvalo 8 až 12 dní. Počas tejto doby samica zniesla vždy jedno vajíčko denne.

V niektorých hniezdach býva znáška pozastavená na obdobie 1 – 2 dní. Inkubácia začala po znesení posledného vajíčka v znáške a trvala zvyčajne až po vyliahnutie posledného mláďaťa. Minimálna zaznamenaná dĺžka inkubácie bola 12 dní, maximálna 18 dní. Priemerná dĺžka inkubácie bola 15 dní. V dvoch prípadoch bola znáška opustená ešte pred vyliahnutím mláďat. Obdobie kŕmenia mláďat, teda od vyliahnutia mláďat (Obr. 1 – 6.) po ich vyletenie z hniezda, trvalo 16 až 20 dní. Priemerná doba kŕmenia mláďat v búdke bola 18 dní. V jednom prípade samica hniezdo opustila, resp. pravdepodobne uhynula a vyliahnuté mláďatá uhynuli v prvý deň života. Za dĺžku hniezdenia považujeme dobu od začiatku stavby hniezda až po vyletenie posledného mláďaťa. Do tohto obdobia zaraďujeme stavbu hniezda, znášanie vajčiek, inkubáciu vajčiek a kŕmenie vyliahnutých mláďat. V hniezdach s úspešným odchovom mláďat, trvala celková doba hniezdenia od počiatku stavby hniezda po vyletenie posledného mláďaťa od 45 do 56 dní. Priemerná dĺžka hniezdenia bola 50,17 dní. Obdobie od znesenia prvého vajíčka po vyletenie posledného mláďaťa v búdke sa pohybovala od 36 po 47 dní. Priemerná dĺžka hniezdenia bola 40,5 dní. Priemerná úspešnosť hniezdenia sýkoriek veľkých v priestoroch ZOO Bratislava bola veľmi vysoká a v priebehu sledovaných rokov dosiahla hodnotu až 78 %.

SUMMARY

During 2012 – 2015 we have placed 20 nest-boxes for the Great Tit in the ZOO. We did regular checks and watched the progress of the nesting. Artificial nesting holes were located 5 – 20 m apart to not disturb nesting bird each other. During this period not all nest-boxes were occupied. In unoccupied nesting boxes we found a grass snake, ants, wasps, hornets and earwigs. During winters tits used the nest-boxes for roosting. The highest recorded number of eggs was 12 and the least was 8. The average incubation period was estimated 15 days. The average length of the breeding season (from the beginning of the nest building to the feeding of the hatched chicks) was 50,17 days. The average breeding success of Great Tits at our ZOO was very high. During 2012 – 2015 it reached to 78%.

Literatúra

- Ferianc, O., 1979: Vtáky Slovenska 2. Veda, Bratislava, 472 s.
Hudec, K. a kol., 1983: Fauna ČSSR. Ptáci - Aves III/2. Academia, Praha, 1236 s.
Danko, Š., Darolová, A., Krištín, A., 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku, Veda, Bratislava, 688 s.
Országhová Z. & Blázniková V. 1998. Hniezdenie sýkoriek (*Parus major*, *Parus caeruleus*) v búdkach v Botanickéj záhrade Univerzity Komenského v Bratislave. Tichodroma 11: 118–132.

ROK GIBONA

YEAR OF THE GIBBON

Natália Lipová, PhD.
vzdelávacia pracovníčka/Educator

Rok 2015 bol Medzinárodnou úniou pre ochranu prírody (IUCN) vyhlásený za rok gibona. Tento endemit hustých pralesov juhovýchodnej Ázie patrí v súčasnosti k najohrozenejším primátom. Dôvodom, prečo je dnes na pokraji vyhynutia, je ničenie jeho prirodzených biotopov.

V roku 2015 prebehla kampaň, ktorej cieľom bolo zvýšiť povedomie verejnosti o úsilí o zachovanie gibonov vo voľnej prírode, a to záchranou ekosystémov, na ktorých sú závislé. Do kampane na záchranu gibonov sa zapojila aj ZOO Bratislava. Dňa 4. októbra v rámci oslavy Svetového dňa zvierat sme pripravili infostánok pre deti a dospelých, aby sa dozvedeli viac informácií o živote týchto málo známych druhov gibonov, o príčinách ich ohrozenia vo voľnej prírode a možnostiach ich ochrany. Pre staršie deti bol pripravený kvíz, pre najmenších gibonie

omaľovánky. Veľký úspech zožal giboní strom nakreslený na zemi, po ktorom deti museli poskakovať s rukami nad hlavou, aby si vyskúšali, aké to je „v koži gibona“.

ZOO Bratislava chovala v rokoch 1971 až 1990 gibony bieloruké (*Hylobates lar*). Od roku 1996 chová druh gibon zlatolíci (*Nomascus gabrielae*). Samec Oliver sa narodil 24. mája 2001 v ZOO Bratislava, samicu Banny (nar. 21. októbra 2006) sme si doviezli v roku 2013 zo španielskej ZOO Fuengirola (pôvodom je však zo ZOO Olomouc). 30. júla 2014 sa tomuto páru narodilo zdravé mláďa, ktorého pohlavie zatiaľ nepoznáme. Je to historicky štvrté mláďa, ktoré sa v tejto ZOO narodilo. Rodinka gibonov sa teší veľkej obľube ľudí. Dôvodom je neustále Oliverovo rúčkovanie sem a tam a „siréna“, ktorou o sebe dáva vedieť Banny.

O GIBONCH A PRÍČINÁCH ICH OHROZENIA

Gibony (čelad' Hylobatidae) tvoria prechodnú skupinu medzi vyššími opicami a ľudoopmi. V súčasnosti sú zaradované medzi ľudooppy (nadčelad' Hominoidea). Názory vedcov na počet druhov nie sú jednotné. IUCN uvádza 21 druhov gibonov. V mnohých odborných publikáciách sa uvádza len 9 druhov, ostatné sú radené ako poddruhy. Ich domovom je výlučne Ázia. Žijú na území Thajska, Číny, Kambodže, Vietnamu, Laosu, Mjanmarska, Bangladéšu, Indie, Malajzie a Indonézie (vrátane Sumatry, Jávy a Bornea).

Tieto stredne veľké primáty žijú v skupinách pozostávajúcich zo samca, samice a ich mláďat. V minulosti sa vedci domnievali, že gibony vytvárajú celoživotné monogamné páry. Novšie výskumy však ukázali, že uzatvárajú viacero zväzkov, ba dokonca žijú aj polygamne (Reichard & Sommer, 1997). Na tento fakt poukázal J. Delacour už v roku 1933. Obdobie rozmnožovania trvá celý rok, pričom samice sú gravidné približne osem mesiacov. Rodí sa jedno mláďa, ktoré matka kojí asi 18 mesiacov a je od nej závislé dva roky. Zaujímavosťou niektorých druhov gibonov (vrátane gibona zlatolíceho) je, že počas ich vývoja prebiehajú viditeľné zmeny v sfarbení. Mláďatá sa rodia vždy svetle bez čiernej čiapočky. Koncom prvého roka života sa všetky postupne prefarbia na čierne. Samice pred nástupom pohlavnej dospelosti (okolo 6. až 8. roku života) sa znovu prefarbia do žltá s výrazným čiernym pásom na hlave. Dospelé samce ostávajú celé čierne s bielymi znakmi na lícach. V prírode sa gibony zlatolíce dožívajú priemerne 25 rokov, v zajatí až 46.

Štvormesačné mláďa gibona zlatolíceho
Four-month old baby of Buff-cheeked Gibon

Gibony si svoje teritórium vyznačujú hlasným spevom, ktorý je počuť až na vzdialenosť dvoch kilometrov, pričom samec a samica majú rozdielny typ spievania. Spev je pre ne dôležitý aj v období párenia za účelom prilákania opačného pohlavia. Deň trávia vyhľadávaním potravy a kŕmením sa. Zbožňujú ovocie a kvety. Gibony sa panicky boja vody a nevedia plávať (Delacour, 1934). Väčšinu potrebnej vody im poskytuje šťavnatá potrava alebo pijú dažďovú vodu zachytenú v dutinách stromov a to takým spôsobom, že do nej ponoria ruku, z ktorej potom obližujú kvaپوچky vody.

Gibony sú dokonale prispôsobené životu vysoko v korunách stromov. Majú mimoriadne dlhé ruky a ramenné kľby sú špeciálne usporiadané tak, aby umožnili väčšie rozpätie pohybu počas rúčkovania po konároch zo stromu na strom. Tento charakteristický spôsob pohybu gibonov sa nazýva brachiácia. Telo funguje ako kyvadlo, prsty ako hák. Dopredu nasmerované oči umožňujú priestorové videnie (podobne ako oči ostatných primátov), takže gibony sú schopné veľmi presne odhadnúť vzdialenosť medzi konármi. Dokážu sa pohybovať rýchlosťou 56 km/h, pričom jeden preskok môže mať až 15 metrov. Akrobatické výkony sú pre ne vyčerpávajúce, preto sú aktívne len asi 10 hodín denne. Väčšinu času oddychujú a spia v hustom listí, ukryté pred dravcami, schúlené s hlavou uloženou medzi kolenami (Verhallen & Esther, 2001). Na zem zostupujú len výnimočne. Dokážu pomerne rýchlo bežať polovzpriamené na zadných končatinách, pričom ruky držia dvihnuté nad hlavu a udržiavajú nimi rovnováhu (Geissmann, 2005). Pre gibony je typické, že nemajú chvost.

Samec gibona zlatolíceho - Oliver
Buff-cheeked Gibon - male Oliver

Vďaka 93-člennému medzinárodnému tímu na čele s Luciou Carboneovou z Oregon Health & Science University v Portlande (USA) dnes už poznáme giboniu DNA, ktorá nám pomôže pochopiť evolučnú históriu gibonov a ich rodostrom. Členovia tímu uverejnili tieto poznatky v časopise Nature v roku 2014. Okrem iného sa podarilo identifikovať genetické znaky, ktoré gibonom prepožičiavajú dlhšie ruky a silné šlachy na ramenách i rukách. Gibon bol posledný ľudoop (po šimpanzovi, gorile a orangutanovi), ktorého bolo treba dekodovať. V súčasnosti teda máme zmapované genómy všetkých najbližších príbuzných človeka. Tieto poznatky sú významné aj pre poznanie nášho vlastného pôvodu. Náš zrod ako biologického druhu pochopíme iba v kontexte evolúcie všetkých tvorov zaradovaných do nadčelade Hominoidea.

Dnes je prežitie gibonov už iba v rukách človeka. Bez našej pomoci tieto charizmatické druhy nemajú šancu na prežitie. A čo vlastne ohrozuje gibony vo voľnej prírode? Prvou príčinou je strata biotopov z dôvodu odlesňovania, vzniku miest, rozsiahlych plantáží a ťažby dreva. Pretože gibony sú silne závislé na svojom teritóriu, nemigrujú do iných častí lesa, ani keď sú vyrúsené. Z tohto dôvodu sú pri ničení lesov veľmi zraniteľné (Geissmann, 2003). Fragmentácia pralesov vedie k izolácii jednotlivých populácií v dôsledku čoho si mláďatá nemôžu vytvárať nové rodiny. Malé izolované populácie podliehajú genetickej degenerácii. Následkom toho dochádza ku zníženiu odolnosti a strate genetickej variability, čo dlhodobo obmedzuje schopnosť prispôbiť sa zmeneným podmienkam. Odlesňovanie taktiež výrazne prispieva ku zmene klímy. Ďalším problémom je komerčne orientovaný lov a obchod s rôznymi časťami tiel alebo so živými mláďatami. Odchytené mláďatá sa predávajú na čiernom trhu pre mäso, kožušinu alebo sú držané ako domáci miláčikovia. Kostí gibonov sa dodnes používajú pri liečebných procedúrach tradičnej indickej, čínskej a barskej medicíny. Gibony vraj majú schopnosť predĺžovať život o niekoľko sto rokov, avšak tieto, ani žiadne iné liečivé účinky neboli exaktne vedecky dokázané. Významnou hrozbou pre prežitie druhu je aj zlý zdravotný stav. Strata biotopu a lov spôsobujú stres a v konečnom dôsledku sa druhy stávajú zraniteľnejšie voči chorobám a infekciám.

Jednou z možností, ako zabezpečiť dostatočný počet gibonov v prírode, je ich reintrodukcia,

čiže odchov a navrátenie späť do voľnej prírody. Výhodou odchovu je, že pri dostatočnom počte mláďat narodených v zajatí zabezpečíme aj ich počet v jednotlivých inštitúciách, a teda nie je potrebný ich odchyt z voľnej prírody. V niektorých ázijských krajinách vznikajú centrá na záchranu zabavených a osirelých gibonov. V západnej Indii prebieha program na záchranu gibona huloka (*Hylobates Hoolock*) „Le Programme HURO“. Vo Vietname vedci intenzívne skúmajú štyri druhy gibonov v rámci programu „Indochina Programme“. V tejto časti Ázie je v súčasnosti na pokraji vyhynutia východný poddruh gibona chocholatého (čierneho) (*Hylobates concolor*). Európsky záchranný program pre kriticky ohrozené gibony vedie francúzska ZOO v Mullhouse. V roku 2010 vyhlásila Európska asociácia ZOO a akvárií (EAZA) kampaň zameranú na ohrozené ľudoopy „EAZA European Ape Campaign 2010/2011“. Cieľom kampane je ochrana 6 druhov veľkých ľudoopov a 17 druhov gibonov.

Ak však chceme zachrániť gibony, musíme zachrániť aj jedinečné ekosystémy pralesov, respektíve to, čo z nich ešte zostalo. Aj napriek opatreniam a snahe o prežitie gibonov neustále hrozí niektorým druhom úplné vyhynutie.

VEDELI STE, ŽE...

Vo voľnej prírode žije menej ako 20 jedincov gibona hajnanského (*Hylobates hainanus*)? Tento druh sa vyskytuje iba na čínskom ostrove Hainan (Chaj-nan) a bude s najväčšou pravdepodobnosťou prvým druhom opice, ktorý v najbližších rokoch stratíme.

Niekoľko dňové mláďa
Several days old baby

Gibbon zlatolíci – samica s mláďaťom
Buff-cheeked Gibbon – female with offspring

SUMMARY

*The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) launched the year 2015 a year of the gibbon. In the present, this primate belongs to the most endangered species on the planet because of the destruction of its natural habitats. It is an endemic species to the dense forests in SE Asia. The main cause of his threat is a habitat loss and a fragmentation. The second reason is a commercial hunt and a black market. Last but not least, it's a bad health of Gibbons. Bratislava ZOO also participated in the campaign to save the Gibbons. Within the celebrations of the World Animal Day we have prepared an information stand for children and adults. Since 1996, Bratislava ZOO keeps the Buff-cheeked Gibbon (*Nomascus gabriellae*). We keep a male Oliver, a female Banny and a gibbon baby and this family is very popular among visitors.*

Zdroje:

www.iucnredlist.org
www.animals.nationalgeographic.com
www.gibbons.asia
www.animaldiversity.org
www.association-svaa.com
www.bbc.com

Literatúra:

Carbone L. et al., 2014: Gibbon genome and the fast karyotype evolution of small apes. *Nature* 513: 195–201.
Delacour, J. 1933. On the Indochinese gibbon (*Hylobates concolor*). *Journal of Mammalogy* 14: 71–73.
Delacour, J. 1934. Les gibbons indochinois. *La Terre et la Vie: Revue Mensuelle d'Histoire Naturelle*. Année 4, No. 1.
Geissmann, T. Et al., 2000: The Primate Conservation Status Review. *Fauna & Flora International, Indochina Programme Hanoi*. 133 s.
Geissmann, T. 2003. *Vergleichende Primatologie*, New York: SpringerVerlag, 2003. 357 s.
Geissmann, T. 2005. *Gibbon Journal Heft Nr. 1 (März 2005)*, Zürich: Gibbon Conservation Alliance, 2005. 29 s.
Lupták, P. 2003: *Slovenské mená cicavcov sveta*. 218 s.
Reichard, U. and Sommer, V. 1997. Group encounters in white-handed gibbons (*Hylobates lar*): Agonism, affiliation, and the concept of infanticide, *Behaviour* 134: 1135–74.
Verhallen, V. and Esther J. J. 2001. *Encyklopedie volně žijících zvířat*, Rebo Productions CZ. 320 s.

DAR PRE ĽUDOOPY

PRESENT FOR GREAT APES

Mgr. Silvia Pirošková

vedúca zoologického oddelenia/Head of the Zoological Department

Už koncom roka 2014 sme pátrali po nejakom novom enrichmentovom prvku pre ľudoopy, aby sme mali viac možností obmieňať aktivitu zvierat. Úplne nám absentovala pre ľudoopy možnosť vyberania si drobných kúskov potravy z ťažko dostupného objektu, čo by zvieratá zabavilo na dlhší čas a imitovalo získavanie potravy v prírode. Všetky jednoduchšie a aj z prevádzkového hľadiska bezpečné formy enrichmentu prieběžne aplikujeme, ľudoopy však podaný enrichment rýchlo zničia. Orangutanom a gibbonom sme inštalovali do chovných priestorov ležadlá, čo samozrejme ocenili. Gibbonom sme pridali do expozície konáre aj prútený kôš, ktorý slúži ako hojdačka a aj do neho dostávajú občas krmivo. Ale zamestnanie pre šikovné prsty šimpanzov a orangutanov sme nemali.

Ideálnym riešením by bola krmna debna, ktorá by sa teoreticky dala objednať z ďalekého zahraničia za obrovské peniaze bez istoty, že bude z dostatočne odolného materiálu a inštalovateľná v na-

šich podmienkach. Zo všetkých možností, ktoré sme preskúmali, bola pre nás najvhodnejšia debna používaná od roku 2009 v ZOO Ústí nad Labem u orangutanov bornejských (forma, materiál, spôsob inštalácie). Táto krmna debna je vyhotovená zo silného plechu, má niekoľko kruhových, priečnych a pozdĺžnych oválnych otvorov, cez ktoré si prstami, alebo konárnikom posúvajú a vyberajú ľudoopy potravu. Vo vnútri debne sú police, ktoré sa dajú otáčať a tak sa dá zvieratám sťažiť získanie potravy. Dvierka debne sú špeciálne uzavreté tak, aby ich ľudoopy neotvorili a neupchávali zámky zvyškami potravy a drevitou vlnou. Do debne sa dajú dávať kúsky ovocia a zeleniny, semenka, orechy, granule, sušené ovocie, ale aj kaše a nápoje. Debna je skonštruovaná tak, aby odolala deštruktívnej sile a vynaliezavosti ľudoopov.

Najväčší problém boli samozrejme financie, keďže výroba takejto špeciality tiež nie je lacná. Úprimne povedané, rezignovali sme a začali sme sa zmiero-

vať s tým, že žiadne debne mať nebude-me. A predsa dve máme! Kolega zo ZOO Ústí nad Labem Patrik Matejů, ktorý je takpovediac „otcom“ vzoru krmnej debne, zabezpečil výrobu dební u zručného zámočníka, pre ktorého výroba tohto enrichmentového prvku bola výzvou a s nadšením sa pustil do práce. Zaistil komplet výrobu od výberu materiálu, cez technické výkresy až po konečnú úpravu. Marek Ždánkský, náš dlhoročný odborný poradca na chov primátov, sa rozhodol odfinancovať výrobu. Dar pre naše šimpanzy a orangutany nám osobne doviezli. Za všetko, čo pre naše ľudopopy urobili im patrí naša veľká vďaka. Jednu debnu sme nainštalovali do vonkajšieho výbehu orangutanov a druhú do vnútornej expozície šimpanzov. Najskôr sme do dební nič nedávali, aby si zvieratá nový objekt mohli pokojne preskúmať. Samozrejme, že prvé, k čomu sa po vypustení do priestoru hneď prihrnuli boli debne. Nemali strach, boli veľmi zvedaví, čo to je a nakúkali cez diery do vnútra. Pár dní v debni nič nenašli, tak sa prestali o ňu zaujímať. Keď však do debne dostali orešky a sušené ovocie, hneď vedeli, že sú tam dobroty. Šimpanzy sme museli k debni púšťať postupne, aby nedošlo ku konfliktu. Samice nemali problém si tenkými prstami postupne dobroty povyberať. Samce sa do mnohých otvorov prstami nedostali a nemali ani trpezlivosť vyberať potravu, čo Konga úplne odradilo a Jimmyho strašne rozčúľilo. Je zúrivý, keď vidí samice ako si z otvorov vyberajú orešky a on sa k nim nedostane. Pre neho musíme zabezpečiť nejakú náhradnú zábavu, z ktorej má radosť. Orangutany sú oveľa trpezlivejšie a dlho pri debni špekulujú ako na to. Aj keď ich po určitom čase omrzí zložité vyberanie dobrôt, znova sa k debni vracajú a vyberajú posledné zvyšky. Debne naplníme dobrotami v nepravidelných intervaloch, aby nevznikla rutina, pravidelnosť a obmieňame krmne debne s ďalšími prvkami enrichmentu. Nepravidelnosť napĺňania dební motivuje zvieratá debne každý deň kontrolovať, či v nich náhodou nenájdu niečo zaujímavé.

Krmne debny u šimpanzov učenlivých
Feeding boxes for Common Chimpanzees

Enrichment u orangutanov sumatrianských
Enrichment for Sumatran Orangutan

Orangutan sumatrianský v ležadle
Sumatran Orangutan in the lounger

Orangutan sumatriansky - samec Filip
Sumatran Orangutan - male Filip

SUMMARY

By the end of 2014, we searched for some new enrichment ideas for Great Apes, to have more options to vary the activity of the animals.

Of all the options that we examined, we decided that the most appropriate choice would be a feeding box (its shape, material, method of installation) used in Ústí nad Labem Zoo since 2009 at the Bornean Orangutan enclosure.

A colleague from Ústí nad Labem Zoo, Patrik Matejů, who created the first model of the feeding box, contacted skilled locksmith, who ensured complete production of boxes, from material selection through technical drawings to finished result. Marek Ždánský, our long-time expert advisor on primates, kindly decided to finance the production and personally transported the boxes to our Zoo. We thank them for all the help they provided for our Great Apes.

As expected, as soon as we let Chimpanzees into the enclosure, they ran directly to the box. Not afraid, they were very curious, peeping through the holes inside. After a few days, when they found nothing of interest inside, they were no longer attracted to the box. Then we put nuts and dried fruit inside and immediately did they know something was hidden inside the boxes.

Orangutans are much more patient and they are willing to spend long time in front of the box, speculating how to get the food out. Even when they get tired after a while from difficult collection of goodies, they always return to get the last pieces out. We fill the boxes at irregular intervals in order to avoid routine, and we vary this type of enrichment with other types. Irregularity motivates the animal to check out boxes every day.

VZDELÁVANIE A MARKETING

EDUCATION AND MARKETING

Natália Lipová, PhD.
vzdelávacia pracovníčka/Educator

Ing., Mgr. Jana Kožíková
odborná publicistka/Special publicist

Mgr. Mira Sojáková
odborná publicistka/Special publicist

Ing. Katarína Moravcová
vedúca oddelenia vzdelávania a marketingu/
Head of the Education and Marketing Department

Vzdelávanie návštevníkov je jednou z hlavných funkcií zoológických záhrad. Cieľom je zamerať vzdelávanie nie len na rôznorodosť druhov žijúcich na svete, ale aj na ochranu živočíchov, ktorá je mimoriadne potrebná pre ich ďalšie prežitie vo voľnej prírode. Deti a mládež sme sa v uplynulom roku 2015 snažili osloviť prostredníctvom výučbových programov, programov sprevádzania, prírodovedných krúžkov a programu ZOO pre najmenších. Pre všetkých návštevníkov boli určené pravidelné komentované krmenia, stretnutia so zvieratkami a zábavno-vzdelávacie podujatia pre verejnosť.

VÝUČBOVÉ PROGRAMY A PROGRAMY SPREVÁDZANIA PRE ŠKOLY

Ponuka výučbových programov je rozdelená na programy pre 1. stupeň ZŠ (niektoré z týchto programov sa v zjednodušenej forme realizovali aj pre deti materských škôl) a programy pre 2. stupeň ZŠ a študentov SŠ a VŠ. Aktuálna ponuka pre školy sa skladá zo 17 výučbových programov.

- ❖ OBOJŽIVELNÍKY
- ❖ PLAZY
- ❖ VTÁKY
- ❖ CICA VCE
- ❖ ZACHRÁŇME NOSOROŽCE
- ❖ AKO SI ROZUMEJÚ SLNKO A LES?
- ❖ ZVIERATÁ V OHROZENÍ
- ❖ AKO SA ŽIJE V TRÓPOCH?
- ❖ LESY SLOVENSKA
- ❖ ROZPRÁVANIE O ZVIERATKÁCH
- ❖ ŠELMY A MY - ŽIJEME SPOLU
- ❖ POTULKY AFRICKÝMI SAVANAMI
- ❖ VLKY A PSY - AKO SI S NIMI ROZUMIET?
- ❖ ZÁKLADY SPRÁVANIA ŽIVOČÍCHOV
- ❖ ĽUDOOPY
- ❖ NAŠI NAJBLIŽŠÍ PRÍBUZNÍ
- ❖ JUHOVÝCHODNÁ ÁZIA:
VZDIALENÁ KRAJINA-BLÍZKY PROBLÉM

Okrem výučbových programov mali školy možnosť absolvovať aj tematické programy sprevádzania v areáli ZOO Bratislava. Aktuálne ponúka me školám 6 programov sprevádzania:

- ❖ TERÁRIUM A EXOTÁRIUM
- ❖ VTÁKY
- ❖ PO STOPÁCH VEĽKÝCH MAČIEK
- ❖ PRIMÁTY
(mačiaci, makaky, lemury a gibony)
- ❖ NAŠI NAJBLIŽŠÍ PRÍBUZNÍ
(sprevádzanie po pavilóne primátov)
- ❖ SPREVÁDZANIE V SPODNEJ ČASTI ZOO
(šelmy, primáty, zebra a žirafy)

Celkový počet odučených programov výučby a sprevádzania bol 59, z toho počet odučených programov výučby bol 35. Programy výučby absolvovalo celkovo 923 detí a študentov z materských, základných a stredných škôl, pričom niektoré skupiny sa zúčastnili v jeden deň viacerých programov. V roku 2015 si najčastejšie školy objednávali programy: Vlky a psy – ako si s nimi rozumieť? (1 a 2. stupeň ZŠ) a Rozprávanie o zvieratkách (MŠ + 1. stupeň ZŠ).

Počet zrealizovaných programov sprevádzania bol 24 a celkovo sa programov sprevádzania zúčastnilo 960 detí a študentov materských, základných a stredných škôl, pričom niektoré skupiny sa zúčastnili v jeden deň viacerých programov sprevádzania. Najčastejšie si školy objednávali program sprevádzania v spodnej časti areálu ZOO. Ďalšími najnavštevovanejšími programami boli sprevádzanie v pavilóne primátov (Naši najbližší príbuzní) a v pavilóne šeliem (Po stopách veľkých mačiek).

Aj v školskom roku 2015/16 pokračujeme v spolupráci so základnou školou Marie Montessori. Žiaci prvého až tretieho ročníka ZŠ postupne absolvujú cyklus vybraných tém zameraných na jednotlivé skupiny živočíchov. Každé stretnutie obsahuje teoretickú časť a praktickú ukážku zvierat v areáli ZOO.

Spolupracujeme aj s Prírodovedeckou fakultou UK v Bratislave. Študentom fakulty prednášame o praktických aspektoch ochrany biodiverzity a o úlohe zoologických záhrad v druhovej ochrane.

Sprevádzanie po pavilóne primátov
Guiding in Primate House

Pozorovanie lemurov kata
Ring-tailed lemur watching

Prednáška pri ťavách dvojhrbých
Lecture about Bactrian Camel

PRÍRODOVEDNÝ KRÚŽOK

Počas roka 2015 sme pokračovali v realizácii dvoch typov prírodovedných krúžkov. Oba krúžky si našli svojich priaznivcov a často sa stáva, že deti krúžok navštevujú opakovane.

Na podnet rodičov sme v apríli nadviazali na zimný turnus prírodovedného krúžku „Pohľad do tajov prírody“ (vek 11 – 15 rokov) s počtom detí päť. Krúžok prebiehal od 8. apríla do 24. júna. V období od 22. septembra do 22. decembra 2015 sme zrealizovali jeho v poradí dvanásty turnus, pričom ho navštevovalo už 14 detí. Program bol zameraný na etológiu. Deti pozorovali vybrané jedince a vypracovali projekt o správaní konkrétneho živočícha.

Druhý typ krúžku: „Malí pozorovatelia zvierat“ (vek 6 – 10 rokov) sme ukončili v júni 2015 a v septembri sme odštartovali v poradí už šiesty turnus tohto krúžku. Krúžok prebieha raz za mesiac, cez víkend, v období od septembra 2015 a bude trvať do júna 2016. Deti sú rozdelené na tri skupiny a celkovo krúžok navštevuje 36 detí. Do konca roka 2015 sa uskutočnili štyri stretnutia. Pri realizácii krúžku nám pomáha dobrovoľník Róbert Borský, ktorému patrí veľké poďakovanie za vynikajúcu odbornú výpomoc pri práci s deťmi.

VÍKENDOVÉ KOMENTOVANÉ KRMENIA ZVIERAT

Komentované krmenia (KK) sme v sezóne 2015 odštartovali víkendom 2. - 3. mája a ukončili počas podujatia Svetový deň zvierat 4. októbra. KK sme realizovali počas 23 víkendov.

Návštevníkom sme každý víkend odprezentovali 32 prednášok o 24 druhoch zvierat, nakoľko v rámci jedného víkendu sa niektoré druhy zvierat opakovali (medveď hnedý, mačkovité šelmy, belane tundrové, makaky magoty, gibony zlatolice). Spolu sme počas sezóny 2015 plánovali odprezentovať 736 prednášok, z ktorých bolo zrealizovaných 638. Zvyšné prednášky museli byť zrušené z rôznych dôvodov, ako napr. čerstvo narodené mláďa, údržbárske práce vo výbehu, dážď, extrémne teplo, alebo sa k výbehu, kde mala prebehnúť prednáška, nedostavili žiadni návštevníci.

Celkovo sa všetkých prezentácií počas celej sezóny podľa našich odhadov zúčastnilo cca 15 630 návštevníkov.

Počty návštevníkov pri jednotlivých druhoch zvierat sú len štatistickými ukazovateľmi obľúbenosti komentovaných krmiení.

Obľúbenosť druhov z hľadiska návštevnosti KK:

1. medveď hnedý
2. leopard cejlónsky, jaguár americký, tiger – biela forma, lev juhoafrický
3. žirafa Rothschildova, zebra Chapmannova, hrošík libérijský
4. makak magot, gibbon zlatolice, zubor európsky
5. ťava dvojhrbá, kulan turkménsky
6. koza kamerunská, belaňa tundrová, poník Shetlandský, somár domáci
7. panda červená, nosorožec tuponosý južný, lama krotká
8. surikata vlnkáva, kôň Przewalského, prasa domáce, diviak lesný

K oblúbenosti jednotlivých stanovišť (druhov zvierat) (vyhodnotené na základe návštevnosti pri jednotlivých stanovištiach) prispievajú nasledujúce faktory:

❖ **vzhľad výbehu, atraktivita výbehu:** návštevníci dávajú prednosť výbehom, ktoré sú presklené, alebo bez mrežových bariér (bránia vo výhlade, či fotografovaní zvierat). Okrem zlého výhľadu na zvierá majú návštevníci z týchto výbehov nepríjemný pocit, že je zvierá držané na betóne a za mrežami – medzi návštevníkmi sú vítané moderné chovné zariadenia, ktoré poskytujú zvieratám welfare.

❖ **zaujímavé rozprávanie o zvieratách:** verejnosť oceňuje zaujímavé rozprávanie o daných zvieratách. Ich životné príbehy, zaujímavosti z chovu, spôsob trávenia dňa, zháňania si potravy/jedálničiek a príprava potravy v ZOO, či zvláštnosti určitého jedinca, či druhu a ich život v prírode. Taktiež návštevnosť stúpa, ak je pri KK prítomný chovateľ, ktorý sa o dané zvierá stará a vie pútavo rozprávať o ich chove a starostlivosti.

❖ **atraktivita a aktivita živočíchov:** pohybuje sa, alebo "milé" zvieratá, či mláďatá, ktoré boli navyše aj zmedializované, prítahujú pozornosť návštevníkov a preto sa aj pri výbehoch, v ktorých sa zvieratá hrajú, či pri výbehoch, kde sú uchovnené vizuálne „milé“ druhy zvierat, pristavuje väčšie množstvo návštevníkov.

❖ **umiestnenie výbehu:** výbehy, ktoré sú situované v strednej časti areálu, (rovina, v blízkosti detské ihrisko, WC, bufety) majú vyššiu návštevnosť, ako výbehy, ktoré sú situované na kopci, v odľahlejších častiach ZOO. Taktiež je výhodou, ak sú výbehy zvierat zastrešené (pavilóny) a poskytujú tak návštevníkom ochranu pred nepriaznivým počasím (obzvlášť počas daždivých dní a tropického tepla).

Do skladby druhov komentovaných krmiení sme zároveň zaradili aj druhy zvierat, ktoré majú svoje výbehy v odľahlejších častiach zologickej záhrady, aby sme návštevníkov „dotiahli“ aj do vzdialenejších kútov ZOO. Sami by niekedy dané druhy zvierat (zubor európsky, lama krotká...) ani nenavštívili, takto sa tešia, že si ich môžu nakrmiť a dozvedieť sa o danom druhu zvieratá niečo nové, zaujímavé.

❖ **enrichment:** niektorým druhom zvierat je popri komentovanom krmení podaný enrichment, (hračka, alebo potrava ukrytá, či

umiestnená tak, aby sa k nej zvierá ťažšie dostalo a zabavilo sa pri jej získavaní). Keď sa zvieratá s takýmto hovorom hrajú, zabávajú, získavajú tak potravu, sú aktívnejšie a tým aj atraktívnejšie pre návštevníkov. Zároveň sa dá priebeh hry, alebo forma enrichmentu, opísať návštevníkom, čím návštevníci nezískajú iba nové poznatky o správaní zvierat, ale zároveň zistia, že zvieratá nie sú "len zavreté v zajatí", ale pracovníci ZOO sa im snažia vytvoriť podmienky čím viac pripomínajúce voľnú prírodu, alebo sa im snažia priniesť do výbehov nové prvky (hračky, preliezky, úkryty, schovanú potravu, ...) aby sa zvieratá počas dňa zabavili a netrpeli nudou. Obzvlášť pri výbehu medveďa hnedého, či pavianov plástikových sa snažíme robiť enrichment každý víkend, nakoľko chceme zvieratám spestriť deň a zabrániť núde, aby sme predišli stereotypnému správaniu jedincov.

❖ **počasie:** počas studených, daždivých dní, alebo naopak počas tropických letných dní je aj celková návštevnosť ZOO nižšia. Návštevnosť v ZOO sa zvyšuje počas slnečných teplých dní, kedy môžu návštevníci v ZOO stráviť celý deň.

❖ **možnosť kŕmiť zvieratá pripravenou potravou:** ak je v rámci KK umožnené návštevníkom kŕmiť zvieratá potravou pripravenou od chovateľov, návštevnosť pri týchto stanovištiach stúpa. Návštevníci (detskí, ale aj tí dospelí) majú veľký záujem nakrmiť si zvieratá a takéto príležitosti s radosťou využijú.

Návštevníci sa počas KK aj v roku 2015 mohli dozvedieť zaujímavé informácie o danom druhu zvierat od troch pracovníkov vzdelávacieho oddelenia ZOO Bratislava, ale aj od našich ochotných dobrovoľníkov: Mišky Šnežoňovej a Róberta Borského ktorým patrí veľká vďaka za ich pomoc, ohotu a nadšenie pri realizácii tejto návštevnícky atraktívnej práci.

STRETNUTIE SO ZVIERATKAMI

V zoolgických záhradách sú zvieratá od návštevníkov oddelené - presklenými stenami, mrežami, priekopami, či inými bariérami. Návštevníci sa teda na zvieratá môžu pozeráť, z bezpečnostných dôvodov sa ich však nesmú, resp. nedokážu dotknúť. Obzvlášť detskí návštevníci sú však nadšení prítomnosťou zvierat, ktoré môžu nakrmiť, pohladkať, dotknúť sa ich. A práve z tohto

dôvodu sa v zoológických záhradách chovajú aj tzv. „kontaktné zvieratká“.

Kontaktné zvieratká sa starostlivo vyberajú na základe vhodnej povahy a skúsení chovateľa ich privykajú na ľudí, iné zvieratá, nové, nezvyklé situácie tak, aby z neho vychovali zvieratá pokojné v nezvyklých situáciách a spokojné v prítomnosti človeka - aby mu nevadilo pohladenie od detí, či veľké množstvo ľudí v tesnej blízkosti.

Pri stretnutiach kontaktných zvierat s ľuďmi je však vždy prítomný skúsený chovateľ, ktorý si všíma náladu a reakcie zvieratá, vie predvídať jeho správanie a dokáže včas pokojne usmerniť nielen zvieratá, ale aj návštevníkov.)

Stretnutia so zvieratami sa konali pravidelne raz do týždňa na stálom mieste a v rovnakom čase (aj s informačnou podporou verejnosti prostredníctvom web stránky a FB ZOO Bratislava). K nosáľovi sa pridali v roku 2015 aj somár domáci, poník Shetlandský a fretka.

Stretnutia so zvieratkami sa postupne stali súčasťou detských letných táborov a boli vítanou súčasťou detských narodeninových osláv, či rôznych besied a akcií. Pre kontaktné zvieratká je pobyt v areáli príjemným sprestrením dňa, návštevníci mali možnosť dozvedieť sa zase niečo nové o zvieratkách chovaných v ZOO, no najväčšiu radosť mali pri stretnutí so zvieratkami detskí návštevníci. Boli šťastní, že sa zvierat môžu dotknúť, pohladit' ich, či nakrmiť.

AKCIE PRE VEREJNOSŤ A ORGANIZÁCIE V ZOO

APRÍL

Svetový deň vtáctva (1.4.2015)

Komentované kŕmenie belaní, pelikánov a plameniakov. Infostánok – ukážka preparátov, kvíz a aktivity o vtáčkoch, informácie o problematike diclofenacu, ktorý sa stal hrozbou pre európske populácie supov.

63 návštevníkov

Bratislava pre všetkých (25. a 26. 4. 2015)

Bratislavská ZOO tradične otvorila cez aprílový víkend dvere všetkým návštevníkom, aby sa mohli bezplatne pozrieť na zoológickú záhradu a nové prírastky. Súčasťou programu bol i krst tигра bieleho - samčeka Salima, ktorého krstným otcom sa stal primátor hlavného mesta – JUDr. Ivo Nesrovnal, LL.M.

41 000 návštevníkov

Kontaktné zvieratá - lama alpaca
Meeting with Alpaca

Bratislava pre všetkých
Bratislava for all

Krst bielej formy tигра primátorom hlavného mesta – JUDr. Ivom Nesrovnalom, LL.M.
Giving name to White Tiger by the Major of Bratislava

Festival maskotov
Big Festival of Mascots

Misia správneho stravovania
Healthy Eating Mission

MÁJ

Veľký festival maskotov (10. 5. 2015)

Druhý ročník podujatia, vyše päťdesiat postavičiek, postavičky z rozprávok, rôzne zvieratká, či maskoti firm, spoločností a športových klubov. Súčasťou podujatia bol aj pódiový program, v ktorom sa predstavil Ujo Ľubo s rozprávočkou, tanečné súbory, detské divadielko, hudobné vystúpenia, čítanie rozprávok známymi osobnosťami. Na deti čakala aj mini diskotéka, program Veselé zúbky, v ktorom vystúpil Miro Jaroš, Robo Papp, Monika Hassová, Zuzana Hassová, Bystrík a ďalší. Súčasťou tohto podujatia boli aj sprievodné aktivity ako tvorivé dielne, nafukovadlá, maľovanie na tvár, zaujímavé prezentácie partnerov a ďalšie atrakcie. 5 038 návštevníkov

TESCO - Misia tučňakov (8. 5. a 6. 6. 2015)

Hry, súťaže a informácie o tom, ako sa správne stravovať, akú potravu dávať zvieratkám a ako ich chrániť.

4 238 a 1 763 návštevníkov

Medzinárodný deň detí s UPC (31. 5. 2015)

UPC pripravilo aj tento rok v ZOO Bratislava deň detí. Popri MDD oslavovalo UPC 16 rokov a pri tejto príležitosti bol prichystaný skvelý program plný rôznych vystúpení, bublinová show i kúzla. 6 441 návštevníkov

JÚL

Vítanie leta s Aquaparkom Senec (4. 7. 2015)

Súťažné stanovišťa, minidisco s maskotom Aquaparku Senec hrochom Paulom, komentované kŕmenie zvierat, atrakcie pre deti a tombola bavili návštevníkov počas extrémne teplého dňa. Od 1.7. do 15.9.2015 dostali návštevníci ZOO pri kúpe detskej vstupenky zároveň i detskú vstupenku do Aquaparku Senec.

556 návštevníkov

JÚL, AUGUST

Denný tábor „Mladí zoológovia“ (letné a jesenné prázdniny)

Organizátori denných letných táborov o.z. Prelietka v spolupráci so ZOO Bratislava pripravili v poradí už jedenásty ročník detských denných táborov. Deti mali opäť možnosť zažiť komentované kŕmenie rôznych druhov zvierat, navštíviť pavilón šeliem, ľudoopov, Dinopark, pozvať sa na koníkoch a zažiť množstvo zábavy. 567 detí + 6 detí

SEPTEMBER

S OLO zadarmo do ZOO, projekt Olompiáda (16. - 30. 9. 2015)

Spoločnosť OLO a.s., ktorá je organizátorom výchovno-vzdelávacieho projektu OLOMPIÁDA, pripravila aj tento rok v spolupráci s bratislavskou ZOO pre deti materských, základných a špeciálnych škôl v Bratislave už dvanásť ročník tradičnej akcie. 28. 9. 2015 slávnostne zahájil v bratislavskej ZOO štvrtý ročník OLOMPIÁDY generálny riaditeľ OLO a.s. Roman Achimský spolu s členkou Olompijského výboru Adelou Banášovou a hráčmi hokejovej akadémie Zdena Cígera. Generálny riaditeľ OLO, a.s. odovzdal riaditeľke ZOO Ing. Miloslave Šavelovej sponzorský dar na chov šimpanzej samičky Shani-Kimani, ktorá je tvárou projektu Olompiáda. Vstupenkou do ZOO bola mrkva pre zvieratá, podarilo sa vyzbierať cca 320 kg. 4 585 návštevníkov

Medzinárodná noc netopierov (18. 9. 2015)

Medzinárodnú noc netopierov vyhlasuje už 19. rok sekretariát Dohovoru o ochrane európskych populácií netopierov (EUROBATS) so sídlom v Bonne. Cieľom podujatia je propagácia ochrany netopierov u širokej verejnosti. ZO SZOPK Miniopterus pripravilo zaujímavý program, ktorý spestrili i modernou metódou výskumu netopierov (bat-detektoring), nahrávanie hlasu netopierov ultrazvukovým detektorom. 27 návštevníkov

OKTÓBER

Svetový deň zvierat (4. 10. 2015)

Bratislavská ZOO spolupracuje s Finančnou správou SR pri výcviku psov na vyhľadávanie živých zvierat, ich častí či preparátov z nich. Počas celého dňa mohli návštevníci navštíviť stánok finančnej správy a vidieť zadržané exempláre CITES, pracovníci predviedli v priebehu dňa dve ukážky výcviku psov a predstavili ich prácu a úspechy v boji proti obchodovaniu so zvieratami. Navštívil nás milý herec Vladimír Kobielsky, ktorý rozdával autogramy a fotografoval sa s návštevníkmi. Každé dieťa, ktoré v tento deň prišlo do ZOO, dostalo multivitamínové želé VIBOVIT 50ks zdarma. Rok 2015 bol v znamení gibbonov, preto sme pripravili hry, súťaže a infostánok s tematikou gibbonov. Počas tohto dňa sa poslednýkrát v sezóne uskutočnilo komentované kŕmenie zvierat. 1 443 návštevníkov

Olompiáda - projekt separovaného zberu
Olompiáda - separate collection project

Zadržané exempláre CITES
Seized items CITES

Kontaktné zvierat - nosáč
Meeting with South American Coati

Krst knihy „Ako Kiki a Riki páva zachránili“
Book launch

Krst mláďat pandy červenej hercami seriálu ZOO (31. 10. 2015)

Herci z nového seriálu ZOO Marko Igonda a Alenka Ďuránová pokrstili mláďatá pánd červených lístkami z bambusu. Samička dostala meno Lan-li a samček Taj Min.
881 návštevníkov

NOVEMBER

Krst knihy „Ako Kiki a Riki páva zachránili“ (22. 11. 2015)

Knihu o zvieratkách, ktorú mediálne podporila i bratislavská ZOO uviedlo do života futbalové mužstvo MUFUZA
172 návštevníkov

DECEMBER

Mikulášske krmenie zvierat (6. 12. 2015)

Mikuláš s anjelikom rozdávali dobrým deťom darčeky a pre tie, ktoré neposlúchali bol pripravený čert. Výťažok tomboly, ktorej hlavnou cenou bolo detské odrážadlo, putoval na projekt „Aby naše vlky spokojne vyli“. Nové informácie sa deti dozvedeli v infostánku „Čo robia zvieratká v zime“.
304 návštevníkov

NÁUČNÝ A INFORMAČNÝ SYSTÉM V ZOO

- ✿ obnova panelu o plameniakochoch, ktorý bol zničený víchricou
- ✿ informačné cedulky, tabuľky s bezpečnostnými pokynmi, smerové tabuľky
- ✿ banner s reklamou ZOO na zakrytie neestetických smetných košov

Mikuláš v ZOO
Santa Claus visiting the ZOO

WEB STRÁNKA

Na základe analýzy návštevnosti našej web stránky podľa NAJ.sk a Google analytics sme dosiahli v roku 2015 nasledovnú návštevnosť:

Návštevníci celkom: 163.545

Návštevy celkom: 213.399

Zobrazené stránky celkom: 807.082

Z analýzy dát vyplýva, že najvyššia návštevnosť web stránky bola v mesiacoch apríl, máj, jún a august, pričom najvyšší podiel návštevníkov web stránky je zo Slovenska (83,44%), nasledujú návštevníci z Českej republiky (5,29%), Rakúska (2,69%), USA (1,14%) a Maďarska (1,01%).

Medzi najčastejších návštevníkov stránky ZOO Bratislava patrili obyvatelia z Bratislavy, na druhom mieste bola kategória „neuveďené“, ďalej Trnava, Žilina a Nitra. Percento nových návštevníkov stránky je 71,9%, znovu vracajúci sa návštevníci 28,1%.

Najčastejšie zobrazovanými stránkami boli: otváracie hodiny, cenník vstupeniek, fotogaléria a lexikón zvierat v ZOO, história ZOO, ako sa k nám dostanete a stránka s kontaktmi.

Facebookový profil ZOO Bratislava mal k 31.12.2015 4820 fanúšikov, v roku 2014 mal 4100 fanúšikov a v roku 2013 mala stránka ZOO Bratislava na tejto sociálnej sieti 2959 fanúšikov, takže každoročne zaznamenávame nárast ľudí, ktorým sa páči profil ZOO Bratislava.

PROPAGÁCIA

Printové médiá

- ✿ Kam do mesta – reklamný pás v mesiacoch 1. – 12./2015
- ✿ GUEST – mediálna spolupráca, pravidelné články o ZOO

- ❖ PLUS 1 deň, Nový čas, SME, Hello, IN.BA, Bratislavský kuriér, Bratislavské noviny

Rádiá

- ❖ Európa 2, Slovenský rozhlas, Rádio Regina, FUNrádio, Rádio Jemné melódie

Tlačové agentúry

- ❖ SITA, TASR, ČTK - aktuálny, novinky, podujatia, sponzorovanie zvierat, návštevnosť atď.

Televízie

- ❖ Slovenská televízia, TV JOJ, TV Markíza, TA3, TV Bratislava, TV Nové Mesto, TV Ružinov

Internet

- ❖ Kalendarakcii.bratislava.sk, Humanisti.sk, Kamsdetmi.sk, Agentúra PRIMA, ZO SZOPK MINIOPTERUS, Aquapark Senec, Kam do mesta

Iné formy propagácie

- ❖ Citylighty a hypercuby s vizuálom upratujúcich zvieratiek a sloganom Pripravujeme sa na vašu návštevu poskytnuté ako marketingová podpora zo strany nášho zriaďovateľa - Hl. m. SR Bratislava. Návrh kampane: Agentúra JANDL
- ❖ Citylighty s vizuálom kampane „Sezóna úsmevov otvorená“, v rámci spolupráce s Akzent media. Návrh kampane: Agentúra JANDL
- ❖ Video spoty v MHD „Možno by ste mali vídať ostatné zvieratá“, poskytnuté ako marketingová podpora zo strany nášho zriaďovateľa - Hl. m. SR Bratislava. Spoty nakrútené vďaka Agentúre JANDL

Krst pandy červenej
Giving name to Red Panda

- ❖ ZONoviny – elektronická forma aktuálnych informácií o diani v ZOO, rozposielaná sponzorom ZOO Bratislava.

ÚČASŤ NA KONFERENCIÁCH

- ❖ Director's Day – Stretnutie riaditeľov členských zoológických záhrad EAZA, Zürich Švajčiarsko, 28.4. – 1.5.2015
- ❖ Výročná konferencia EAZA, Wrocław, Poľsko, 18.-20.9.2015
- ❖ Stretnutie PL+CZ+SK ZOO, ZOO Dvůr Králové, 20.-22.9.2015
- ❖ Konferencia pracovníkov vzdelávania a marketingu UCSZOO v ZOO Plzeň, Česká republika (14.-16.10.2015)

VÝSTAVY, PREZENTÁCIE A INÉ PROGRAMOVÉ A MEDIÁLNE AKCIE

- ❖ Spolupráca s TV JOJ pri príprave seriálu ZOO – mediálna podpora seriálu v printových médiách, TV a rádiách
- ❖ Spolupráca s TESCO STORES, a.s. pri projekte Misia tučniakov.

ĎALŠIE AKTIVITY

- ❖ Príprava podkladov do Výročnej správy UCSZOO
- ❖ Príprava podkladov a vydanie Výročnej správy ZOO Bratislava 2014
- ❖ Príprava a zorganizovanie poznávacieho zájazdu pre pracovníkov ZOO Bratislava do ZOO Nyiregyhaza, Maďarsko

Sprevádzanie účastníkov maďarskej veterinárnej konferencie
Guiding of people from Hungarian Veterinary Conference

SUMMARY

Educational activities

- Education programmes and guided tour programmes for schools
- Natural science club
- Weekend commentated feedings
- Meetings with animals

Public events:

- Birds´ Day: April 1
- Bratislava for all: April 25 – 26
- Big Festival of Mascots: May 10
- Tesco – Mission of penguins: May 8, June 6
- International Children´s Day at Bratislava ZOO with UPC: May 31
- Welcoming the Summer with Senec Aquapark: July 4
- Summer Day Camp „Young Zoologists“ with OZ Preliezka: July – August
- Olompiáda: September 16 – 30
- International Bat Night: September 18
- World Animal Day: October 10
- Giving names to Red Panda Babies: October 31
- „Ako Kiki a Riki páva zachránili“ book launch: November 22
- Christmas Commentated Feedings: December 6

ZOO´s Educational and Information System:

- Renewal of the Info panel about Flamingos
- Information signs, direction signs, safety instructions signs
- Web site and Facebook

Marketing activities

- Press media, radio stations, internet, billboards, short videos, citylights, ZOO newspaper

Symposiums

- Director´s Day, Zürich, Switzerland: April 28 – May 1
- Annual EAZA Symposium in Wroclaw, Poland: September 18 – 20
- Meeting of zoos of Poland, the Czech Republik and Slovakia in Zoo Dvůr Králové: September 20 – 22
- Educational and marketing Symposium in Zoo Plzeň, the Czech Republik: October 14 – 16

Others activities:

- Notes to the annual report of the UCSZOO
- Notes and publishing of the annual report of the Bratislava ZOO 2014
- Trip to the ZOO Nyiregyhaza in Hungary for employees

ZOO V ZOO ALEBO „TICHO POPROSÍM, KLAPKA!“

ZOO IN THE ZOO

Ing. Katarína Moravcová
vedúca oddelenia vzdelávania a marketingu/
Head of the Education and Marketing Department

Ing. Mgr. Jana Kožíková
Odborná publicistka/ Special Publicist

Na jar roku 2015 oslovili bratislavskú ZOO zástupcovia televízie JOJ s ponukou natáčať seriál o živote v zoológickej záhrade.

To, čo bolo v máji teóriou sa stalo po veľkých prípravách koncom augusta praxou a začali sme reálne natáčať. V hornej časti ZOO nám vyrástla brána, ktorá mala byť hlavným vchodom do seriálovej ZOO.

Až keď potrebujete mať dokonalé ticho si uvedomíte, koľko ruchu je okolo nás. V centrálnej (spodnej časti) ZOO bolo ťažké natáčať kvôli hluču z diaľničného privádzача. Les bol z tohto hľadiska priaznivejší, no i tu sa zábery často opakovali kvôli húkajúcim sanitkám. „Územie nosorožcov“ zdobili stavebné zvuky budovy vyrastajúcej v susedstve ZOO, či vlaky prechádzajúce lesmi železnej studničky, hlasito prelietajúce vrtuľníky

a lietadlá. Bežný návštevník si pravdepodobne tieto zvuky až tak nevšimá, je totiž na hluk veľkomesta zvyknutý.

Herci, kostymérky a vizážistky mali zázemie v apartmáne v budove riaditeľstva. Filmový a produkčný štáb sa po ZOO presúval autami, samozrejme v rámci interných bezpečnostných pravidiel. Za celým filmovým štábom sa skrýva množstvo ľudí, ktorí sú pre vznik skvelých záberov potrební. Ich presúvanie po ZOO však pripomínalo malú svadbu.

Pred každým filmovacím dňom sme dostali dispozície obrazov, ktoré sa majú natáčať. Obsahovali informáciu kde sa bude natáčať, kto v zábere bude hrať a tiež aká je téma záberu. Rekvizitári následne nahlásili požiadavky na predmety, kto-

Seriálové otváranie sezóny
Season Opening in the series

Natáčanie pri ťavách
Filming with Camels

Natáčanie pri zebrač
Filming with Zebras

Filmová scéna pri gibbonoch zlatolícih
Filming with Buff-cheeked Gibbons

ré bolo potrebné do scény zabezpečiť (prepravky s ovocím a zeleninou, ZOO autíčko, fúrik, vidly a pod.). S chovateľmi zvierat bolo potrebné presne dohodnúť, kde sa bude natáčať – či pred výbehom alebo vo vnútri, kde presne majú zvieratá stáť a prípadne čo majú robiť. Po príchode štábu na miesto trvá cca 30 minút, kým sa všetky kamery, jazdy a ľudia pripravia na svoje miesta. Režisér povie hercom svoju predstavu o prevedení scény, zaznie známe: „Ticho prosím, klapka“ a môže sa začať. Prvé dni natáčania odhalili, že plán výroby vidí inak štáb a inak my, zamestnanci. V ZOO má totiž všetko svoje miesto, čas a pravidlá. Zvieratá sú v určitý čas kŕmené, vypúšťané do vonkajších priestorov, večer vpúšťané do spální. V ZOO realizujeme transporty zvierat a veterinárne zákroky, na svet prichádzajú mláďatá a vtedy nesmie nikto rušiť matku, ani jej potomka, v chovných priestoroch musí byť úplné ticho a pokoj. Potreby filmového štábu a obmedzenia natáčania zo strany ZOO dávali do súladu pracovnícky oddelenia vzdelávania a marketingu. Seriál nie je dokumentom o ZOO Bratislava, jedná sa o príbehy z prostredia zoologickej záhrady, ktoré sú často umelecky dotvorené a prispôbené tak, aby boli pre diváka pútavé. Aj keď vyobrazenie práce zamestnancov ZOO nebolo vždy reálne a často krát neboli scény po odbornej stránke správne, podarilo sa nám prostredníctvom seriálu divákovi odovzdať dôležité informácie o ochrane voľne žijúcich zvierat, o problémoch s pašovaním zvierat alebo ich častí a taktiež základné pokyny ako sa správať v ZOO.

V seriáli sa najviac objavujú zvieracie hviezdy ZOO, no svoju komparznú úlohu si tam zahrali i niektorí naši pracovníci (mali za úlohu sa prechádzať, jesť, nosiť vedrá či náradie, no sem-tam i povedať „Ahoj“, „Hmm“, „No“). Kolega Vilo Kollár mal v jednom zábere dokonca za úlohu chytiť herečku stojacu na rebriku za zadok, za čo si následne vyslúžil facku. A keďže sa žiaden záber netočil hneď „na ostrú“, tak tú facku dostal hneď niekoľko krát. Nosorožec Niko bol v zábere rád, niekedy bolo potrebné nalákať ho na ovocné či zeleninové dobroty, inokedy stačilo, keď ho hlavný predstaviteľ Peter (Ján Koleník) škrabkal. Natáčali sa aj scény, kedy nosorožec Niko hrať nemal a museli sme ho „dostávať zo záberu“. Nosorožec sa však vynašiel a teda keď už nemohol byť v obraze, kazil záber aspoň hlasným fučaním.

Natáčanie v letnej sezóne bolo pre celý štáb i pracovníkov ZOO príjemné. Samotná záhrada

vyzerala krásne, všade zelená tráva, hrejivé slnko, ktoré pridávalo scénam príjemné teplo. Väčšina návštevníkov sa zvedavo prizerala a nevedilo im ani dočasné obmedzenie ich pohybu. V zimných mesiacoch boli pre štáb jediným útočiskom pred zimou autá, do ktorých sa dalo skryť pred krutým vetrom, avšak po známom „Ticho prosím, klapka“ museli stáhnúť i motory automobilov.

Zvieratá, i keď neboli na natáčanie trénované, skvele spolupracovali. Pri každom ich filmovaní bolo vidieť, že s nimi chovatelia pracujú, vedia prísť na zavolanie, či postáť na určitom mieste. Mať dobrý vzťah so svojim zvieracím zverencom totiž uľahčuje každodennú prácu, pozorovanie jeho zdravotného stavu, či priebeh ľahkých veterinárnych zákrokov. Filmári boli okúzlení, keď videli, ako celé zubrie stádo pribieha na zavolanie, ako si ťava vie kláknúť, somár ľahnúť či ako sa kontaktný nosáľ prechádza na vôdžke.

Sme radi, že sme mohli byť súčasťou tohto projektu, stretnúť úžasných ľudí, mať možnosť uvedomiť si ten obrovský kolos, ktorý stojí za zhladenutím jedného jediného dielu seriálu. Seriálu, ktorý spojil svet v ZOO so svetom filmových postáv a príbehov.

Natáčanie upútavky s vari čiernobielym
Shooting trailer with Black-and-white Ruffed Lemur

SUMMARY

In the spring of 2015, Bratislava Zoo was approached by a representative of JOJ TV regarding a series about life in the Zoo.

The first day of filming revealed that JOJ TV crew saw the production and the whole process of shooting quite differently than the Zoo crew. In the Zoo, everything has its time, place and rules. The animals are fed at a certain time; they are let out in the outdoor enclosures in the morning, and let back in the evening into indoor enclosures. There are animal transports and veterinary procedures on regular basis, offspring being born or hatched in which case no one may interfere with the mother and new born animal; while in the holding rooms should be complete silence and peace. The needs on the side of the film crew and constraints on the side of the Zoo had been tried to be accommodated by the staff of Education and Marketing Department of Bratislava Zoo.

Perhaps precisely because of mutual willingness to compromise and the desire to create beautiful series, we managed to show viewers how beautiful our Zoo is, and that the hard work of keepers is not a profession, but a mission.

Animals, although they were not trained for filming purposes, cooperated well with the film crew. It was obvious that keepers have worked with their animals – they come when called or stand still at a certain place when needed. Having a good relationship with the animals makes daily work easier, such as monitoring welfare, or doing veterinary procedures.

The film makers were fascinated when they saw the whole herd of Bisons come running when called, Bactrian Camel kneeling down on command, Donkey laying down, and Coati walking on the leash. We are glad that we could be part of this project, meet amazing people, and be able to realize what is hidden behind filming of a series that brought together the Zoo world and the world of film characters and stories.

SPONZORING ZVIERAT

ANIMAL SPONSORSHIP

Ing. Katarína Moravcová
vedúca oddelenia vzdelávania a marketingu /
Head of the Education and Marketing Department

Ak napíšete akýkoľvek výraz do vyhľadávača, nájde vám najčastejšie zadávané kľúčové slová, ktoré boli zadávané v súvislosti s týmto výrazom. Pri slove darovanie, ponúkne vyhľadávač možnosti: darovanie vecí, darovanie nehnuteľností a darovanie krvi.

Pre zoológickú záhradu sú jej sponzori a partneri „darcovia krvi“, ktorí nám svojou aktívnou podporou pomáhajú rýchlejšie dosahovať naše ciele, zlepšovať zvieratám prostredie, chovné podmienky, či šíriť dôležité informácie o ochrane prírody. Vďaka finančnej podpore vieme zvieratám zrekonštruovať či postaviť nový výbeh, kúpiť enrichmentové pomôcky a príspevkami na krmiivo, nám naši sponzori pomáhajú znižovať náklady na chov ohrozených druhov zvierat.

V roku 2015 nám, okrem finančnej podpory, pomohli ľudia aj zbierkou postelných obliečok

pre ľudoopy. Šimpanzy si z nich stavajú hniezda a orangutany sa nimi prikrývajú a hrajú sa „na strážidielka“. Taktiež ste pre nás zbierali PET fľaše, do ktorých dávame ľudoopom vodu, džúsy či čaje. Dá sa povedať, že ide o istý druh recyklácie, nakoľko fľaše a obliečky opúšťajú výbeh týchto vynaliezavých ľudoopov úplne zničené a odchádzajú priamo do separovaného zberu. Niečim, čo bol pre vás nepotrebný kus, ktorý už splnil svoj účel, ste darovaním spravili veľkú radosť našim zverencom. Veľkou podporou je pre nás aj spolupráca so súkromnými spoločnosťami, ktoré nám pomáhajú obdarovávať deti v rámci podujatí, či šíriť myšlienky a základné princípy ochrany prírody. Veľkým medzníkom bol pre nás v roku 2015 projekt Vďaka Národnej lotériovej spoločnosti, a. s.. Za každé jedno poďakovanie, ktoré bolo pripnuté na tabuľu v ZOO alebo napísané na web stránke projektu, pribudlo 10 centov na výstavbu výbe-

hu pre vlky európske. Vďaka tomuto projektu pribudne v roku 2016 bratislavskej ZOO na účet 40.000,- € a budeme tak zase o krok bližšie k samotnej realizácii výstavby chovného zariadenia pre vlky v lesnej časti ZOO.

Spolupráca s TV JOJ nám veľmi pomohla šíriť myšlienku ochrany prírody širokým masám ľudí. Do deja seriálu bolo pretavených niekoľko dôležitých tém, ako napríklad kritický úbytok nosorožcov v dôsledku ich zabíjania pre rohy, pašovanie zvierat a nelegálny obchod s nimi, témy ako sa správať v ZOO (nekŕmiť zvieratá, nevodiť do ZOO psa atď.).

Drahí sponzori a partneri ZOO, vy ste pre nás hnacia sila, ktorá nám pomáha posúvať sa dopredu. Tak ako krv, ktorej hlavnou funkciou v ľudskom tele je dopravovať živiny a základné prvky do tkanív, aj vy nám pomáhate budovať krajšiu ZOO a zachovávať ohrozené druhy zvierat pre nasledujúce generácie.

SUMMARY

Zoo sponsors and partners help us to achieve our goals faster. Thanks to them we can improve the environment of animals, their breeding conditions, even give important information about nature conservation. With funds we can reconstruct or build new enclosures, buy enrichment equipment, and provide high quality food for our animals.

In 2015, project 'Vďaka' ('Thank you') took place. For each 'thank you' note that people put on a large board placed in the Zoo or they wrote and posted on our web site, 10 cents were added towards funds for the construction of new Grey Wolf enclosure. Thanks to this project there will be € 40,000 added in 2016.

Cooperation with TV JOJ also helped to spread the idea of nature conservation among the wider public.

Kŕmenie hrošíka liberijského
Pygmy Hippo feeding

Darovanie enrichmentových prvkov
Donation of enrichment items

Salim, mláďa tigra bieleho
Salim - White Tiger baby

DINOPARK ZOO BRATISLAVA

DINOPARK

Milan Choulík
riaditeľ DinoParku /
Managing Director of DinoPark

DinoPark Bratislava oslávil už svoje dvadnásť narodeniny a stále patrí k obľúbeným a vyhľadávaným turistickým cieľom. Rovnako ako každý rok dinoparkový realizačný tím nezaháľal a pripravoval sa na novú sezónu, aby ohromil malých i veľkých návštevníkov a vykúzlil im tak úsmev na tvári. Sme presvedčení, že sa tento cieľ podaril, o čom svedčí opäť vysoká návštevnosť i nadšené a pochvalné reakcie, ktoré si všetky vážime. Po roku 2014, kedy DinoPark prišiel s veľkým množstvom noviniek a úprav, sa sezóna 2015 niesla prevažne v duchu zdokonaľovania a zveľobovania existujúcich scén a modelov. Na všetkých týchto prácach, taktiež ako pri výrobe nových modelov, sa podieľal tím sochárov, modelárov, paleontológov a ďalších odborní-

kov. Výsledkom tejto spolupráce sú teda nielen prepracované statické a robotické modely, ale aj do detailov stvárnené a prepracované scény, do ktorých sú práve tieto modely zasadené. DinoPark Zoo Bratislava však nie je len o dinosauchoch, ponúka i ďalšie zábavné prvky ako napríklad 3D Kino s panoramatickým filmom Kronosaurus, paleontologické ihrisko s ukrytou kostrou dinosaura, ale aj ďalšie atrakcie pre deti a dospelých. Spojenie všetkých týchto faktorov zaručuje návštevníkom, že DinoPark bude vždy tým správnym tipom na výlet nielen pre celú rodinu, ale aj pre školské exkurzie či táborový výlet.

Rok 2015 bol rokom veľmi teplým, preto sme nesmierne radi, že nám naši návštevníci i napriek veľkým horúčavám, ktoré snád' netrápili len di-

nosaury, zachovali priazeň a môžeme sa radovať opäť z veľkej návštevnosti.

Na záver mi dovoľte poďakovať všetkým zamestnancom Zoologickej záhrady Bratislava a celému DinoTeamu za skvelú spoluprácu a najmä našim návštevníkom, pre ktorých sa snažíme byť rok od roku lepším a atraktívnejším turistickým cieľom.

Tešíme sa na Vás v novej sezóne 2016!

SUMMARY

DinoPark has celebrated its twelfth birthday and still is one of the favourite and popular place for tourists. Season 2015 was marked mainly in the spirit of improvement and enhancement of existing models and scenes. DinoPark offers not only dinosaurs, but also 3D cinema with short 3D movie Kronosaurus, paleontological playground with a hidden dinosaur skeleton and other attractions for children and adults. Despite of the fact that 2015 was a very warm year, we enjoyed the high visitors' rate.

DinoPark

Paleontologické ihrisko
Paleontological playground

VÝSTAVBA, ÚDRŽBA AREÁLU ZOO A TVORBA ZELENE

DEVELOPMENT, MAINTENANCE AND LANDSCAPING

Ing. Július Eliáš

investično–prevádzkový pracovník / Investment and Operating Manager

JUDr. Jozef Žák

vedúci hospodárskej správy / Head of the Technical Department

VÝSTAVBA

Rok 2015 bol zameraný najmä na rekonštrukciu a úpravu jestvujúcich objektov, ubikácií a vonkajších výbehov zvierat. K novým objektom patrí vybudovanie „Detskej rezervácie“, ktorá bola financovaná čiastočne z vlastných zdrojov a z finančných kapitálových zdrojov, ktoré nám poskytol náš zriaďovateľ. Ďalej to bolo vypracovanie projektovej dokumentácie pre výbeh vlka európskeho. Oddelenie údržby sa počas celého hodnoteného obdobia zameriavalo najmä na vykonávanie nevyhnutných opráv na jednotlivých objektoch a zariadeniach. Taktiež sa staralo o bezchybné pre-

vádzkovanie technických zariadení budov. V areáli sme realizovali opravy a rekonštrukcie chovných zariadení ako: nátery vonkajších expozícií pavilónu šeliem a Sedliackeho dvora, stavebné opravy ubikácií zvierat, výbehov, čistenie dažďových rúr a striech. Ďalej sme sa sústredili na odstraňovanie havarijných situácií, z ktorých najväčšou bolo upchanie kanalizácie v objekte Terária II a následné vybudovanie tzv. bypassu pre odkanalizovanie samotného objektu. Túto, ako aj ďalšie rekonštrukcie a prerábky chovných zariadení, sme tiež financovali z vlastných prostriedkov.

OPRAVY A REKONŠTRUKCIE OBJEKTU PAVILÓNU PRIMÁTOV

- ❖ oprava zatekania pultovej strechy
- ❖ oprava detailu napojenia malej kopule nad vstupnou časťou na fasádu hlavného objektu
- ❖ oprava zatekania pri hlavnom väzníku strešnej kopule
- ❖ oprava časti epoxidovej podlahy v obslužnej chodbe, v celom vnútornom výbehu orangutanov a čiastočne vo vnútornom výbehu šimpanzov
- ❖ výmena prasknutého bezpečnostného skla na vonkajšom výbehu šimpanzov
- ❖ oprava umelých skál na vonkajších výbehoch
- ❖ doplnenie bezpečnostných košov na vnútorných ocelových rebríkoch
- ❖ oprava celej plochy plochej strechy – montáž novej fólie odolnej voči UV žiareniu
- ❖ doplnenie ocelových PoRo-roštov a zábradlia v strojovni vzduchotechniky
- ❖ oprava náteru na plynovom potrubí na plochej streche
- ❖ výmena niektorých častí poškodeného odvodňovacieho žlabu na hlavnej kopule, osadenie podperných konzol, slúžiacich na spevnenie žlabu hlavne v zimných mesiacoch a doplnenie izolácie z minerálnej vlny pod lezanovou kopulou

ÚPRAVY A REKONŠTRUKCIE

Terárium

- ❖ oprava ležatej kanalizácie vybudovaním samostatnej vetvy tzv. bypassom pre objekt Terária II
- ❖ sprevádzkovanie kanálu u drápkatých opíc, úprava kanálu u leguánov

Maľovanie pavilónu šeliem
Big Cats House painting

- ❖ výroba dreveného obkladu v novej expozícii leguánov
- ❖ výroba palánd pre hady, búdičiek pre potkano-kengury, presklenej vitríny
- ❖ zastrešenie vstupných schodov do terária

Pavilón šeliem

- ❖ náter drevených konštrukcií vonkajších výbehov, vrátane malieb vonkajších stien
- ❖ inštalácia nových kmeňov vo výbehoch
- ❖ oprava spadnutej siete po snehovej kalamite u jaguárov
- ❖ výroba nových palánd do pavilónu šeliem
- ❖ výmena ocelových lán na šúbroch
- ❖ výroba deliacej steny pre odcho tigra, montáž siete na výbehu pre tigra

Primáty - časť „spodné opice“

a bývalý pavilón opíc

- ❖ inštalácia nových konárov vo výbehu makakov a gibonov
- ❖ výmena štiepky vo výbehu gibonov
- ❖ výroba a výmena všetkých prahov u spodných opíc
- ❖ výmena svietidiel a ocelových lán u opíc
- ❖ úprava ubikácie pre orangutany sumatranske
- ❖ šponovanie lán a oprava preliezok vo vonkajšom výbehu, úprava lán vo vnútornej expozícii, montáž krmných dební, výroba a montáž ležoviek v pavilóne primátov

Rôzne

- ❖ náter všetkých drevených konštrukcií Sedliackeho dvora
- ❖ údržba VN rozvodne a transformátorov trafostaníc TS 780 a TS 1536

Oprava kanalizácie
Sewer Repairing

Stavanie senníka pre jeleňa európskeho
Production of new haz loft for Red Deer

Výsadba bambusov
Bamboo planting

- ✿ kontrola, servis regulačnej stanice plynu RS 200/1/1, plynových, elektrických kotlov a tlakových nádob
- ✿ výroba a montáž poklopu na šachtu hlavného uzáveru vody
- ✿ výroba sieťok proti hmyzu na oddelenia vzdelávania a marketingu
- ✿ výroba regálov do skladu stravovacieho zariadenia ZOO
- ✿ výroba rámov na upevnenie informačných panelov oddelenia vzdelávania marketingu
- ✿ výroba prístrešku na reklamu pre firmu Tipos
- ✿ výroba dvoch transportných dební pre zvieratá
- ✿ výroba prístrešku v tvare hříbika do výbehu sviň vietnamských
- ✿ výroba budy pre psa
- ✿ výroba nového senníka pre jeleňa karpatského
- ✿ výroba nového nájazdu pre ťavy
- ✿ výroba a montáž dvoch prístreškov, vybetónovanie nájazdu k boxom na rajóne „losky“
- ✿ výroba skúšobnej debny pre hrošíkov libérijských
- ✿ výroba a montáž nového oplotenia, budovanie nového múru na vyhládke u poníkov
- ✿ výroba a osadenie zábran na strom vo výbehu pandy červenej
- ✿ výroba a montáž nového dreveného altánku, demontáž starého a montáž nového plotu u klokanov
- ✿ kompletná rekonštrukcia klietky pre oceloty
- ✿ opleťovanie klietky pre ženety
- ✿ prerobenie vnútorných šubrov a oprava schodov pred výbehom medveďa
- ✿ betonáž preddvorčeka a výroba vstupnej brány u divých sviň
- ✿ oprava kamenného múrika, vybetónovanie nového chodníka a oprava deliacich boxov u ubikácii hrošíkov libérijských

- ✿ prerobenie boxov u kulanov
- ✿ výmena dosiek vo výbehu u pštrosa
- ✿ zabetónovanie senníka pri ubikácii žiráf Rothschildových
- ✿ oprava dverí boxov, výmena dosiek na vonkajších preddvorčekoch, oprava vonkajšieho prístrešku vo výbehu žiráf Rothschildových
- ✿ prerobenie odpadového kanálu vo vnútorných ubikáciách zebier
- ✿ odstraňovanie spadnutých stromov na rajóne zázemia vtákov
- ✿ úprava plotu u bielych labutí
- ✿ vybudovanie nového plotu na predelenie jazera, oprava dreveného plotu a výroba búdičiek u plameniakov
- ✿ oprava chovného zariadenia po medveďkoch čistotných
- ✿ likvidácia starého detského ihriska

HAVARIJNÉ UDALOSTI

- ✿ havária kanalizačného potrubia v objekte pavilónu šeliem 2 - upchaná kanalizácia
- ✿ dodávka a montáž svetlíka PET-G/PMMA v pavilóne primátov
- ✿ oprava plynového kotla Vaillant v budove riaditeľstva ZOO
- ✿ havária kanalizačného potrubia, kopanie sondy, pokračovanie prác na odstraňovaní havarijného stavu v objekte terária, kamerový monitoring, krtkovanie, čistenie vysokotlakovou vodou a mechanická čistenie od vykopanej sondy do objektu až do najbližšej šachty.
- ✿ havária kanalizačného potrubia v objekte verejných WC – upchanie kanalizácie, kamerový monitoring a spriečodnenie kanalizačného potrubia od kanal. šachty pred terárom po šachtu pri riaditeľstve ZOO

- ❖ čistenie vysokotlakovou vodou a monitoring bočných vetví a hl. kanalizačného potrubia v objekte terária.
- ❖ oprava mraziarenského boxu č.1, 2 a 3 a chladiacích boxov v prípravovni krmív a v prípravovni mäsa
- ❖ odstránenie havárie na redukčnom ventilu v hl. vodomernej šachte - číslo odberného miesta: 9454869
- ❖ oprava vodovodnej prípojky – rajón “spodných opíc”
- ❖ havária kanalizačného potrubia v objekte jedálne
- ❖ oprava posuvnej brány pri budove riaditeľstva
- ❖ elektroinštalačné práce na objektoch ZOO
- ❖ kopanie sondy - havária vodovodného potrubia, pokračovanie prác na odstraňovaní havarijného stavu, výkopové a zásypové práce na rajóne „spodných opíc“
- ❖ dobetónovanie vjazdu, demontáž starého oplatenia a terénne úpravy pri oplatení
- ❖ spevňovanie svahu pod vodomernou šachtou v objekte zázemia rajónu vtákov
- ❖ oprava rozvodov vody v polyfunkčnom objekte
- ❖ oprava prasknutého vodovodného potrubia v polyfunkčnom objekte – WC ženy

ÚDRŽBA ZELENE

V roku 2015 sme začali výsadbu zelene, bambusov, okrasných kríkov a stromov na lúke pri riaditeľstve. Taktiež sme vysadili bambusy pri detskom ihrisku smerom do Stuhovej doliny. Dokončili sme výsadbu okrasných kríkov a stromov na svahu pod terárom. Počas jarných mesiacov sa veľká pozornosť sústredila na úpravu a opravu chodníkov v celom areáli ZOO, ktoré boli po zimných mesiacoch poškodené. V jarných a jesenných mesiacoch sme vyhrabávali lístie v celom areáli zoologickej záhrady. Veľkú pozornosť sme venovali trávnikom, ktoré boli mulčované a hnojené umelým hnojivom NPK. V jarných mesiacoch sme orezávali kríky, bambusy a stromy. V letných mesiacoch bolo vykonávané pravidelné strihanie živých plotov pri spodnom detskom ihrisku. Pri rajóne „losky“ boli nasadené okolo kontajnera s hnojom kríky vtáčieho zobu. Trávnaté plochy sme pravidelne kosili, vyhrabávali a polievali. Taktiež sme udržiavali záhony, najmä pri spodnom jazere, v okolí pavilónu primátov a pri výbehu tiav a poníkov. Záhony boli pravidelne okopávané, vyplievané od buriny a polievané. V pavilóne primátov sme vysadili okrasné kvetiny. Naše oddelenie zabezpečovalo počas celého roku zber odpadkov, vynášanie smetných nádob a v zimných mesiacoch i odhŕňanie snehu.

Odhŕňanie snehu
Snow cleaning

Budovanie prístrešku
Production of the shelter

Oprava oplatenia u plameniakov
Fence repairing for Flamingos

SUMMARY

New facilities

- „Children´s reservation“
- Project documentation for the wolf enclosure

Reconstruction/repair

- Primate House – indoor area, roof repair, floor repair, repair of artificial rocks in outdoor enclosures
- Terrarium House - sewer repair, production of wooden lining in a new Iguana enclosure, roofing of the entry into the Terrarium House
- Big Cats House - painting of wooden structures of outdoor enclosures, installation of new trunks in enclosures, production of new platforms
- Primate House, the lower part of the Zoo (small apes) - installation of new branches for Macaques and Gibbons, replacement of all lighting fixtures and steel ropes in small apes, treatments in indoor facility of Orangutans, indoor enclosure repair
- Painting of all wooden structures of the Farmer´s House
- Production of insect nets on the Department of Education and Marketing
- Shelves production into the storeroom of the canteen
- Production of frames for fixing information panels
- Production of two transport boxes
- Production of new hay loft for Red Deer
- Shelters for the section „losky“ and building a ramp to the boxes
- Test box for Pigmy Hippopotamus
- New fence and wall around the Pony enclosure
- Production of barriers on the tree in Red Panda enclosure
- Wooden gazebo in front of the Kangaroos enclosure
- Repairs of indoor facilities of Pygmy Hippopotamus
- Boxes remaking in Kulan indoor enclosure
- Concreting of the hay loft next to the Girrafes´ enclosure
- Repairs in the Rothschild´s Girrafes enclosure
- Repair of the gutter in Zebra indoor enclosure
- Repair of the fence around White Swans

- Repair of the Racoon enclosure
- Liquidation of an old playground
- Concrete floor and new gate in Wild Board enclosure

Emergency situations

- Mounting of the transom PET-G/PMMA in Primate House
- Repair of the gas boiler Vaillant in the Zoo Management offices
- Repair of the sewer pipes
- Repairs in the Terrarium House
- Cleaning of the sewer pipe in Terrarium House
- Repair of the sewer pipe in the area of public toilets
- Repair of the freezing box
- Crash of the sewer pipe in the area of the canteen
- Repair of the sliding gate next to the Zoo Management offices
- Electrical installation work on Zoo objects
- Repair of water distribution in the multi-functional building
- Repair of a broken water pipes in the multi-functional building – WC for women

Vegetation maintenance

- Planting of exotic plants, trees and decorative vegetation
- Pruning of bamboo plants next to the playground and under Terrarium House
- Cleaning and repair of paths and roads

Spring

- Maintenance and cleaning of paths within the entire Zoo area
- Maintenance of bamboo plants, trees and shrubs

Summer

- Mowing of green lawns
- Cleaning from weeds
- Regular watering
- Planting of decorative vegetation in Primate House

Autumn

- Raking leaves of the entire Zoo area

Winter

- Cleaning paths and roads from snow

Throughout the whole year – collection and disposal of waste

Z POHĽADU EKONÓMKY

ECONOMIST'S VIEW

Mgr. Milena Sakačová

vedúca ekonomického oddelenia / Head of the Economical Department

Eva Matulová

vedúca ZOOshopu / Management of ZOOshop

Finančné vzťahy Magistrátu hl. m. SR Bratislava a Zoologickej záhrady Bratislava boli pre rok 2015 po dvoch úpravách schválené nasledovne:

„Z“ Bežný transfer – príspevok na prevádzku	1 250 000,00 €
„Z“ Mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania	642 128,00 €
„Z“ Kapitálový transfer – príspevok na obstaranie hmotného investičného majetku	58 627,00 €

príčom kapitálový príspevok bol určený na vybudovanie detského ihriska pod názvom „Detská rezervácia“.

ČERPANIE NÁKLADOV

Náklady za sledované obdobie sme čerpali v hlavnej činnosti na 100,49 % čo je zvýšenie oproti plánu ale toto zvýšenie bolo pokryté zvýšenými vlastnými príjmami. Index rokov 2015 a 2014 je 95,4.

To znamená, že celkové náklady v roku 2015 boli nižšie v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 101 163,- €.

Poslanci Magistrátu hl. m. SR Bratislava schválili rozpočet mesta až v apríli 2015 a teda aj rozpočet pre našu organizáciu. Najväčšiu položku v materiálových nákladoch tvoria náklady na krmivo pre zvieratá. Počas sledovaného obdobia sme zabezpečovali prípravu areálu na letnú sezónu a udržiavali jestvujúce zariadenia v čo najlepšom stave. Vykonal sme nutné opravy a úpravy chovných zariadení,

nainštalovali nové náučné tabule, čistili sme areál a chovné zariadenia, vykonali opravy motorových vozidiel, pravidelný servis a revízie technických zariadení, zakúpili sme nové počítače a tlačiareň, drobné náradia a zariadenia, ohrievače.

V tomto roku sa uskutočnilo 53 pracovných ciest, z ktorých väčšina bola v zahraničí. Pracovníci ZOO sa zúčastnili na rokovaní medzinárodných organizácií, ktorými sme členmi, na rokovaní chovu a výmen zvierat, rokovaní odborných komisií, uskutočnilo sa niekoľko transportov zvierat. V ostatných nákladoch došlo len k malým odchýlkam od plánu.

PLNENIE PRÍJMOV

Celkové príjmy za sledované obdobie sme splnili na 102,06 %. Index rokov 2015/2014 je 92,60. Hospodársky výsledok za rok 2015 sme dosiahli nasledovne:

Hlavná činnosť	+ 23 559,29 €
Podnikateľská činnosť	+ 21 446,23 €
Hospodársky výsledok spolu	+ 45 005,52 €

Vlastné príjmy tvorili najmä:

- ✿ tržby z predaja zvierat
- ✿ tržby za vlastné výkony – vstupné – tržby zo vstupného počas sledovaného obdobia sme dosiahli 506 649,- € čo predstavuje 105,55 % z celkového plánu. Celková návštevnosť v roku 2015 bola 303 365 návštevníkov. Návštevnosť v porovnaní s minulým rokom klesla o 5441 osôb. Pokles návštevnosti pripisujeme nepriaznivej ekonomickej situácii na Slovensku. Návštevníkom chýba aj reštaurácia s teplým jedlom.
- ✿ tržby za vozenie na koňoch a poníkoch
- ✿ ostatné – činnosť záujmových krúžkov pre deti, sprievodcovské služby, programy výchovy a vzdelávania. Zaznamenávame zvýšený záujem o tieto služby, čo sa prejavilo aj na zvýšení príjmov oproti roku 2014 o 3 194 €.
- ✿ výnosy z darovaných prostriedkov od našich sponzorov. V roku 2015 sme darované finančné prostriedky použili na kŕmenie adoptovaných zvierat

PODNIKATEĽSKÁ ČINNOSŤ

V podnikateľskej činnosti sme dosiahli za rok 2015 kladný hospodársky výsledok 21 446,23 €. V roku 2015 sme dosiahli vyššie príjmy z prenájmov oproti roku 2014 o 6508,- €.

INVESTIČNÁ ČINNOSŤ

Zdroje k 1. 1. 2015	15 240,16 €
Príspevok na kapitálové výdavky	58 627,00 €
Zdroje z odpisov rok 2015	52 930,72 €
Zdroje spolu	126 797,88 €

Čerpanie	95 839,19 €
„Detská rezervácia“	83 949,19 € (58 627,00 € z rozpočtu zriaďovateľa a 25 322,19 € sme dofinancovali z vlastných zdrojov)
Projekt pre výbeh vlky	11 890,00 € (z vlastných zdrojov)
Zostatok k 31. 12. 2015	30 958,69 €

ZOOSHOP

Celoročne prevádzkovanú predajňu ZOOshop so širokým výberom osvedčeného a tradičného propagačného tovaru, suvenírov a upomienkových predmetov, ale aj nových produktov a ostatného doplnkového tovaru sme v roku 2015 obohatili o 30 položiek suvenírov s logom **I ♥ ZOO Bratislava**. Zo skúseností a dopytu zákazníkov sme taktiež rozšírili sortiment o nové, veľmi rôznorodé ale i praktické tovary, pridali sme najmä drevené hračky, o ktoré návštevníci prejavovali zvýšený záujem, pre školákov zošity s motívami zvierat, turistické karty, turistické denníky, a i. Pre rodiny s deťmi sme pripravili širokú škálu plyšových miláčikov, plastové a gumené zvieratká, sady zvierat, knihy, leporelá, omaľovánky, škrabacie obrázky, pexeso, puzzle, hračky karty, tričká s motívami zvierat celej fauny a iné suveníry, až po netradičné hračky vo viacerých podobách. Pre školákov boli v ponuke nálepky a samolepky na zošity, záložky do kníh i podložky na stôl so zvieracími motívami, perá, ceruzky a gumy s rôznymi motívami zvierat, magnetky, odznaky, kľúčenký, či už drevené, kovové, plastové alebo plyšové a mimoriadne obľúbené kreatívne modelovateľné a tvarovateľné sety, plagáty zvierat z našej zoo a pod. I turistom sme zabezpečovali vyhľadávaný tovar, ako sú turistické známky, stampy, mapy a sprie-

vodca vo viacerých jazykoch, informujúce brožúry, pohľadnice a známky do celej Európy. Novinou boli turistické denníky pre dospelých i pre deti a wander cards našej ZOO i hlavného mesta SR Bratislavy a okolia.

Pre typických zberateľov suvenírov a značkových produktov sme doplnili výber značkových sérií PAPO o rôzne novinky aj nové druhy nielen divokých, exotických ale aj domácich zvierat, kone a rôzne druhy fariem. Okrem toho sme rozšírili ponuku albumov na pamätne mince a pamätne mince s mnohými motívmi zvierat aj z ostatných zoológických záhrad na Slovensku a v Čechách.

V ponuke nesmeli chýbať tovary ako: filmy a baterky do fotoaparátov, dáždnyky, príšplášte, mikiny, šiltovky, klobúky a šatky, najmä pre tých zákazníkov, ktorí obľubujú oblečenie a ostatné druhy tovaru s motívmi zvierat, ale i pre tých, ktorých nepripravených zastihla zmena počasia pri prehliadke zoo. Z poznatkov minulých sezón sme mysleli aj na mamičky s malými dieťkami, ktorým sme zabezpečili niekoľko produktov pre prípad nečakanej situácie napr. pri hre na detskom ihrisku, či v nepriaznivom počasi.

Zákazníkom, ktorí vyhľadávajú suveníry len z našej zoológickej záhrady, sme vyhradili predajný pult s propagačným materiálom s motívmi zvierat chovaných priamo v bratislavskej zoo. Zákazníci obzvlášť prejavovali záujem o všetky suveníry s mláďatami a obľúbili si všetky propagačné pred-

mety s potlačou mláďat narodených v našej zoo. Z finančného hľadiska za úspech v roku 2015 považujeme, že napriek výrazne nižšej návštevnosti (o 5 441 návštevníkov menej oproti roku 2014), sa nám podarilo dosiahnuť hrubý zisk z predaja propagačného materiálu, suvenírov a upomienkových predmetov nižší len o 801,- Eur, čo v tržbách z predaja (bez DPH) predstavuje pokles len o 666,- Eur.

Táto skutočnosť svedčí o tom, že novými formami predaja, propagáciou, výberom sortimentov a tovarov, častou a rôznorodou informovanosťou o produktoch v ZOOshope, sme zaujali viacerých návštevníkov ako po minulé roky a získali sme tak nielen príležitostných, ale i stálych zákazníkov. Pre pestrosť sortimentu a aj kvôli neporovnateľne prístupným cenám na našom trhu, sa zákazníci opakovane a radi do ZOOshopu vracajú. Profesionalitou, ochotou a ústretovosťou pracovníčok ZOOshopu pri predaji, akciovými cenami, darčekmi grátis, ktoré nám venovali dodávatelia z firmy Hračky – Ing. Barvíř, Brno a firmy Eden – veľkoobchod, Litvínov rozdávaných pri nákupoch zákazníkom vo vyhlásenom období „Nákup + darček zdarma“, ale aj mimoriadnymi formami propagácie a doplnkovými službami získavame svoju obľúbenosť a čoraz viac zákazníkov a tým aj finančný zisk na realizovanie nových foriem predaja a širokej škály sortimentu v ponuke.

Modelka so suvenírmi zo ZOOshopu
Little Girl Model with souvenirs from ZOOshop

SUMMARY

Economy

Financial relationships between Bratislava City Council and Bratislava Zoo, approved by the Municipal Corporation in 2015, were set as follows:

<i>Current transfer</i>	€ 1,250,000.00
<i>Earnings, incomes, executive revenues and other personal adjustments</i>	€ 642,128.00
<i>Capital transfer – a contribution towards the purchase of tangible fixed assets</i>	€ 58,627.00

Costs

We spent 100,49% of the operating budget. 2015/2014 index was 95,40, which shows that in 2015 there was lower expense by € 101,163.00 than in previous year.

Earnings

Total earnings were complied with to 102.06%. 2015/2014 index was 92.60. The 2015 income for the main activity was € 23,559.29, for business activity € 21,446.23. The total economic profit was € 45,005.52.

Investment activities

Financial leftover on December 31 2015 was € 30,958.69.

ZOOshop

In 2015, the Zooshop gross sales were less by € 801.00 than in previous year because of the significantly lower visitors' rate.

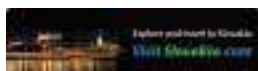
In response to customer interest, we extended the promotional goods offer with Zoo logo, information about the Zoo, items with photos of animals kept in our Zoo, and new, diverse, and practical types of products.

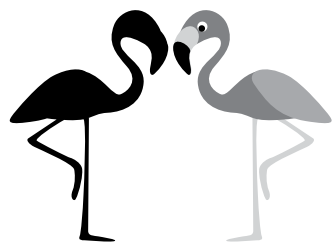
Innovations were tourist diaries for adults and children and wander cards of our ZOO and of Bratislava and its surroundings for tourists.

NAŠI PARTNERI

OUR PARTNERS

PRÍLOHA
APPENDIX

PREHĽAD POČTU ZVIERAT

SUMMARY OF THE NUMBER OF ANIMALS

Trieda <i>Class</i>	Počet druhov <i>Number of species</i>	Počet jedincov <i>Number of specimens</i>	Počet pôvodných druhov <i>Number of autochthonous species</i>	Počet nepôvodných druhov <i>Number of alochthonous species</i>
Bezstavovce <i>Invertebrata</i>	11	223	0	11
Ryby <i>Pisces</i>	7	101	0	7
Plazy <i>Reptilia</i>	21	38	0	21
Vtáky <i>Aves</i>	43	183	6	37
Cicavce <i>Mammalia</i>	85	413	9	76
Spolu <i>Total</i>	167	958	15	152

Číslo / Nr.	Druh Species	Stav k 1.1. Status 1.1.			Príchod Arrival			Odchod Departure			Narodenie Birth			Úhyn Death			Stav k 31.12. Status 31.12.	Poznámka Note	EEP	ESB	CITES	EC 338/97	RDB	BONN	BERN	BIRDA	HAB	
		M	F	U	M	F	U	M	F	U	M	F	U	M	F	U												
33	Leguán zelený <i>Green Iguana</i> <i>Iguana iguana</i>	2	1				1									1						II	B					
	Tmoprep africký North-african Maistigure <i>Uromastyx acanthinura</i>		1												1							II	B					
34	Tříojáster kozí <i>Green Pricklenape</i> <i>Acanthosaura capra</i>	2	1													1												
Hady – Snakes – Serpentes 5 druhov / species, 10 jedincov / specimens																												
35	Koralovka červená <i>Sinaloa Milksnake</i> <i>Lampropeltis triangulum</i> <i>sinalae</i>	1	1																									
36	Plesočník pestrý <i>Sand Boa</i> <i>Eryx colubrinus</i>		2																			II	B					
37	Pytón kráľovský <i>Ball Python</i> <i>Python regalis</i>	1	2																			II	B					
38	Pytón tmavý <i>Burmese Rock Python</i> <i>Python molurus bivittatus</i>	1																				II	B					
39	Užovka červená <i>Red Cornsnake</i> <i>Pantherophis guttatus</i>	2																				II	B					
VTÁKY – BIRDS – AVES 43 druhov / species, 183 jedincov / specimens																												
Pŕstosy, nandu, kazuáre – Struthioniformes, Rheiformes, Casuariformes 3 druhy / species, 8 jedincov / specimens																												
40	Emu hnedý <i>Emu</i> <i>Dromaius novaehollandiae</i>		2																									
41	Nandu pampový <i>Greater Rheu</i> <i>Rhea americana</i>		4																									

Číslo / Nr.	Druh Species	Stav k 1.1. Status 1.1.		Príchod Arrival		Odchod Departure		Narodenie Birth		Úhyn Death		Stav k 31.12. Status 31.12.		Poznámka Note	ESB	CTES	EC 338/97	RDB	BONN	BERN	BIRDP	HAB
		M	F	U	M	F	U	M	F	M	F	U	M									
42	Pštros africký Common Ostrich <i>Struthio camelus</i>	1											1					LC				
Peľikány – Pelecaniformes 1 druh/species, 8 jedincov/specimens																						
43	Peľikán ružový Great White Pelican <i>Pelecanus onocrotalus</i>	4	4										4	4				LC	I,II	II	I	
Brodivce – Ardeiformes 2 druh/species, 8 jedincov/specimens																						
44	Ibis červený Scarlet Ibis <i>Eudocimus ruber</i>	1	1	3									1	1	3			LC				
45	Lyžičiar ružovonohý African Spoonbill <i>Platalea alba</i>	2	1										2	1				LC				
Plamieníky – Phoenicopteriformes 1 druh/species, 39 jedincov/specimens																						
46	Plamieník ružový Greater Flamingo <i>Phoenicopterus roseus</i>	10	17	6									1	10	17	12		A	LC	II		
Zúbkozobce – Anseriformes 13 druhov/species, 43 jedincov/specimens																						
47	Bernikla bieločica Barnacle Goose <i>Branta leucopsis</i>	1	1										1	1				LC		II	I	
48	Bernikla kanadská malá Cackling Canada Goose <i>Branta canadensis minima</i>	1	1										1	1								
49	Hrdzavka potápavá Red-crested Pochard <i>Netta rufina</i>	1											1					LC			II/B	
50	Hus divá Greylag Goose <i>Anser anser</i>	2	3										1	2	2			LC		II	II/A III/B	
51	Hus indická Bar-headed Goose <i>Anser indicus</i>			3									1		2			LC		II		

Číslo / Nr.	Druh Species	Stav k 1.1. Status 1.1.			Príchod Arrival			Odchod Departure			Narodenie Birth			Úhyn Death			Stav k 31.12. Status 31.12.	Poznámka Note	EEP	ESB	CITES	EC 338/97	RDB	BONN	BERN	BIRDA	HAB		
		M	F	U	M	F	U	M	F	U	M	F	U	M	F	U													
90	Kosmáč striebriстый <i>Mico marmoset</i> <i>Mico argentatus</i>	1	4					1					2		1		1	2	2		*	II	B	LC					
91	Kosmáč trpasličí <i>Pygmy Marmoset</i> <i>Cebuella p. pygmaea</i>	1	1														1	1				II	B	LC					
92	Lemur kata Ring-tailed Lemur <i>Lemur catta</i>	2	3					1					2				1	3	2	1.0.deponácia tu/ learn here; 1.0.deponácie vľahn in ZOO Ostava	*	I	A	EN A4cd					
93	Mačiak Brazzov De Brazza's Monkey <i>Cercopithecus neglectus</i>	1	1														1	1		1.0.deponácia vľahn in ZOO Spišská Nová Ves	*	II	B	LC					
94	Makak magot Barbary Ape <i>Macaca sylvanus</i>	1	3														1	3		0.1.deponácia tu/ learn here	*	II	B	EN A2bcd+ 4bcd					
95	Maki myšovitý Grey Mouse Lemur <i>Microcebus murinus</i>	1															1			1.0.deponácia tu/learn here; 1.1.deponácia vľahn in ZOO Stropkov	*	I	A	LC					
96	Mandrill pestrotvárý Mandrill <i>Mandrillus sphinx</i>																			1.0.deponácia vľahn in ZOO Spišská Nová Ves	*	I	A	VU A2cd					
97	Orangutan sumatranský Sumatran Orangutan <i>Pongo abelii</i>	2			1	1		1									2	1		2.1.deponácia tu/ learn here	*	I	A	CR A2cd					
98	Pavián plášťkový Hamadryas Baboon <i>Papio hamadryas</i>	1	1														1	1				II	B	LC					
99	Šimpanz učenílvý Common Chimpanzee <i>Pan troglodytes</i>	2	4														2	4			*	I	A	EN A4cd					

Lemur kata
Ring-tailed Lemur

PARTICIPÁCIA ZOO BRATISLAVA NA PROGRAMOCH EEP A ESB
PARTICIPATION OF BRATISLAVA ZOO IN PROGRAMMES EEP AND ESB

Číslo Nr.	Druh Species	EEP	počet EEP Number of EEP	ESB	počet ESB Number of ESB	Poznámka Note
1	Žeriav čierno-biely <i>Grus japonensis</i>	0.1	1			0.1 deponácia v/iban in ZOO Stegled
2	Potkanokengura kráľkovitá <i>Bettongia penicillata</i>	1.2	3			
3	Gibon zlatolíci Buff-cheeked Gibbon <i>Nomascus gabriellae</i>	1.3.1	5			0.1 deponácia v/iban in ZOO De la Boissière; 0.1 deponácia v/iban in ZOO Champrépus
4	Mačiak Brazzov De Brazza's Monkey <i>Cercoptes neglectus</i>	2.1	3			1.0 deponácia v/iban in ZOO Spíšská Nová Ves
5	Mandrill pestrotváry Mandrill <i>Mandrillus sphinx</i>	1.0	1			1.0 deponácia v/iban in ZOO Spíšská Nová Ves
6	Orangutan sumatrianský Sumatran Orangutan <i>Pongo abelii</i>	2.1	3			
7	Šimpanz učenívý Common Chimpanzee <i>Pan troglodytes</i>	2.4	6			
8	Tamarin pinčí Cotton-headed Tamarin <i>Saguinus oedipus</i>	6.4	10			1.0 deponácia v/iban in ZOO Štrpovec; 2.2 deponácia v/iban in private
9	Útloň malý Pygmy Slow Loris <i>Nycticebus pygmaeus</i>	2.0	2			

Číslo Nr.	Druh Species	EEP	počet EEP Number of EEP	ESB	počet ESB Number of ESB	Poznámka Note
10	Vari čiernobiely Black and White Ruffed Lemur <i>Varecia variegata</i>	4.0	4			
11	Vari červený Red Ruffed Lemur <i>Varecia rubra</i>	2.0	2			1.0 deponácia v/iban in private
12	Leopard cejlónsky Sri Lankan Leopard <i>Panthera pardus kotiya</i>	1.2	3			0.1 deponácia v/iban in ZOO Baniam
13	Panda červená Red Panda <i>Ailurus fulgens</i>	3.4	7			0.1 deponácia v/iban in ZOO Sostó; 0.1 deponácia v/iban in ZOO Pštobia
14	Adax núbijský Addax Antelope <i>Addax nasomaculatus</i>	3.2	5			1.0 deponácia v/iban in ZOO Port-Saint-Pere
15	Hrošík libérijský Pygmy Hippopotamus <i>Choeropsis liberiensis</i>	2.3	5			1.0 deponácia v/iban in ZOO Barcebona; 0.1 deponácia v/iban in CCU
16	Koza skrutkorohá Turkmenian Markhor <i>Capra falconeri heptneri</i>	0.1	1			0.1 deponácia v/iban in private
17	Kôň Przewalského Przewalski's Horse <i>Equus przewalskii</i>	1.2	3			
18	Kulan turkménsky Turkmenian Kulan <i>Equus hemionus kulan</i>	3.3	6			1.0 deponácia v/iban in ZOO Pštob
19	Nosorožec tuponosý Southern White Rhinoceros <i>Ceratotherium simum simum</i>	1.1	2			

Číslo Nr.	Druh Species	EEP	počet EEP Number of EEP	ESB	počet ESB Number of ESB	Poznámka Note
20	Oryx arabský Arabian Oryx <i>Oryx leucoryx</i>	2.3	5			
21	Sika vietnamský Indochinese Sika Deer <i>Cervus nippon pseudaxis</i>	1.4	5			
22	Zebra Grévyho Grevy's Zebra <i>Equus grevyi</i>	4.0	4			2.0.deponácia v/loan in leopark
23	Zubor európsky European Bison <i>Bison bonasus</i>	4.7	11			1.0.deponácia v/loan in private; 0.2.ZOO Praha; 0.1.ZOO Olomouc
24	Žirafa Rotschildova Rotschild Giraffe <i>Giraffa camelopardalis rotschildi</i>	2.3	5			1.0.deponácia v/loan in ZOO Gyor
25	Krokodil čelnatý African Dwarf Crocodile <i>Osteoleaemus tetraspis</i>			0.2	2	
26	Ara zelená Mexican Military <i>Maccaw Ara militaris mexicana</i>			1.1	2	
27	Kengura červená Red Kangaroo <i>Macropus rufus</i>			1.2	3	
28	Leňochod dvojojprstý Two-toed Sloth <i>Choleopus didactylus</i>			1.1	2	1.0.deponácia v/loan in ZOO Opole
29	Kosmáč striebristý Silvery Marmoset <i>Mico argentatus</i>			1.2.2	5	
30	Lemur kata Ring-tailed Lemur <i>Lemur catta</i>			2.3.2	7	1.0.deponácia v/loan in ZOO Ostrava

Číslo Nr.	Druh Species	EEP	počet EEP Number of EEP	ESB	počet ESB Number of ESB	Poznámka Note
31	Makak magot Barbary Ape <i>Macaca sylvanus</i>			1.3	4	
32	Maki myšovitý Grey Mouse Lemur <i>Microcebus murinus</i>			2.1	3	1.1.deponácia v/loan in ZOO Stropkov
33	Tamarin žltoruký Golden-handed Tamarin <i>Saguinus midas midas</i>			6.6	16	0.1.deponácia v/loan in ZOO Jihlava; 1.0.deponácia v/loan in ZOO Jabor; 2.2.deponácia v/loan in private; 3.0.deponácia v/loan in Kolodělk 200
34	Hyena pášavás Striped Hyena <i>Hyena hyaena</i>			1.1	2	
35	Jaguár americký Jaguar <i>Panthera onca</i>			1.2	3	0.1.deponácia v/loan in ZOO Klepeda
36	Medveď hnedý európsky Brown Bear <i>Ursus arctos arctos</i>			1.0	1	
37	Pes ušatý Bat-eared Fox <i>Otocoryon megalotis</i>			1.1	2	
38	Rys ostrovid Eurasian Lynx <i>Lynx lynx carpathicus</i>			3.0	3	
39	Sitatunga západná Western Sitatunga <i>Tragelaphus spekeii gratus</i>			2.3	5	1.1.deponácia v/loan in Safari Havenna
40	Vodárka lečve kafuenská Kafue Leche <i>Kobus leche-kafuensis</i>			2.4	6	
Spolu Total			102			
Spolu Total				ESB 16	66	

DARCOVIA A SPONZORI DONORS AND SPONSORS

Darca, sponzor Donor, sponsor	Sponzorované zvierä, dar Sponsored animal, donation	€	Darca, sponzor Donor, sponsor	Sponzorované zvierä, dar Sponsored animal, donation	€
Andrej a Miluška	medvedík čistotný	100	Jendrálová Katarína	pytón tmavý	80
Badinská Kristína	chovné zariadenie horšik liberijský	111	Juráni Michal	medvedík čistotný	50
Bartelt Richard	pásavec štetinový	100	Karas, Kallaková	trnošaster kozi	35
Blaškova Monika	zubor európsky	119	Kasák Marek	húskata hrdzavá	35
Brezáková Lucia	drozd čiernoprýsý	45	Kateřina Jurečková	medvedík čistotný	100
Brusilová Alena	rys kanadský	333	Knihovnický Barcamp	kačička mandarínska	35
Bruthans Viktor, Mária	leopard cejlónsky	300	Koňtová Mária	wyandontka oranžová	50
Cabadajová Gabriela, Brnkač Erik	útoň malý	166	Kotťomanová Viera	surikata vlnkáva	45
Damian Taylor Terem	kľuchovosť čiernohlavý	35	Krpelan Jakubko	zebra Chapmannova	332
Daničová Veronika, mesačník Zdravie	chameleón jemenský	35	Kylian Richard	Sedliacký dvor	10
Dáša a Mily	nosál červený	276	LADEEPHARMA Slovakia	pandy červené	466
Dienes Koloman	žirafa Rothschildova	30	Luna zmrzlina ČR, spol. s.r.o.	chovné zariadenie panda červená	2900
Dúbravcové Martinka a Kika	hus divá	45	M&L Hardcorrect s.r.o.	zebra Grévyho	166,5
Džibo	zubor európsky	333	Macáková Monika	belahňa tundrová	83
Eliášová Nina	vari červený	333	Maličková Monika	korela chochlatá	35
ENVIDOM - Združenie výrobcov elektrospotrebičov pre recykláciu	chovné zariadenie vlk európsky	1551	Marfivet, MUDr. Adrián Bernáth	psík medvedikovitý	67
Forgáč Marián	chovné zariadenie leňoch dvo- prstý	100	Martynov Michail	somár domáci	165,96
Gabika a Karol	jaguár americký	1160	Mayer / McCann Erickson, s.r.o.	plameniák ružový	600
Generáli Poistovňa a.s.	lev juhoafrický Haldir	1660	Miši, Ivi a Juli	dar na leňátka	1000
Hanusová Katarína	vakoveverica krátkohlavá	67	MUDr. Lucia Zinayová, PhD.	lemur kata	333
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.	tiger biela forma	1330	neznámy darca	rys kanadský	333
Hladíková Martina	drozd čiernoprýsý	45	neznámy darca	vakoveverica krátkohlavá	35
Hoffmanová Emilia	peš úsatý	70	neznámy darca	kosmač striebristý	80
Chmelko Miloš	pásavec štetinový	99,96	neznámy darca	hračky pre zvieratá	20
Christoph Endres	horšik liberijský	220	neznámy darca	kong hračky	30
Ing. Pavol Konštitak	rys ostrovíd	330	neznámy darca	všeobecný rozvoj ZOO	1225,84
Janeřová Martina	surikata vlnkáva	100	neznámy darca	chovné zariadenie pandy červené	525
Jendrálová Katarína	surikata vlnkáva	15	neznámy darca	chovné zariadenie vlk európsky	30
				chovné zariadenie vlk európsky	20

Darca, sponzor Donor, sponsor	Sponzorované zvieratá, dar Sponsored animal, donation	€
neznámy darca	chovné zariadenie vlk európsky	10
neznámy darca	chovné zariadenie vlk európsky	100
neznámy darca	chovné zariadenie vlk európsky	40
neznámy darca	chovné zariadenie vlk európsky	12
neznámy darca	chovné zariadenie vlk európsky	100
Ohradková Jana	kosmáč striebriсты	25
OLO, a.s.	šimpanz učenílivý Shani=Kimani	999
Ondriášová Andrea	zebrčka austrálska	35
Ondříšek Michal	klimochvost čiernohlavý	35
Ondruš Roland / DACH Consulting s.r.o.	leopard cejlónsky	96
Online oddelenie spoločnosti O2	poník Shetlandský	41,5
Paukner Lukáš	králik domáci	45
Pelikánová Dada	korytnačka čiernobruchá	67
Pokorná Erika	kačička mandarínska	35
Polónyi Helena a Renee	lemur kata	350
Polónyi Helena a Anička	vari čiernobiely	333
Prírodovedný kružok pri ZŠ M.R. Štefánika v Ivanke pri Dunaji	tragopan Temminckov	45
Privalinec Tomáš	chovné zariadenie pandy červene	48
Pulitzer restaurant café bar, ŠIGO s.r.o.	surikata vlnková	286
RNDr. Jana Haládeková	chameleon jemenský	35
Rodex Car, s.r.o.	tiger biela forma	280

Darca, sponzor Donor, sponsor	Sponzorované zvieratá, dar Sponsored animal, donation	€
Rosičková Gabriela	dilko braz bielochvostý	100
Sabo Lubomír	belanā tundrová	83
Schubert Šimonko	muntiak malý	24
Štefánková Lenka	baziljšok zelený	35
Tombola Mikulášske kŕmenie zvierat	chovné zariadenie vlk európsky	136
Töröková Kristína	kačička mandarínska	21
Turčanová Katarína	lemur kata	20
Váčková Ivana	surikata vlnková	180
Vagasky Martin	lemur kata	333
Valent Miško	korytnačka písmenková	35
Vass Samuel	panda červená	100
Veselský Andrej	králik domáci	45
Veselský Samuel	králik domáci	45
VI GROUP s.r.o.	všeobecný rozvoj ZOO	2000
Záhorcová Linda	nosál červeny	100
Zavarská Jarmila	bernička bielolíca	35
Zavarská Kristína	hus divá	45
Zigmanová Marta	chovné zariadenie vlk európsky	100
TESCO EXPRES Račianska	hmotný dar	ovocie a zelenina
Hračky - Ing. Barviř, Brno	hmotný dar	hračky
Eden - veľkoobchod Litvínov	hmotný dar	hračky

NÁVŠTEVNOSŤ ATTENDANCE

Mesiac Month	Dospelí Adults	Deti Children	Dôchodcovia Retired people	Zŕp a Zŕp-S Disabled people	Doprovod Accompanying persons	Neplatiaci Not paying visitors	Deti do 3 rokov Children under 3	Spolu Total
1.	1 078	623	67	58	34	14	5	1 879
2.	1 806	1 184	90	73	51	14	4	3 222
3.	5 466	3 573	242	205	145	24	14	9 669
4.	10 266	6 014	446	397	291	41 053	1 173	59 640
5.	16 866	12 081	691	816	709	162	2 404	33 729
6.	12 860	27 820	502	608	983	59	1 576	44 406
7.	14 930	13 402	1 065	801	482	52	1 848	32 580
8.	18 346	14 554	1 178	962	601	60	1 711	37 412
9.	25 467	33 304	470	414	300	77	1 193	61 225
10.	7 259	4 136	300	219	197	38	7	12 156
11.	2 958	1 849	176	120	116	52	1	5 272
12.	1 143	884	57	44	27	18	0	2 173
Spolu/Total	118 445	119 424	5 284	4 717	3 936	41 623	9 936	303 365

PRÍJMY, NÁKLADY A ČERPANIE

REVENUE, EXPENDITURE AND UTILIZATION

	Hlavná činnosť	Podnikateľská činnosť	Spolu
Príjmy / Revenue	€	€	€
Vlastné príjmy / Own revenue	577 051	185 878	762 929
z toho / from which:			
tržby z predaja zvierat / revenue from animals sale	3 035	0	3 035
vstupné / revenue form entrance fee	506 648	0	506 648
tržby z predaja tovaru / revenue from sale products	0	85 239	85 239
nájomné / rent	6 463	83 471	89 934
reklama a marketing / advertising and marketing		11 496	11 496
výnosy z bežných transferov mimo VS / revenue from actual transfers	8 561	0	8 561
ostatné / others	45 946	5 672	51 618
Výnosy z kapit. transferov mimo VS – ost. / revenue form capital transfers - others	6 398	0	6 398
Výnosy z bežných transferov / revenue from actual transfers	1 256 648	0	1 256 648
Výnosy z kapitálových transferov / revenue from capital transfers	128 250	0	128 250
Príjmy spolu / Total revenue	1 961 949	185 878	2 147 827
Náklady / Costs	€	€	€
Spotreba materiálu / material consumption	235 025	1 605	236 630
Spotreba energie / energy consumption	240 483	11 703	252 186
Predaný tovar / sold goods	0	51 665	51 665
Služby / services	275 759	8 336	284 095
z toho / from which:			
opravy a udržovanie / repairs and maintenance	74 159	650	74 809
cestovné / travelling expenses	7 090	45	7 135
náklady na reprezentáciu / representation costs	677	0	677
ostatné služby / other services	193 833	7 641	201 474
Osobné náklady / individual costs	905 240	74 650	979 890
z toho/from which:			
mzdy / labour costs	640 286	54 864	695 150
mzdy OON / labour and other individual costs	14 495	0	14 495
záonné sociálne poistenie / mandatory social insurance	223 033	18 354	241 387
záonné sociálne náklady / mandatory social costs	27 204	1 427	28 631
ostatné sociálne náklady / other social costs	222	5	227
Ostatné dane a poplatky / others taxes and fees	16 871	878	17 749
Odpis pohľadávok / write-off of receivables	12 346	0	12 346
Manká a škody / other damages	9 223	0	9 223
Ostatné náklady na prevádzkovú činnosť / other costs	20 943	17	20 960
Odpisy / deductions	210 684	9 491	220 175
Kurzové straty / exchange losses	352	1	353
Ostatné finančné náklady / other financial costs	11 459	35	11 494
Splatná daň z príjmov / income tax	5	6 051	6 056
Náklady spolu / Total costs	1 938 390	164 432	2 102 822
Hospodársky výsledok / Income	23 559	21 446	45 005

Fotografie / Photographs

Ing. Mgr. Kožíková
Mgr. Radka Lošáková (str. 45, 46, 47)
TV JOJ - Stanislava Topoľská, (str. 63,65, 66, 68),
DinoPark - Milan Choulík (str. 70, 71)
Alžbeta Vašková (str. 79)

Redakcia a preklad / Editors and translation

Ing. Miloslava Šavelová, Mgr. Mira Sojáková, Natália Lipová, PhD.
Ing. Katarína Moravcová, Ing. Mgr. Jana Kožíková

Obálka / Cover design

Ján Svetlík

Grafická úprava / Graphic Design

Grafické štúdio DUDOK
www.dudok.sk

Sadzba a tlač / Prepress and printed by

AlfaPrint, Martin

Vydala Zoologická záhrada Bratislava, 2016
Published by ZOO Bratislava, 2016

Náklad 750 ks/pcs

Publikácia neprešla odbornou jazykovou úpravou.
Publication was not submitted to orthographic rules.

www.dudok.sk

---

grafické štúdio & fotografie z prírody